This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

600090825U

ACTA ET DECRETA

CONCILII

PROVINCIÆ BURDIGALENSIS.

ACTA ET DECRETA

CONCILII

PROVINCIÆ BURDIGALENSIS,

in urbe Burdigalâ celebrati,

ANNO DOMINI MDCCCL,

PONTIFICATUS PII PAPÆ IX, QUINTO,

A SANCTA SEDE APPROBATA.

BURDIGALÆ,

Typis GOUNOUILHOU, typographi Ill. ac Rev. DD. Archiepiscopi,

viâ vulgò dictâ de Ste-Catherine.

MDCCCLII.

110 b. 61.

BIBLIOTHECA · BODLEIANA

PUBLICATIO
CONCILII BURDIGALENSIS.

Ferdinandus-Franciscus-Augustus DONNET,

Dei et Apostolicæ Sedis gratiâ, Archiepiscopus Burdigalensis, Aquitaniæ Primas, Clero et Universis Provinciæ Nostræ fidelibus, Salutem et Benedictionem in Domino.

Hâc demùm ætate, Fratres Dilectissimi, *secundùm multitudinem dolorum nostrorum, consolationes Domini lætificaverunt animam nostram* (1); Dominus enim *pluviam voluntariam segregavit hæreditati suæ* (2). Ros iste gratiarum stillavit in Galliam ex Conciliis Provincialibus, tàm diuturno lugendoque annorum spatio interruptis, tàm ardenter ab Episcopatu desideratis, tantâque piorum fidelium exsultatione renovatis.

Et nos Concilium nostrum habuimus; nostra Decreta à Sanctâ Sede revisa, approbata et re-

---

(1) Psalm. XCIII, 19.
(2) Psalm. LXVII, 10.

cepta, hodiè publicamus. È testium memoriâ nunquàm excident confertæ populorum turbæ, longo agmine juxtà vias coacervatæ, dùm Pontifices Provinciæ, per vicos et plateas civitatis, infulati solemni pompâ incederent, et nobiscum benedicerent cujusque ætatis, sexûs et conditionis fidelibus. Alii, præ gaudio, lacrymas fundere; alii, palmis ad sidera elevatis, Deo Optimo rependere gratias de restituto à cœlis Conciliorum munere. Nihil nos irreligiosi murmuris contristavit; et, quod peculiari benignitati divinæ tribuendum, infausti nihil in tot millibus hominum accidit. Etenim, ut pio solemnis incessûs sessionumque fruerentur spectaculo, ex omnibus vicinis dissitisque tractibus, terrâ marique confluxerant clerici et sæculares, divites et pauperes, magistratus et vulgus. Omnibus videbatur *cor unum et anima una;* novam dixisses christianorum sobolem è cœlo dimissam.

Concionantibus Episcopis obsequentissimum favebat silentium : imò, dùm Decreta legerentur, in linguâ plerisque ignotâ, eadem perstabat reverentia, eadem pietas. Nec id mirum; superiores enim urbium Magistratus, præclaros exercituum Duces, nobilium Optimates, videre erat, concordi æmulatione, his cœtibus tàm religiosè assistentes.

Horum quidem et nos recordati, gaudio superabundamus; sed adhuc *confidimus de vobis meliora et viciniora saluti* (1). *Flores apparuerunt in terrâ nostrâ* (2); nunc expectamus donec fructus parturiant. *Quid enim proderit, Fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum* (3)?

Convenimus in unum, non vani spectaculi gratiâ, sed animas vestras salvaturi. Terrebant nos quippè tot errores quasi ex abyssi puteo emergentes, tot pericula, tot neces incautis imminentia. Dies nostros comparavimus annis antiquis, quando Galliæ regnum, *integritate Christianæ religionis, inter cæteras gentes erat conspicuum* (4), et *Ecclesia Gallicana erat, post Apostolicam Sedem, quoddam totius Christianitatis speculum, et immotum fidei fundamentum, utpotè quæ, in fervore fidei Christianæ ac devotione Apostolicæ Sedi, non sequeretur alias, sed antecederet* (5).

Totum, ait S. Gelasius, *in Sedis Apostolicæ*

---

(1) Hebr. VI, 9.
(2) Cant. II, 12.
(3) Jacob. II, 14.
(4) Greg. M. Epist. LVIII ad Theodor. et Theodeb. L. 5.
(5) Greg. IX, Epist. ad Arch. Rem.

positum est potestate. Ità, quod firmavit in Synodo Sedes Apostolica, hoc robur obtinuit; quod refutavit, habere non potuit firmitatem (1). Istam doctrinam firmiter, Synodi tempore, tenebant, hodiè tenent, ac, Deo auxiliante, tenebunt semper Burdigalensis Provinciæ Præsules, sicque, quantùm in se erit, impedient ne *vineam Domini exterminet aper de sylvâ, et singularis ferus depascatur eam* (2). Eâ etiam lege, se agnoscunt legitimos animarum parentes, duces et *Episcopos, quos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo* (3).

Non miremini igitur, Dilectissimi Fratres, si curam adeò sollicitam adhibuerimus, ut reverentiam ac obedientiam vestram excitaremus ergà Matrem ac Magistram omnium Ecclesiarum, et communem omnium Christianorum Patrem et Doctorem, super quem ædificavit Christus *columnam et firmamentum veritatis*.

Ideò, juxtà Canonum præscriptiones, auctoritati ejus nostra subjecimus Decreta, ut ea aut approbare, vel emendare vellet.

---

(1) Gelas. de Anath.
(2) Psalm. LXXIX. 14.
(3) Act. XX, 28.

Et nunc ista Decreta confidenter ad vos mittimus, cùm nihil contineant quod adversetur aut displiceat judicio illius qui, à supremâ veritate, discit ac docet *viam in quâ lux habitet, et tenebrarum quis locus sit* (1).

Nos igitur audiendo, audietis *Episcopos in Apostolicæ confessionis petrâ solidatos* (2); nec errare poteritis, adhærendo doctrinæ ipsi acceptæ, cui donatum est à Domino discernere rivulos adulterinos à fontibus puris.

Cùm, intrà Concilii limites, impossibile esset providere omnibus hujus ævi necessitatibus, ad ea nos restrinximus quæ magis urgentia videbantur : errorum genimina præfocare sategimus; fidem orthodoxam fulciri; disciplinam ecclesiasticam promovere; sacramentorum piæ ac legitimæ administrationi advigilare; hierarchiæ sacræ ordinem juraque stabiliri; tandemque varia fovendæ Religionis media suggerere.

Hinc tributum honoris Cathedræ Apostolicæ debitum persolvimus solemniter; hinc Liturgiæ Romanæ unitatem in totâ Provinciâ unanimes præcepimus; hinc ergà definiendam Virginis Deiparæ *Immaculatam Conceptionem*, vota nostra

---

(1) Job. XXXVIII, 19.
(2) Hieron. libr. I, Epist. 26.

sine ambiguitate deprompsimus; hinc greges nostros Sacratissimo Cordi Salvatoris peramanter consecravimus.

Nunc vos primùm in visceribus Christi obsecramus, fideles Ecclesiæ Ministri, commilitones nostri dilectissimi, quibus sacra munera commissa sunt, quocumque modo saluti curæque animarum fueritis mancipati, Decreta nostra lubenter suscipite, ac laudabiliter adimplete; disciplinam, in minimis etiam, religiosè servate. Sic agite, ut nullius animæ sanguis à vobis requiratur. Igitur « in omnibus vos præbete exemplum bonorum » operum, in doctrinâ, in integritate, in gravi- » tate. Verbum sanum et irreprehensibile : ut is » qui ex adverso est, vereatur, nihil habens ma- » lum dicere de nobis (1) ». Instant jam tempòra ab Apostolo prædicta : « Erunt homines seipsos » amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, » parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, » sine affectione, sine pace, criminatores, incon- » tinentes, immites, sine benignitate, prodito- » res, protervi, tumidi, et voluptatum amatores » magis quàm Dei.... Mali autem homines et se- » ductores proficient in pejus, errantes et in er-

(1) Tit. II, 8.

» rorem mittentes (1).» Isti sunt « lupi rapaces...
» non parcentes gregi..., loquentes perversa, ut
» abducant discipulos post se. Propter quod, vi-
» gilate (2).» « Pascite qui in vobis est gregemDei,
» providentes non coactè, sed spontaneè, secun-
» dùm Deum; neque turpis lucri gratiâ, sed vo-
» luntariè; neque ut dominantes in cleris, sed
» forma facti gregis ex animo. Et cùm apparue-
» rit Princeps Pastorum, percipietis immarcesci-
» bilem gloriæ coronam (3) ».

Scimus quâ cum pietate vocem nostram audi-
turi sitis, vos quoque Venerandi Patres ac Re-
ligiosi Fratres, *quibus viluit tellus, dùm cœlos
aspiceretis*. Cùm ad vos nostra Decreta perve-
nerint, magis ac magis « quæcumque sunt vera,
» quæcumque pudica, quæcumque justa, quæ-
» cumque sancta, quæcumque amabilia, quæ-
» cumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus
» disciplinæ, hæc cogitate (4).» « Ne excidatis à
» propriâ firmitate; crescite verò in gratiâ et cog-
» nitione Domini Nostri Jesu-Christi (5).» « Bo-
» num autem æmulamini in bono semper (6). »

---

(1) II Tim. III, 2, 3, 4, 13.
(2) Act. XX, 29, 30, 31.
(3) I Petr. V, 2, 3, 4.
(4) Philip. IV, 8.
(5) II Petr. III, 17, 18.
(6) Galat. IV, 18.

Ad vos etiam devenient monita nostra, Virgines et Sponsæ Christi, Filiæ nostræ electissimæ, quæ, fallax respuentes seculum, optimam partem elegistis quæ non auferetur à vobis. Pergite viam, *non alta sapientes, sed humilibus consentientes* (1); ad perfectiora tendentes, sed non *in mirabilibus super vos*. Nullæ in vobis inveniantur fatuæ virgines; sed omnes, accensis lampadibus, obviam Christo Domino exite. In viridariis Ecclesiæ, odorem spargite charismatum omnium, charitatis, scilicet, obedientiæ, mansuetudinis, patientiæ, simplicitatis, modestiæ, cæterarumque virtutum quæ genus vitæ vestræ condecorant. Sic vobis, sic Ecclesiæ, sic ministerio nostro proderitis, sive sæculo penitùs absconditæ, sive quodam modo inter homines appareatis, vel in juventutis educatione, vel in adimplendis misericordiarum operibus.

Tandem Vos omnes alloquimur, Filii nostri charissimi, in mundo degentes. Urgebat nos, in Synodo provinciali, charitas Christi pro vobis; cùmque recogitaremus innumeram hominum turbam miserè intereuntem, ultrà modum commovebantur viscera nostra. Clementissimum Dominum, qui amat animas, deprecabamur, ut vos li-

(1) Rom. XII, 16.

beraret « à laqueo venantium, scapulisque suis » obumbraret vobis, et non accederet ad vos ma- » lum, nec flagellum appropinquaret tabernaculo » vestro : sicque nihil esset vobis timendum à sa- » gittâ volante in die, à negotio perambulante in » tenebris, ab incursu et dæmonio meridia- » no (1) ». « Cupidè volebamus tradere vobis, non » solùm Evangelium Dei, sed etiam animas nos- » tras, quoniam charissimi nobis facti estis (2). »

Hodiè cum Apostolo clamamus : « Videte ne » quis vos decipiat per philosophiam et inanem » fallaciam, secundùm traditionem hominum, » secundùm elementa mundi, et non secundùm » Christum (3). »

« Obedite Præpositis vestris et subjacete eis : » ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro ani- » mabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc fa- » ciant, et non gementes; hoc enim non expe- » dit vobis (4). » « Accedite ad Dominum, et il- » luminamini, et facies vestræ non confunden- » tur (5). » « Quid adhuc retardatis?.... Animæ » vestræ sitiunt vehementer (6). » « Salvamini à

(1) Psal. XC.
(2) I Thessal. II, 8.
(3) Coloss. II, 8.
(4) Hebr. XIII, 17.
(5) Psal. XXXIII. 6.
(6) Eccli. LI, 32.

» generatione istâ pravâ (1). » « Obsecramus pro
» Christo, reconciliamini Deo (2). » « Os nostrum
» patet ad vos; cor nostrum dilatatum est... di-
» latamini et vos (3). »

« Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis Pas-
» torem magnum ovium in sanguine Testamenti
» æterni, Dominum Nostrum Jesum-Christum,
» aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus volun-
» tatem : faciens in vobis quod placeat coram se,
» per Jesum-Christum : cui est gloria in sæcula
» sæculorum. Amen (4). »

Datum Burdigalæ, in Palatio nostro Archiepiscopali, sub signo sigilloque nostris, ac Secretarii generalis Archiepiscopatûs nostri subscriptione, anno Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo primo, mensis novembris die vigesimâ quartâ, in festo S. Romani Confessoris, unius ex Diœceseos patronis.

† FERDINANDUS, *Archiepiscopus Burdigalensis.*

De mandato Illustrissimi ac Reverendissimi
D. D. Archiepiscopi :

MONTARIOL,
Canonic., Secretar. generalis.

---

(1) Act. II, 40.
(2) II Cor. V, 20.
(3) II Cor, VI. 11, 13.
(4) Hebr. XIII, 20, 21.

LITTERÆ

ad Reverendissimos D. D. Episcopos Provinciæ Burdigalensis,

DE CONCILIO PROVINCIALI CONVOCANDO.

Ferdinandus-Franciscus-Augustus DONNET,

Dei et Apostolicæ Sedis gratiâ, Archiepiscopus Burdigalensis, Aquitaniæ Primas, Comes Romanus, Solio Pontificio Assistens, Magnâ Cruce præclari Ordinis Caroli III insignitus,

Reverendissimis Fratribus Episcopis, Rupellensi, Petrocorensi, Aginnensi, Engolismensi, ad Ecclesiam Metropolitanam Cameracensem nominato, Lucionensi ac Pictaviensi, salutem in Domino.

Reverendissime Domine,

Cùm tanta sit Divinæ Providentiæ benignitas ut, inter ruinas societatis undique collabentis, Episcopis Galliæ detur habere Concilia Provincialia, prorsùs inexcusabiles coram Deo et Ecclesiâ essemus, nisi tùm decreto Sacro-Sanctæ et Œcumenicæ Synodi Tridentinæ, tùm voto amantissimi et venerandi admodùm Patris nostri Pii IX, de Conciliis Provincialibus habendis, obtemperare festinaremus.

Quare, pro suscepti regiminis officio, Reverendissimos provinciæ nostræ Episcopos convocare censuimus et ediximus ad Synodum Provincialem, inchoandam in Ecclesiâ nos-

trà Metropolitanà Burdigalensi, die Dominicà pridiè Idus Julii, in festivitate proximà S. Bonaventuræ, Vestramque Amplitudinem Reverendissimam ad eam, pro Auctoritate nostrà Metropolitanà, vocamus, et monemus ut stato die intersit.

Quod quidem ut ritè et fructuosiùs fiat, Reverendissime Domine, veterum Patrum vestigiis insistentes, Amplitudinem Vestram hortamur ut quinque præstare velit :

1° Ut Edictum nostrum super celebratione Synodi, præsente Capitulo, legendum, et per quindecim dies in Sacristiâ Capitulari affigendum, diligenter curet, adeò ut iis omnibus innotescat quorum interest;

2° Ut, post elapsos quindecim dies à lectione Edicti, convocet Capitulum, quod duos scientiâ prævalentes viros ad Synodum deputet;

3° Ut secum adducat, si velit, duos, aut ad summum quatuor alios, cùm doctrinâ et experientiâ, tùm eximiâ et singulari pietate præstantes viros, sive sint Vicarii Generales, sive non, qui Synodo prosint, quò singula dilucidiùs et uberiùs pertractentur;

4° Ut quæstiones quæ in Concilio expendentur, et quarum ideò Synopsis hìc adjungitur, studio doctorum commendare velit, ità ut unusquisque circà singulas materias omninò paratus accedat, non solùm sanâ doctrinâ in mente efformatâ, sed et, saltem quoad res majoris momenti, in scriptis consignatâ, quæ, quando utile erit, communicari queant Congregationi de Decretis; undè fiat ut ista tùm laborem sibi commissum citiùs et faciliùs perficere, tùm mentem Concilii certiùs repræsentare, possit;

5° Denique ut, mense celebrationem Concilii præcedente, in singulis suæ Diœceseos ecclesiis, preces et supplicationes indicat et decernat, pro salutari nimirùm Synodi ingressu,

progressu et exitu, quemadmodùm in duobus ultimis Conciliis hujus provinciæ cautum esse constat.

Interim Amplitudinem Vestram Reverendissimam Deus diu incolumem servet summoperè precamur.

† FERDINANDUS, *Archiepiscopus Burdigalensis, Aquitaniæ Primas.*

EDICTUM

DE CONCILIO PROVINCIALI BURDIGALENSI.

Ferdinandus-Franciscus-Augustus DONNET,

Dei et Apostolicæ Sedis gratiâ, Archiepiscopus Burdigalensis, Aquitaniæ Primas, Comes Romanus, Solio Pontificio Assistens, Magnâ Cruce præclari Ordinis Caroli III insignitus,

Reverendissimis Fratribus Episcopis, necnon venerabilibus Abbatibus, Capitulis, aliisque nostræ Provinciæ ecclesiasticis personis, quæ, de jure vel consuetudine, Concilio Provinciali interesse debent, salutem in Domino.

Cùm Concilia Provincialia, quolibet saltem triennio, ad moderandos mores, corrigendos excessus, querelas et controversias componendas, eaque omnia decernenda quæ ad Dei gloriam et animarum salutem conducere possunt, haberi velit et mandet Sacro-Sancta Tridentina Synodus *(Sess. XXIV, cap. II)*;

Cùm idem in votis habeat Sanctissimus in Christo Pater et Dominus, Pius IX, qui, præ amore et reverentiâ quibus illum prosequimur, dùm exoptat, præcipit;

Cùm demùm is sit optimus conservandæ aut restaurandæ disciplinæ ecclesiasticæ, medendique malis omnibus Reipublicæ Christianæ modus, à Patribus divino numine afflatis introductus, diu olim sollicitè ac fructuosè servatus, gemente Ecclesiâ, interruptus, nunc verò, inter tot et tantas perturbationes rerum, longè magis quàm unquàm necessarius;

Idcircò Nos, quod ad majorem Omnipotentis Dei gloriam

et Sanctorum ejus, Ecclesiarumque Provinciæ nostræ incrementum, benè vertat et cedat, Concilium Provinciale in Ecclesiâ nostrâ Metropolitanâ Burdigalensi ad proximam festivitatem S. Bonaventuræ, quæ incidit die Dominicâ pridiè Idus Julii, habendum et inchoandum decernimus, prout ad id Reverendissimos D. D. Episcopos comprovinciales nostros, per Litteras nostras ad singulos nominatìm datas, evocavimus; universis et singulis qui, pro more hujus provinciæ, de jure vel consuetudine, Conciliis Provincialibus interesse debent, mandantes ac præcipientes ut, sub pœnis in jure latis, ad condictam diem adesse curent; pios quoque fideles, ut pro re tanti momenti Dominum Patrem, à quo descendit omne datum optimum, rogent, enixè hortantes.

Ac ne quis inscius à Concilio absit et deficiat, neve causam ignorantiæ prætendere possit, præsens Edictum fieri sigilloque nostro muniri jussimus, idque in Sacristiâ Capitulari, cùm Metropolitanæ nostræ, tùm singularum Cathedralium hujusce Provinciæ, præsente Capitulo, legi, ibique per quindecim dies affixum remanere, volumus.

Datum Burdigalæ, in Palatio nostro Archiepiscopali, sub signo sigilloque nostris, ac Secretarii generalis Archiepiscopatûs nostri subscriptione, annò Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo, die verò mensis Februarii secundâ.

† FERDINANDUS, *Archiepiscopus Burdigalensis, Aquitaniæ Primas.*

De Mandato Illustrissimi ac Reverendissimi
D. D. Archiepiscopi :

MONTARIOL,
Canonic. Secretar. generalis.

LITTERÆ

quibus Concilii Provincialis Decreta Summi Pontificis revisioni approbationique subjiciuntur.

SANCTISSIMO D. D. NOSTRO PIO IX,

PONTICI MAXIMO,

PATRES CONCILII BURDIGALENSIS.

BEATISSIME PATER,

Ad Sanctitatem Vestram Acta et Decreta Concilii Burdigalensis summâ subjectione, ut obedientes filii, transmittentes, antè omnia, nihil magis curæ habemus, quàm ut declaremus perspicuè ea quæ animis nostris firmiter insident, circà Sanctam Sedem, Summosque Pontifices. Opportunum enim adest tempus loquendi, et Parenti Optimo sensus nostros solemniter pandendi.

Duo et ampliùs effluxerunt sæcula ab ultimo Concilio Burdigalensi, sub Eminentissimo Cardinali Francisco Escoubleau de Sourdis, anno 1624. Quædam æra nova, post Concordatum anni 1801, Provinciæ nostræ Burdigalensi exorta est, assumpto ad Metropoleos regimen piæ memoriæ D. D. Carolo-Francisco d'Aviau Dubois de Sanzay, cujus Galliæ fidem invictam, labores indefessos, scientiam præeminentem, undique miratæ sunt. Nullum ferè latet apud Nostrates, imò apud plurimos exteros, quàm prona quàmque devota fuerit

mens venerandi hujus Præsulis ergà Cathedram Apostolicam et sacrum Ecclesiæ Verticem, ejusque divinas prærogativas : multa namque ejus scripta, quæ usquedùm exstant, mœstitiam illius exerunt de omnibus quæ Romanam Sedem lædere nata erant. In his, intimi pectoris pia vota effundit, ut gens nostra nullis cedat aliis, reverentià et submissione Vicàriis Christi debità.

Vestigiis tam eximii Pontificis insistentes, qui *defunctus adhuc loquitur*, sensibus ejus penitùs assentimur : ideòque, quasi pietatis ejus nostræque monumentum, hæc quæ sumus dicturi simul profitemur.

Sancta Sedes Apostolica seu Romanus Pontifex in universum orbem Primatum obtinet; perennemque Apostolatum ac pastoralem curam, Petro et Successoribus Petri à Christo tradita, exercet. Inde omnium Ecclesiarum jura dimanant; et cùm sit omnium Ecclesiarum Mater et Magistra, ad illam, propter potentiorem ejus principalitatem, necesse est omnes Ecclesias convenire.

Impiam rejicimus doctrinam eorum qui Summi Pontificis jurisdictionem ad certos limites restringere voluerunt, quique eum Præsidem Ecclesiæ eo solùm titulo agnoverunt, ut aliorum Præsulum negligentiæ suppleret. Ad eum usque contemptùs cumulum in Romanum Pontificem processerunt, ut ei nullam in aliis Diœcesibus, nisi occurrentibus extrordinariis casibus, relinquerent. Nos, tales doctrinas abhorrentes, Pii VI Constitutiones, *Super soliditate Petræ* et *Auctorem fidei*, piè ac veneranter amplectimur.

Beatum Petrum, in Summo Pontifice legitimo, viventem, fideique veritatem quærentibus præstantem, cum S. Petro Chrysologo reveremur. Agnoscimus, cum Adriano I, Christum vices suas reliquisse cuique Summo Pontifici, ut Capiti

omnium Ecclesiarum per orbem refulgenti. Cum duobus Cæsaribus, Græco Latinoque, Eugenium IV Patrem orbis terrarum nominantibus, ità nos Pium IX Parentem nostrum omniumque fidelium Christi, ut pios filios decet, læti profitemur : idemque de omnibus Romanis Pontificibus qui legitimam hanc supremam Auctoritatem adierunt, sentimus.

Eumdem habemus ut omnium Christianorum Doctorem, cujus auctoritas, sine Concilio, sufficit, juxtà S. Flavianum ad S. Leonem Magnum scribentem, ut destruatur hæresis. Occupat enim Sedem in quâ, teste Tertulliano, est finis quærendi, statio credendi, expunctio inveniendi.

Ipsum à Domino Jesu-Christo accepisse plenam potestatem pascendi, regendi et gubernandi Universalem Ecclesiam, certissimè credimus : *Nihil enim excipitur, ubi distinguitur nihil; nec modò ovium sed et Pastorum ille solus omnium Pastor est.* Unde detestamur insaniam quorumdam novatorum, qui Episcopum quemlibet Pontifici Romano adæquârunt.

Petrus, in personâ et per os Successorum, loquitur in solemnibus fidei definitionibus; et in Cathedrâ Apostolicâ, novimus integram et veram Christianæ Religionis soliditatem.

His principiis innixi, nullam partem habemus cum iis qui restringere præsumunt quascumque prærogativas vel jura Summo Pontifici collata.

Nec dubitamus Apostolicæ potestatis usum à Spiritu Sancto dirigi, quando etiam, causarum gravitate id exigenti, illa potestas Canones prætermittit, ut egit Pius VII in negotio Concordati Gallici. Etenim, si tunc littera Canonum mortua rescidisset usum potestatis Apostolicæ, adhuc tetrum schisma subsisteret; extinctum est verò tanti Pontificis auctoritate, ipsiusque prudentiæ benedicimus, deplorantes *Dissidentium* obcæcationem, qui suum schisma lugendum Constitutionis Civilis schismati substituerunt.

Cum S. Francisco Salesio, ægrè ferimus dissidia suscitari inter potestatem pontificalem et civilem. Hoc ipso consilio, Judæi blandiebantur Cæsari, quem penitùs oderant, ut Christum, cui calumniabantur, perderent.

Romanorum Pontificum vota Christi desideriis consentanea sunt; nempè ut omnes unum sint in fide et charitate. Hinc *fieri præcipiunt obsecrationes, orationes et postulationes pro omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus.*

Nunquàm, Deo dante, divellemur à Cathedrâ unitatis, in quâ posita est doctrina veritatis. Ibi enim fides tuta spirat; fides, scilicet, pro quâ rogavit Christus ne deficeret, et in quâ jussit ut Apostolorum Princeps confirmaret fratres suos. *Nec tantæ dementiæ erimus, ut orationem illius cujus velle est posse, audeamus in aliquo vacuam putare, cùm omnium hæreticorum commenta, tàm per Petrum, quàm per successores suos, fuerint convicta, expugnata ac reprobata; cùm etiam fratrum corda in fide Petri, quæ nec deficit nec usque in fine deficiet, confirmata fuerint.* Verba sunt Leonis IX. Scimus ibi potissimùm resarcienda damna fidei, ubi fides, ait S. Bernardus, non potest sentire defectum. Hæc est autem hujus prærogativa Sedis, quæ certâ scientiâ pronuntiat; cujus definitiones solemnes à Conciliis Generalibus semper fuerunt receptæ, numquàm rejectæ; quâ approbante, Concilia fiunt Generalia; quâ improbante, Generalia non sunt; cujus tandem, ut cum Antecessoribus nostris anno 1653 loquamur, *judicia, pro sanciendâ fidei regulâ, divinâ ac summâ auctoritate nituntur; cui Christiani omnes, ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare tenentur.*

Confitemur etiam judicium Romani Pontificis, ut sit ratum et firmum, non indigere assensu aliarum Ecclesiarum :

tali enim assensu expectato, janua aperiretur pervicaciæ novatorum, qui nunquam sufficienter probatum aut manifestatum contenderent Ecclesiarum ipsos condemnantium consensum, ut funestâ sæpius constitit experientiâ. Hanc igitur sententiam, à legatis Adriani II in octavo Concilio Œcumenico prolatam, amplectimur : *Nobis*, inquiunt, *non licet rescindere judicium Sacrorum Romanorum Pontificum; hoc enim contrarium est canonicis institutis.*

Ecclesiarum Galliæ decus et splendor, Fenelonius, Archiepiscopus Cameracensis, non expectavit aliarum Ecclesiarum consensum, post condemnationem Romæ pronuntiatam libri à se publicati : *Roma locuta est, causa finita est.*

Eadem mens, eædem dispositiones in nobis sunt, et, ut speramus, in nobis erunt, et permanebunt ergà Sanctam Sedem, ut à nobis discant clerus populusque curæ nostræ creditus, quemadmodùm oracula Petri suscipienda sint, quando animadvertent alacritatem Episcoporum suorum in eis amplectendis et proclamandis, statim atque satis sibimet innotuerint; nec aliud tunc, nisi simplicis adhæsionis et acceptationis, judicium præstabimus.

Et hæc sunt, Beatissime Pater, quæ declaranda censuimus, vix inchoato Concilio nostro Burdigalensi.

Nullus fuit modus orationibus et gemitibus nostris, quando super Romam venerunt dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis. Condoluimus amantissimo Parenti, à filiis ingratis quasi obsesso; sanguine suorum ferè asperso; palatio, seu potiùs carcere Quirinali, excedere coacto; exsilio, ne pejora subiret, se devoventi; Romæ oppressionem, monasteriorum spoliationem, supellectilis sacræ expilationem à longè deploranti.

Sed postea, quando milites nostri Christianitatis Metropolim circumcingebant, non ut ei nocerent, sed ut eam protegerent; non ut spoliis ejus ditarentur, sed ut spoliatores

debellarent ac depellerent, vitamque pro ipsâ exponerent; virtuti, constantiæ ac moderationi eorum justa persolvimus encomia; flevimus mortuos, quos tamen felices æstimavimus, quòd pro tali causâ occubuerint. Victoribus benediximus; ducem clarissimum, non minùs fortitudine ac prudentiâ decoratum, quàm Pontificali affectu favoreque ornatum, certatim laudavimus; et ut canticis nostris se jungerent, fideles ad altaria et templa convocavimus.

Nihil nunc penitùs cordi nobis inest, nisi ut *impleat Dominus* voluntatem cordis sui super virum dexteræ suæ; et *sicut exaudivit eum in die tribulationis, sic semper mittat ei auxilium de Sancto, et de Sion tueatur eum; memor sit omnis sacrificii ejus; tribuat ei secundùm cor illius, et omne consilium ejus confirmet; lætabimur in salutari ejus.*

Omni, quâ par est, reverentiâ, sacratissimos pedes amplexi, sumus, Beatissime Pater,

Sanctitatis Vestræ

Humillimi ac obedientissimi
servi et filii :

FERDINANDUS, *Archiepiscopus Burdigalensis;*
CLEMENS, *Episcopus Rupellensis;*
JOANNES, *Episcopus Petrocorensis;*
JOANNES, *Episcopus Aginnensis;*
RENATUS-FRANCISCUS, *Episcopus Engolismensis, ad Archiepiscopatum Cameracensem nominatus;*
JACOBUS-MARIA-JOSEPHUS, *Episcopus Luciionensis;*
LUDOVICUS-EDUARDUS, *Episcopus Pictaviensis.*

SANCTITATIS SUÆ,

PII PAPÆ IX,

Litteræ super Actis Concilii Provinciæ Burdigalensis.

VENERABILIBUS FRATRIBUS, FERDINANDO, ARCHIEPISCOPO BURDIGALENSI, ET EJUS SUFFRAGANEIS,

PIUS PP. IX.

Venerabiles Fratres, Salutem et Apostolicam Benedictionem. Summæ certè jucunditati Nobis fuère vestræ obsequentissimæ Litteræ, quibus nuntiàstis, in Synodo Provinciali à Vobis habitâ, alias inter multiplices ac præcipuas curas, eò quoque concordatissimis animis vestris studia spectâsse, ut in Vestris Diœcesibus Romana Liturgia, centum ferè abhinc annis intermissa, denuò revivisceret, ac in pristinum statum restitueretur. Quod quidem consilium à vobis initum mirificè ostendit atque demonstrat, quantâ Vos Romanam Ecclesiam, ŏmnium Ecclesiarum Matrem et Magistram, pietate, amore et observantiâ prosequi gloriemini. Itaque, de hâc re, Vobis, Venerabiles Fratres, vehementer ex animo gloriamur, meritasque tribuimus laudes. Pro certo autem habeatis velimus, Nostram Congregationem, sacris Ritibus tuendis præpositam, perlibenter suam operam esse præstituram in recognoscendis cujusque Diœcesis Sanctorum Officiis, vixdum ejusmodi Officia, quæ in promptu esse significatis, ad ipsam

Congregationem pervenerint. Jam verò, quod attinet ad vestras postulationes quibus enixè efflagitàstis, ut S. Hilario, Pictavorum Episcopo, Ecclesiæ Doctoris honorem decernere velimus, Vobis persuasissimum sit nihil certè Nobis gratius, nihil optabilius, quàm ut hisce vestris pientissimis votis obsecundemus. Verùm, pro singulari vestrâ sapientiâ, optimè scitis opus esse ut aliquis vir à Vobis primùm eligatur, qui, in hâc re, penes eamdem sacrorum Rituum Congregationem postulatoris munere fungens, ea omnia agenda curet quæ, juxtà hujus Sanctæ Sedis morem et Apostolicarum Constitutionum normam, sunt servanda. Denique hanc occasionem libentissimo prorsùs animo amplectimur, ut studiosissimam Nostram in Vos voluntatem iterùm testemur et confirmemus. Cujus quoque pignus adjungimus Apostolicam Benedictionem, quam intimo cordis affectu, Vobis, Venerabiles Fratres, cunctisque vestrarum Ecclesiarum Clericis laicisque fidelibus, peramanter impertimur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, die 2 Decembris, anno 1850, Pontificatùs Nostri anno quinto.

PIUS PP. IX.

EMINENTISSIMI CARDINALIS MAII

Litteræ super approbatione Decretorum Concilii Provincialis Burdigalensis.

REVERENDISSIMO DOMINO ARCHIEPISCOPO BURDIGALENSI.

Perillustris ac Reverendissime Domine uti Frater, Sanctissimus Dominus Noster Pius Nonus, Pontifex Maximus, litteras ab Amplitudine Tuâ atque ab Episcopis suffraganeis Burdigalæ die septimâ decembris superioris anni obsignatas, unâ cum Actis Synodi Provincialis istic habitæ, multâ cum animi voluptate accepit; reverentiæ enim, obsequii ac venerationis ergà Apostolicam Sedem, in quâ fides prædicatur et unitas servatur, ità erant refertæ, ut nihil suprà : sibique vehementer gratulatus est, Te, communiter cum istius provinciæ Episcopis, interruptam duobus abhinc seculis Provincialium Synodorum convocationem, in istâ celeberrimâ Galliæ civitate renovâsse; atque adeò ardens Vestrum studium ad tàm pium ac salutare opus, hisce miserrimis reipublicæ christianæ temporibus, instaurandum, mirificè collaudavit. Ipse enim non dubitat, imò certo certiùs tenet, plurima bona atque uberes fructus ex hujuscemodi conventibus, ad religionem firmandam, et fidem catholicam sartam tectam servandam, profectura, quùm intellexisset Vos, in Spiritu Sancto congregatos, saluberrimis editis decretis, opportu-

nisque medicinæ remediis, pro temporis ac morbi naturâ adhibitis, Ecclesiæ inconcussa dogmata ac disciplinam, ad præscriptum Sacrorum Canonum, et præsertim Sacrosancti Tridentini Concilii, in fidelium mentibus confirmâsse; opinionum momenta, errorumque portenta et monstra, quæ hâc nostrâ ætate impunitatem quamdam adepta, tanto cum populorum, et præcipuè incautæ juventutis detrimento, debacchantur, iterùm damnâsse ac reprobâsse, iisdemque sanam doctrinam, à jure naturali, divino et ecclesiastico depromptam, opposuisse; adolescentium, in religionis ac civilis societatis spem succrescentium, solidæ ac robustæ, non fucatæ ac fallaci, institutioni animum intendisse. Cujus Vestri singularis zeli illud imprimis argumentum est, quòd, ut studia humanarum litterarum bonarumque artium ac severiorum disciplinarum, in Collegiis ac Seminariis, magis magisque florerent, curavistis; utque parochi, cæterique de Clero viri, præ manibus imprimis habentes Catechismum Tridentinum, tantoperè à Romanis Pontificibus commendatum, omnique diligentiâ, sedulitate ac charitate officio suo fungentes, plebes sibi commissas assiduâ verbi Dei prædicatione pascerent, ac in evangelicis præceptis erudirent; puerosque, vel à teneris annis, doctrinæ christianæ elementa docerent, atque tandem prospicerent, ut vel ipsi infantes qui domibus hospitalibus piarum mulierum studio alendi educandique suscipiuntur, ità ab omni vel levi vitiorum maculâ arceantur, ut cum lacte nutricis, non fabulas ac errores hujus seculi, (quod in multis sæpènumerò evenire lamentandum est,) sed veræ religionis germanæque pietatis puros haustus suxisse, Sancta Mater Ecclesia sibi jure gratulari possit.

Quid verò dicendum de studiosissimâ Vestrâ voluntate Liturgiam Romanam in sacris ritibus, ubique in istâ provinciâ,

adhibendi? Quid de prudentissimo illo decreto quo, multùm in prosperum prospicientes, statuistis ut duo tresve juvenes, ingenio et virtute præ cæteris præstantes, ab unâquâque Diœcesi seligerentur, posteaquàm ordinarium studiorum curriculum emensi fuerint, et ad aliquam ex approbatis ecclesiasticis Universitatibus mitterentur, ut ibi, constanti labore, ingenii novo periculo facto, gradus sibi academicos comparent, atque ad litterarum scientiarumque apicem ac fastigium perveniant? Equidem, cùm omnia quæ decrevistis, integerrimæ clericorum vitæ fovendæ, modestissimis moribus servandis, continentiæ, pietati, innocentiæque procurandæ, mirum in modum ostendant nihil Vobis antiquius esse, quàm ut clerus ambulet in vocatione sanctâ quâ vocatus est; tum maximè hujusmodi commemoratum decretum magnis laudibus dignum est visum, Vestræque perspectæ sapientiæ consentaneum. Quamobrem optat hæc Sacra Congregatio ut quàm citiùs exsecutioni mandetur. Nemo enim non videt quot quantaque commoda et subsidia in Galliam sint redundatura ex egregiè institutis viris ecclesiasticis. Enim verò perfectam, quoad ejus fieri potest, sacrarum divinarumque litterarum notitiam assecuti, Catholicæ religionis causam adversùs eos qui foris sunt tueri; imperitos, et profiteri adhuc renuentes, ad eam solidis argumentis allicere; eodemque tempore, improbos Sacrarum Scripturarum auctoritate abutentes, vel augustissimæ religionis nostræ dogmata, Ecclesiæque leges oppugnantes, compescere; bonos tandem ad perfectiorem christianæ virtutis rationem excitare; fideique integritati per Galliam et morum reformationi, quasi clarissima lumina, splendentes pietate et doctrinâ, maximo cum fructu consulere, poterunt.

Hisce aliisque plurimis è re sacrâ statutis, quæ, ne longus

sim, silentio prætereo, à Patribus Eminentissimis, ex mandato Illustrissimi Domini Nostri, unà mecum lubentissimè perlectis in Actis Synodi Burdigalensis, non mediocri perfusi sumus gaudio; et præstantissima Vestrarum virtutum atque apostolicæ sollicitudinis specimina admirati, Dei benignitati, qui hujusmodi bonis Vestram auctoritatem ac dignitatem apud Clerum et populum cumulavit, gratias egimus, simulque confidimus ut, quà prudentià, charitate, doctrinæque copià, magnum et sanctum opus redintegràstis, posthac, si quæ adhuc pro Ecclesiæ bono, Cleri utilitate, populique salute perficienda restant, ea in futuris convocandis Conciliis absolvatis.

Cùm verò nonnulla huic Sacræ Congregationi Concilii Tridentini interpreti et vindici, cui de more, juxtà Constitutionem Sixti V, *Immensa æterni Dei*, examen Actorum Synodi Burdigalensis demandatum est, animadvertenda sint visa, quæque Sanctissimus Dominus Noster expendit ac probavit; ea folio huic annexo adnotata invenietis, atque in eorum exsecutionem incumbatis velim, antequàm Concilium in vulgus edatur.

Hanc nactus occasionem, Amplitudini Tuæ atque optimis Episcopis provincialibus polliceor perpetuum meum studium et observantiam, Deumque precor ut Vestra desideria et actiones semper cœlestis benedictionis rore, suæque gratiæ muneribus, prosequatur.

Amplitudinis Tuæ,

Romæ, 23 Septembris 1851,

Uti Fr. stud^{s}.

A. Card. MAIUS, *Præfectus*.

FF. Archiepiscopus Melitenus, *Secr^{us}*.

DECRETA

CONCILII PROVINCIÆ BURDIGALENSIS.

TITULUS PRÆVIUS.

CAPUT I.

Decretum de aperiendâ Synodo.

In Nomine Sanctissimæ et Individuæ Trinitatis, Patris et Filii et Spiritûs Sancti.

Nos Ferdinandus-Franciscus-Augustus Donnet,

Dei et Apostolicæ Sedis gratiâ, Ecclesiæ Metropolitanæ Burdigalensis Archiepiscopus, Comes Romanus, Solio Pontificio assistens, Magnâ Cruce præclari Ordinis Caroli III insignitus, etc.

Ad majorem Dei et Salvatoris Nostri Jesu Christi gloriam, et honorem Immaculatæ semper Virginis Mariæ Dei Genitricis, Sanctorumque Angelorum; ad laudem Sanctorum Petri, Apostolorum Principis, ejusque fratris Andreæ, hujus Ecclesiæ Patroni, nec non Sanctorum Hilarii, Delphini, Amandi, Severini, Paulini, Eutropii, Caprasii, Ausonii, Phæbadii, Frontonis et Philberti,

aliorumque omnium Sanctorum qui provinciam hanc illustrârunt; ad Burdigalensis, Rupellensis, Petrocorensis, Aginnensis, Engolismensis, Lucionensis, et Pictaviensis Ecclesiarum decorem;

Statuimus ac decernimus, de consilio et consensu Reverendissimorum Episcoporum Comprovincialium nostrorum, hâc ipsâ horâ incipere et incœptum esse Concilium Provinciale, quod Nostrâ Metropolitanâ auctoritate indiximus et convocavimus, Dominum Jesum humiliter et enixè obsecrantes, ut in nobis impleat quod ipse dixit: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum* (1).

CAPUT II.

Decretum de modo vivendi in Concilio.

Quum, docente Apostolo, *non sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed omnis sufficientia nostra ex Deo* (2) sit, qui solus potest nos facere idoneos ad grande opus ad quod accingimur; quum, aliundè, quid in primis agere debeamus præclaro doceant exemplo Sancti Apostoli, qui, in cœnaculo congregati, donec induerentur virtute ex alto, *erant perseverantes unanimiter in oratione, cum mulieribus et Mariâ Matre Jesu* (3), hæc Synodus Provincialis statuit populum et cle-

---

(1) Matth. XVIII, 20.
(2) II Cor. III, 5.
(3) Act. I, 14.

rum hujusce Civitatis Burdigalensis exhortandos esse, eo quo possumus pastorali affectu, prout de facto exhortamur, ut quotidie orationibus apud Deum instent pro Episcopis et Presbyteris ibidem congregatis, ad ipsis impetrandum divinum auxilium, quo illuminante, optima ineantur consilia, et salutaria sanciantur.

Et quoniam populi precibus preces nostras accedere oportet, Reverendissimos Episcopos, item et Presbyteros Concilii participes, monemus ut, singulis diebus, meditationi matutinæ, et Sacro-Sancto Missæ Sacrificio, si ipsi forsan non potuerint celebrare, devotè intersint, frequenter, et præsertim coràm Sanctissimo Sacramento faciant, ut ait Apostolus, *obsecrationes, orationes, postulationes,* tum pro prospero Concilii progressu et exitu, tum pro Ecclesiæ pace et libertate, pro Sanctissimo Domino Nostro Pio Papâ IX, *pro omnibus qui in sublimitate sunt, ut tranquillam et quietam vitam agamus* (1), Religioque crescat et amplificetur.

Præterea hortamur illos ut, in memoriam Passionis Domini, singulis sextis feriis jejunent, omnibusque diebus mensâ communi et frugali, in quâ sicut corpus cibo, sic animam sacrâ lectione reficiant, utantur; familiares verò suos quisque ita dirigat, ut in omnibus honestate prælucceant, sicut decet ministros ministrorum Dei.

Et ne, durante Concilio, ullo pacto inturbetur sacer consessus, colloquia, strepitus et alia id genus, extrà horas relaxationi animi destinatas, amoveri jubemus; econtra omnes assistentes, *incessu, gestu, sermone, ali-*

---

(1) I Tim. II, 1, 2.

isque omnibus rebus, nihil nisi grave, moderatum ac religione plenum præ se ferant (1).

In congregationibus, sive privatis, sive publicis, omnes uti peroptamus eâ animi et vocis moderatione quæ decet homines Dei, sua sensa sine altercatione aut contentione proferentes, memores scilicet præcepti apostolici : *Noli contendere verbis...* (2) *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei* (3); simul et verborum Divi Augustini ad Pascentium : *Colloquamur sine contentione pacati, non inani et puerili animositate studentes alterutrum vincere, ut pax Christi potiùs vincat in cordibus nostris* (4).

Insuper declaramus ac decernimus ordinem præcedentiæ fore juxtà prioritatem promotionis, inter Reverendissimos Episcopos; inter verò presbyteros ejusdem diœcesis, juxtà ordinem in eâ diœcesi solitum; et inter varias diœceses, juxtà prioritatem promotionis Episcoporum. Et si fortè contigerit aliquos sibi videri in loco debito non sedere, nulli propterea præjudicium generari, nulli novum jus acquiri, sed cujuslibet, qualicumque in ordine sedeat, jura salva esse et integra, eo modo quo ante Concilium competebant.

Denique, quemadmodum in ultimo provinciali Concilio cautum est, universis qui ad hanc Synodum convenerunt, in virtute sanctæ obedientiæ, prohibemus ne, antequàm Synodus dimissa fuerit, discedant, nisi priùs discessionis causâ à Patribus approbatâ, et facultate datâ.

---

(1) Conc. Trid. Sess. XXII, cap. 1.
(2) II Tim. II, 14.
(3) I Cor. XI, 16.
(4) Epist. 238. Ed. Bened.

CAPUT III.

Decretum de Professione fidei.

Cùm fides initium sit et fundamentum salutis, atque pastoralis nostri muneris ea esse debeat prima sollicitudo, ut in hac Provinciâ semper vigeat incorrupta et sincera fides Catholica, quam colit ac tenet Sancta Romana Ecclesia, Nos in hoc Concilio provinciali hinc præcipuè exordiendum esse duximus, ut fidem quam omnes uno corde tenemus, eamdem unâ oris confessione profiteamur. Quocircà, Sacri Concilii Tridentini decretis inhærentes, Professionem fidei à Pio IV, Pontifice Maximo, præscriptam, nomine RR. Episcoporum, cæterorumque in hac Synodo insidentium, palàm et publicè emittendam decernimus.

Et quò validiùs orthodoxa fides in Cleri et populi Christiani mentibus infigatur, et sarta tecta permaneat, omnes hujus provinciæ Episcopi exigant, non solùm à Canonicis et Seminariorum Magistris, sed et ab omnibus sacerdotibus qui animarum curam suscepturi sunt, et cæteris qui de jure vel consuetudine tenentur, ut, coràm se aut Vicariis Generalibus, vel in solemnitate suæ installationis, Professionem fidei Pii IV genuflexi pronuntient. Laicis quoque Confessarii aliquando eam in satisfactionem pro peccatis imponant. Versio itaque fidelissima hujus Professionis fidei fieri debet, quam imprimendam accuratissimè à suis typographis Episcopi hujus Provinciæ mandabunt in manualibus et aliis libris pietatis.

FORMA

Professionis fidei Catholicæ, Apostolicæ et Romanæ.

Ego N... firmâ fide credo et profiteor omnia et singula quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, scilicet :

Credo in unum Deum, Patrem Omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum antè omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui, propter nos homines et propter nostram salutem, descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Mariâ Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertiâ die secundùm Scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloriâ judicare vivos et mortuos; cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur; qui locutus est per Prophetas. Et Unam, Sanctam, Catholicam, et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi sæculi. Amen.

Apostolicas et Ecclesiasticas Traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiæ Observationes et Constitutiones firmissimè admitto et amplector.

Item, Sacram Scripturam, juxtà eum sensum quem

tenuit et tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Sacrarum Scripturarum, admitto : nec eam unquam, nisi juxtà unanimem consensum Patrum, accipiam et interpretabor.

Profiteor quoque septem esse verè et propriè Sacramenta Novæ Legis, à Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licèt non omnia singulis, necessaria; scilicet : Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, Ordinem et Matrimonium; illaque gratiam conferre; et ex his, Baptismum, Confirmationem et Ordinem, sine sacrilegio iterari non posse.

Receptos quoque et approbatos Ecclesiæ Catholicæ Ritus, in supràdictorum omnium Sacramentorum solemni administratione, recipio et admitto.

Omnia et singula quæ de Peccato Originali et de Justificatione in Sacro-Sanctâ Tridentinâ Synodo definita et declarata sunt, amplector et recipio.

Profiteor pariter in Missâ offerri Deo verum, proprium, et propitiatorium Sacrificium, pro vivis et defunctis; atque in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, esse verè, realiter, et substantialiter corpus et sanguinem, unà cum divinitate Domini Nostri Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ vini in sanguinem; quam conversionem Catholica Ecclesia Transsubstantiationem appellat. Fateor etiam sub alterâ tantùm specie, totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi.

Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari.

Similiter et Sanctos unà cum Christo regnantes, vene-

randos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre; atque eorum Reliquias esse venerandas.

Firmissimè assero Imagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum, habendas et retinendas esse; atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam.

Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesiâ relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo.

Sanctam, Catholicam et Apostolicam, Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum Matrem et Magistram agnosco; Romanoque Pontifici, Beati Petri Apostolorum Principis Successori, ac Jesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac juro.

Cætera item omnia à Sacris Canonibus et Œcumenicis Conciliis, ac præcipuè à Sacro-Sanctâ Tridentinâ Synodo tradita, definita ac declarata, indubitanter recipio atque profiteor : simulque contraria omnia, atque hæreses quascumque ab Ecclesiâ damnatas, rejectas et anathematizatas, ego pariter damno, rejicio et anathematizo.

Hanc veram Catholicam fidem, extrà quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti spontè profiteor et veraciter teneo, eamdem integram et inviolatam, usque ad extremum vitæ spiritum, constantissimè, Deo adjuvante, retinere et confiteri, atque à meis subditis, seu illis quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri et prædicari, quantùm in me erit, curaturum, ego idem N... spondeo, voveo ac juro.

Sic me Deus adjuvet, et hæc Sancta Dei Evangelia.

TITULUS I.

De Fide et Doctrinâ Ecclesiæ.

In nomine Sanctissimæ et Individuæ Trinitatis canonicè adunati, priùs exsultanti animo debitas agimus gratias Deo, cujus mirabili providentiâ Ecclesiæ Concilia, jam à longo tempore apud nos interrupta, tandem celebrari possunt. Quam celebrationem tot et tantis malis hodie grassantibus remedium allaturam, divinâ id largiente misericordiâ, confidimus.

Nos quidem in hac Synodo, *moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiisque componendis* nostrarum Diœceseon, secundùm Concilii Tridentini præcepta (1), præcipuè intendentes, Sanctissimæ Matris Ecclesiæ ædificationi consulere pro viribus satagemus, filialem obedientiam in hoc testificantes Beatissimo Domino Nostro Pio Papæ IX, qui in litteris ad plures Galliæ Episcopos missis, maximè optat ut convocentur Synodi Provinciales, in quibus « ea agere vel propo-
» nere contendent Episcopi quæ valeant ad Catholicæ
» Ecclesiæ causam tuendam, ad pietatem morumque
» honestatem fovendam et excitandam, ad catholicam

---

(1) Sess. XXIV. Cap. 2.

» solidamque institutionem promovendam, ad Sanctis-
» simæ nostræ Religionis bonum in universâ Galliâ pro-
» curandum, ac præsertim ad grassantes propulsandos
» errores, ac funestissima vesanæ incredulitatis exitia
» avertenda, quæ luctuosissimis hisce temporibus quasi
» torrens undique exundans universum pæne terrarum
» orbem submergere tentat. » (1)

CAPUT I.

De Auctoritate Ecclesiæ in docendo et regendo.

1. Cùm nostris hisce diebus, vix ulla legum et potestatis apud homines maneat reverentia, vehementer monemus omnes fideles, præsertim viros ecclesiasticos, ut totâ mentis subjectione, toto cordis affectu, divinam Ecclesiæ auctoritatem prosequantur, revereantur, amplectantur.

2. Doceant opportunè plebem christianam sacri verbi præcones ea quæ spectant divinam Ecclesiæ constitutionem, juxtà Summi Pontificis venerabilis memoriæ, Gregorii XVI, præclara verba, quæ in præsenti Decreto referenda duximus : « Habet Ecclesia ipsa, ex divinâ
» institutione, potestatem, non magisterii solùm, ut res
» fidei et morum doceat ac defendat, sacrasque litteras
» absque ullo erroris periculo interpretetur, verùm etiam
» regiminis, ut quos semel gremio suo excepit, filios in

---

(1) 17 Maii 1849, Ad quosdam Archiepiscopos et Episcopos Galliæ.

» doctrinâ traditâ contineat et confirmet, legesque ferat
» de iis omnibus quæ ad animarum salutem, sacri mi-
» nisterii exercitium, ac Dei cultum attinent. Quibus le-
» gibus quisquis obsistat, gravissimi se reum criminis
» facit (1). »

3. « Attendant præterea et firmissimè credant omnes,
» docendi jubendique potestatem in iis quæ Religionis
» sunt, à Christo Sponsæ suæ tributam, non modò ita
» ejus pastorum ac præsulum propriam esse, ut ad ci-
» vilis reipublicæ magistratus nullo pacto possit perti-
» nere, sed insuper liberam omnino, et terrenæ cuiquam
» dominationi minimè obnoxiam; non enim ex placito
» laicæ potestatis, sed eâ etiam invitâ, Evangelium an-
» nuntiaverunt, Ecclesiam propugnaverunt, disciplinam
» statuerunt Apostoli..... Nonnisi igitur læsâ fide, pla-
» nèque perturbatâ divinâ Ecclesiæ constitutione natu-
» râque regiminis, fieri potest ut ulla in eam sæculi do-
» minetur potestas, aut ejus doctrinam moderetur, vel
» impediat quominus leges ad sacrum ministerium, di-
» vinum cultum, et spirituale fidelium commodum spec-
» tantes, ferat ac promulget (2). »

Dum autem potestatem ecclesiasticam, ut æquum est, adstruimus, absit ut potestati civili quidquam in suo ordine detrahamus, cui debitam nemo deneget obedientiam, *non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam*, ut ait Apostolus (3).

---

(1) Encycl. 1 Junii 1835, ad Episcop. Helvetiæ.
(2) *Ibid.*
(3) Rom. XIII, 5.

CAPUT II.

De sanâ et de perversâ doctrinâ.

Quoniam in dies crescit teterrimorum errorum colluvies, et eò faciliùs hominum populorumque animos invadit, quòd sanam Ecclesiæ doctrinam non sustinentes, ad sua desideria coacervant sibi magistros, et à veritate auditum avertentes, ad fabulas, cum maximo religionis ac societatis detrimento, convertuntur; Nos, errori veritatem, antidotum veneno opponere volentes, ad salutem animarum, pro nostro munere, sequentia profitemur et decernimus :

1. Credimus in Deum Patrem Omnipotentem, Creatorem Cœli et terræ. Damnamus igitur ac reprobamus errorem eorum qui asserunt unicam esse Deo et cæteris entium naturis substantiam, ita ut Deus sit omnia, et omnia sint Deus, et nullum detur discrimen humanas inter et divinas cogitationes aut actiones.

2. Credimus in Deum qui liberè, « suâ omnipotenti » virtute, simul ab initio temporis, utramque de nihilo » condidit creaturam, spiritalem et corporalem. » (1) Damnamus ergo et reprobamus systema, non solùm eorum qui affirmant materiam esse Deo coæternam, eamque ab illo informatam tantùm ac dispositam fuisse, sed et doctrinam eorum qui Deum sine mundo non magis esse potuisse, quàm mundum sine Deo, prædicant; et

(1) Conc. Later. IV.

qui, negatâ Dei libertate in operibus *ad extrà*, summam ejus independentiam, almam providentiam, omnemque cultum radicitus evellunt.

3. « Firmiter credimus ac simpliciter confitemur, » quòd unus solus est Deus, verus, æternus, ... » Pater, Filius et Spiritus Sanctus, tres quidem per- » sonæ, sed una essentia, substantia, seu natura sim- » plex omnino. Pater à nullo, Filius à Patre solo, ac » Spiritus Sanctus ab utroque; absque initio, semper » ac sine fine » (1).

Damnamus ergo ac reprobamus sacrilegum errorem quo dogma catholicum de Sanctissimâ Trinitate traducitur per infinitum, finitum, et mutuam utriusque relationem. Cùm autem summè venerandum illud dogma ab ipso Deo revelante teneat Ecclesia Catholica, errorem illorum damnamus qui ipsum, non à divinâ revelatione, sed à variis philosophiis et traditionibus originem ducere, et, decurrentibus sæculis, etiam post religionis christianæ propagationem, ratione ac philosophorum meditatione elucubratum successivè, ac tandem elaboratum et perfectum fuisse, contendunt.

4. Credimus in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum..... consubstantialem Patri, qui, propter nos et propter nostram salutem, descendit de cœlis, ut nos vocaret in admirabile lumen suum, restituens nos in pristinam illam dignitatem statûs supernaturalis et indebiti, de quâ exciderat Adam per inobedientiæ peccatum, dansque nobis omnia necessaria

(1) Conc. Later. IV.

ut æternam assequamur felicitatem. Damnamus ergo errorem illorum qui Dominum nostrum Jesum Christum habent ut hominem, sapientissimum quidem, vel etiam divinum, sed non ut Deum, « qui secundùm divinitatem » sit immortalis et impassibilis, idem ipse secundùm hu- » manitatem mortalis et passibilis, qui etiam pro salute » humani generis in ligno crucis passus et mortuus, » (1) negantque necessitatem ac virtutem Sacramentorum, quæ salubriter instituit Salvator ac Redemptor noster, per quæ merita ejus hominibus applicantur, et gratia confertur ut salutem assequi possint.

5. Credimus in Spiritum Sanctum qui locutus est per Prophetas : *Non enim,* ut ait S. Petrus, *voluntate humanâ allata est aliquando prophetia ; sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* (2) Damnamus ergo errorem eorum qui Revelationis divinæ possibilitatem, existentiam, necessitatem, negant. At verò, cùm Deus sit incomprehensibilis cogitatu, summaque veritas, et ratio doceat credendum esse Deo etiam incomprehensa revelanti, damnamus errorem eorum qui obedire Deo loquenti recusant, eâ de causâ quòd ex revelatis plurima suprà imbecillem et obnubilatam rationem sint.

6. Credimus in Unam, Sanctam et Apostolicam Ecclesiam, quæ à Christo accepit magisterium infallibiliter docendi omnes gentes, usque ad consummationem sæculi, omnia quæ Apostolis suis ipse mandavit. Dam-

(1) Concil. Later. IV.
(2) II Epist. Petr. I. 21.

namus igitur sententiam eorum qui, abjectâ saluberrimâ Ecclesiæ auctoritate, rationem, nunc, multis veritatibus cognitis, sibi soli permissam, tanquàm veri atque falsi arbitram jactitant unicam. Quoniam verò fides semper fuit semperque erit humanæ salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis, sine quâ impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire, damnamus systema eorum qui, naturalem et supernaturalem ordinem confundentes, et fidei rationem coæquantes, religionem divinam et philosophiam humanam dicunt duas sorores, pari jure ministerio animarum allaborantes, parique exitu, licet non eâdem viâ, suos asseclas ad finem perfectum perducturas. Damnamus denique errorem eorum qui, fidem plus minùsve propinquo abhinc tempore extinctam iri vesanè augurantes, philosophiæ esse deinceps edocere populos veritatem, et homines ad felicitatem tum præsentis, tum futuræ vitæ ducere, per quoddam laici sacerdotii genus, affirmant.

Insuper damnamus errorem eorum qui, sanctam Ecclesiam à Christo suam immutabilem accepisse constitutionem obliviscentes, aut dicunt à communitate fidelium in pastores derivari ecclesiastici ministerii ac regiminis potestatem, aut obtendere nituntur « restaurationem » quamdam quasi necessariam, ut ejus (Ecclesiæ) in- » columitati et incremento consulatur, perinde ac si cen- » seri illa possit vel defectui, vel obscurationi, vel aliis » hujuscemodi incommodis obnoxia » (1).

7. Orthodoxorum Patrum exempla secuti, omnes

(1) Gregor. XVI, Constit. MIRARI.

Libros tàm Veteris quàm Novi Testamenti, in Canone Concilii Tridentini contentos, cùm utriusque unus Deus sit auctor, nec non et Traditiones ipsas, pari pietatis affectu ac reverentiâ suscipimus ac veneramur, credentes omnia quæ in istis Libris et Traditionibus continentur dicta et facta, vera esse.

Damnamus igitur et reprobamus systemā eorum qui, omnem ordinem supernaturalem explodentes, universa utriusque Testamenti facta et mysteria traducunt, alii tanquam facta merè naturalia modoque naturali explicanda, etsi ab historicis viris descripta fuerint in modum miraculi; alii ne tanquam facta quidem, sed ut tot fictiones mythicas, primùm imaginatione poetarum conflatas, deinde lapsu temporum pro veris factis habitas.

Damnamus ac reprobamus systema istorum eclecticorum, qui profitentur nullibi satis completam adesse veritatem, nec in Christianismo quidem, qui, si olim profuerit, incompletus et jam insufficiens est, ac proinde perficiendus, et usque ad philosophiæ sublimitatem provehendus; et ideo ex omnibus traditionibus, philosophiis, religionibus, eas veritatis partes quæ inibi sunt, esse seligendas, ut ex eis coalescat doctrina perfecta, rationi magis accommodata, sicut et novis societatum necessitatibus.

8. Credimus in unam Ecclesiam, in quâ solâ Deus summè colendus sicut oportet colitur, et extrà quam salus obtineri non potest.

Damnamus ergo errorem eorum qui affirmant omnes religionum formas prorsùs esse indifferentes, aut quasi varia idiomata, quibus Deus æquè colitur; ac proinde

cuique liberum esse patrio more colere Deum, quippe qui non curat qualem quisque religionem habuerit, dummodò mores ad recti honestique normam exigantur.

Sed insuper damnamus errorem eorum, qui negant unicam Christi esse Ecclesiam, aut eam ex variis sectis, non modò inter se discrepantibus, sed quantùmlibet oppositis, conflare contendunt.

9. Credimus hominem, à Deo creatum, ab auctore suo accepisse animam spiritalem, liberam et immortalem; primumque hominem Adam, cùm mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et justitiam, in quâ constitutus fuerat, amisisse; et per hanc prævaricationem, non sibi soli, sed etiam posteritati nocuisse. Credimus tandem omnes homines statuendos ante tribunal Christi, qui venturus est judicare vivos et mortuos, ut referat unusquisque, prout gessit, sive bonum sive malum, et recipiat secundùm opera sua, si bona, cum Christo gloriam sempiternam; sin mala, cum diabolo pœnam perpetuam.

Damnamus igitur et reprobamus errorem eorum, qui ita dignitati humanæ, quam tàm providè tuetur fides Christiana, detrahere audent, ut animam esse substantiam spiritalem, à corpore distinctam, negent; aut qui omnes ejus actus ita invincibiliter ab organicis corporis dispositionibus pendere et determinari affirmant, ut jam non sit sui compos et in agendo libera : unde concludere esset, jam nihil esse bonum neque malum, proinde nullam esse vitam futuram, ubi sit virtuti prœmium et vitio pœna, nec ullam esse causam, cur Deus à nobis vitæ rationem expostularet.

Damnamus quoque errorem eorum qui, præsertim in conscribendis historiis, res humanas ita evolvi et concatenari insinuant, ut etiam pessima quæque aut imperent aut agant, tum populi, tum privati homines, quin reprehensione et vituperatione sint digni; sed sæpè laudandi potiùs et extollendi, maximè cùm res illis, etiam per fas et nefas agentibus, pro voto successerit; quippe qui proprio quodam et interno quasi numine afflati egerint.

Damnamus systema eorum qui, peccatum originale ejusque sequelas inficiantes, opera pœnitentiæ et mortificationis, omnemque pugnam spiritûs adversùs carnem et ejus concupiscentiam, utpote adversantia hominis indoli et naturæ, reprobant; qui ideo prædicant carnis libertatem, innocentiam seu rehabilitationem, ejusque declarant omnia desideria legitima esse et sancta, ac homini competere dictitant quoddam prætensum, nativum, inamissibileque jus exercendi, quo libuerit modo, omnes suas facultates; et qui magnificis mendacibusque promissis asseverare non verentur, contradicente constanti et ineluctabili experientiâ, populos, si seipsis ducibus committant, quamdam felicitatem indefinitam, perfectionem et quasi deificationem, extinctis doloribus et miseriis, in hoc sæculo assecuturos; et sic viam omnibus cupiditatibus sternunt latissimam.

10. Credimus legi divinæ dicenti : *Non concupisces uxorem proximi tui* ([1]); et declaramus vinculum matrimonii, quod Jesus Christus ad dignitatem Sacramenti

([1]) Deuter. V, 21.

evexit, indissolubile esse, cùm id quod Deus conjunxit homo non possit separare.

Credimus et declaramus, bona justè acquisita legitimè possideri, et jus proprietatis voluntate divinâ stare ac sanciri, dicente Deo : *Furtum non facies. Non concupisces... domum proximi tui, et universa quæ illius sunt* (1), et proinde non licere, sive privatæ cupiditatis violentiâ, sive publicæ auctoritatis abusu, auferre alteri quod suum est.

Damnamus igitur ac reprobamus systema eorum qui, spretis legibus sanctis à Deo datis, et in perpetuum servandis, affirmare non erubescunt matrimonii familiæque jura aut nulla esse, aut esse immutanda.

Damnamus ac reprobamus systema, quo asseritur, in potestate legislatorum esse, ut Status omnia privatorum bona sua faciat, et unicuique, nemine quidquam possidente, ne seipsum quidem, secundùm quandam mensuram, distribuat; unde videre est, vigente hoc errore, hominem nec suî liberum jam habere dominium.

Damnamus insuper luctuosum systema eorum qui, errore vel cupiditate ducti, bonis alienis inhiant, omnia esse communia et in medium ponenda affirmare non verentur, obliviscentes bonum atque utile societati esse, ut, ita ordinante sapientissimâ Providentiâ Dei, sint divites et pauperes, qui, mutuo indigentes adjumento, dati et accepti nexu feliciter devinciantur, donec veræ divitiæ, bona videlicet æterna, secundùm uniuscujusque merita, retribuantur.

---

(1) Deuter V, 19 et 21.

Hæc autem dùm contra pestiferos nostri ævi errores docemus, nihil novum, nihil fidelibus inauditum proferimus, sed hoc quod ubique, quod semper, quod ab omnibus in Ecclesiâ Catholicâ creditum est; ad cujus proinde auctoritatem confugiant necesse est, quicumque omni vento doctrinæ circumferri nolunt, sed in veritate stare, quæ manet in æternùm.

CAPUT III.

De pravis libris ac diariis; de Hæreticorum libellis ac proselytismo.

« Perhorrescimus intuentes quibus errorum portentis » obruamur, quæ longè ac latè ubique disseminantur, » ingenti librorum multitudine, libellisque et scriptis, » mole quidem exiguis, malitiâ tamen permagnis, et » quibus maledictionem egressam illacrymamur super » faciem terræ (1). » « Imò eò usque progressa est ini- » quitas, ut præter colluviem perniciosorum librorum » religioni per se infestam, in Religionis detrimentum » vertere nitantur etiam Sacras Litteras, ad Religionis » ipsius ædificationem divinitùs nobis datas (2). »

Quibus tantis malis ut medeamur, hæc sancimus :

1. Monemus nulli, nec ullâ ratione, licitam esse lectionem librorum aut scriptorum obscenorum, quæ lectoribus incautis venena propinant, morumque corrupte-

---

(1) Gregor. XVI. Constit. MIRARI.
(2) Leo XII. Constit. UBI PRIMUM.

lam quasi venis insinuant. Omnes clerici et presbyteri ab hujusmodi lectionibus non solùm abstineant, sed et abhorreant. Si autem ipsis pronuntiandum sit an pœnitentibus permitti queat lectio alicujus libri ignoti, non legant ultrà id quod necesse est; et ubi primùm adverterint malum, statim librum repudient, et caveant maximè ne illum, sub quolibet obtentu, apud se retineant. Pariter libros à Sanctâ Sede vel ab Ordinario damnatos et vetitos nemo legere præsumat.

2. Quoad libellos contra Religionem, et foliola quibus propagantur dicteria impia in Ecclesiam ipsiusque ministros, enixè hortamur rectores animarum, ut sollicitâ ac providâ vigilantiâ, monitisque prudentibus, populos ab eis legendis avertant; suadeant præsertim parentibus, ne apud se recipiant aut retineant, legant aut legi patiantur, hujusmodi scripta, ex quibus legentes ab officio suo abducuntur, atque laxatis evaganti opinionum, morum, sermonumque licentiæ habenis, societas religiosa, civilis et domestica perturbatur.

3. Caveant præsertim ab hæreticorum proselytismo : et quantùm hi ad asseclas sibi alliciendos, tantùm ad hæresim depellendam fidemque confirmandam allaborent ministri Christi. Quò plures libellos acatholicos profundunt isti, eò plures illi libros probatos diffundant. Dolosis istorum colloquiis cum rudibus, colloquia cum iisdem, doctrinâ et charitate prævalentia, opponant; et imprimis fidem catholicam adstruant dilucidè, solidè demonstrent, prædicationibus crebris, charitatem et misericordiam erga errantes spirantibus, omnisque injuriæ aut amaritudinis expertibus.

Præcipimus etiam parochis ut, cùm in suis parochiis hæreses quomodolibet spargere tentabunt ministri hæretici, Episcopos quamprimùm commonefaciant, qui tanto malo totis viribus se opponant.

CAPUT IV.

De libris ab Episcopo approbandis, et prudentiâ ad id necessariâ.

Sacro-Sanctarum Lateranensis V et Tridentinæ Synodorum, sicut et Concilii Burdigalensis anni 1583, vestigia prementes, prout temporum ratio sinit, monemus nulli licitum esse in lucem edere, sine præviâ Episcopi approbatione, vel saltem licentiâ, libros ex professo de Religione disserentes, et multò minùs formas precum, cantica vernaculè scripta, catechismos, prælectiones theologicas, versiones Sacræ Scripturæ, librosque liturgicos, ut Breviarium, Missale, Processionale, Rituale, Pontificale, Cæremoniale, et Eucologia.

Ut autem suæ pontificio muneri dignitas et auctoritas serventur, Episcopi meminerint approbationem suam libris quibuslibet non esse facilè apponendam, sed tantùmmodo reservandam libris magni momenti et meritò conspicuis, à quibus, re ex doctorum accuratissimo examine discussâ, exulet vel minima suspicio erroris.

CAPUT V.

De prædicatione in Missâ parochiali, et de Catechismo.

1. Sacro-Sancti Concilii Tridentini decretis circa prædicationis officium inhærentes, volumus, ut « qui-
» cumque parochiales Ecclesias obtinent, diebus saltem
» dominicis et festis solemnibus, plebes sibi commissas
» pascant salutaribus verbis (1). »

Declaramus insuper hanc esse nostram voluntatem, ut, nisi intercedat Episcopi dispensatio, ubi duæ celebrantur missæ, bis prædicatio intra missas fiat, et vicarii in partem hujus ministerii veniant. Diebus in unâquâque Diœcesi statutis, legatur formula Pronai, in quâ credendorum et agendorum epitome contrahitur.

2. Monemus rectores animarum, ut semper eligant concionis materiam auditorum captui accommodatam, ipsorumque utilitati magis congruentem. In primis doceant, et creberrimè in memoriam revocent, ea quæ scire omnibus necesse est ad salutem (2), meditantes coram Domino verba Benedicti XIV : « Affirmamus maxi-
» mam eorum partem qui æternis suppliciis damnantur,
» eam calamitatem perpetuò subire, ob ignórantiam
» mysteriorum fidei, quæ scire et credere necessariò
» debent (3). » Et simul memores, habentibus munus

(1) Concil. Trid. Sess. V. cap. 2.
(2) Ibid. de Reform.
(3) Instit. XXVII. n. 18.

docendi imputatam iri hanc ignorantiam, nisi omnia et singula credenda ita frequenter et clarè docuerint, ut nemo nisi propriâ culpâ ea ignorare potuerit.

3. Veritates prædicandæ non inordinatè et passim assumantur, sine ullâ rerum relatione unius concionis ad præcedentem aut subsequentem; sed certus ordo, servandus ut plurimùm, instituatur juxta partitiones Catechismi ad Parochos. Quem Catechismum, ut omnibus quàm maximè commendatum faciamus, juvat referre verba Clementis Papæ XIII, sic de eo loquentis: « Hunc » librum, non mediocri labore et studio compositum, » omnium consensione probatum et summis laudibus » exceptum, his temporum, è pastorum manibus pro- » pèmodum novitatis amor excussit, cùm alios atque » alios catechismos extulerit, nullo modo cum Romano » comparandos. Unde duo mala extiterunt: alterum. » quòd illa fuerit in eâdem docendi ratione propè su- » blata consensio, latumque pusillis quoddam scandali » genus, quibus ipsi jam non ampliùs esse videantur in » terrâ labii unius et sermonum eorumdem; alterum, » quòd, ex diversis variisque tradendæ catholicæ veri- » tatis rationibus, ortæ sint contentiones et magna dis- » sidia. Itaque, duplex hoc malum ut ab Ecclesiâ tan- » dem amoliremur, eumdem Catechismum Romanum » pastoribus animarum iterum porrigendum existima- » vimus..... Propterea hunc librum, quem veluti » catholicæ fidei normam, ut etiam in tradendæ doc- » trinæ ratione constaret omnium consensio, Romani » Pontifices pastoribus propositum voluerunt, vobis, » Venerabiles Fratres, nunc maximè commendamus;

» vosque etiam enixè in Domino cohortamur, ut jubea-
» tis ab omnibus qui animarum curam gerunt, in infor-
» mandis catholicâ veritate populis, adhiberi ([1]). »

His adhortationibus, et recentiori SS. Domini nostri Pii Papæ IX Constitutioni libenter obtemperantes, volumus parochos uti Catechismo Tridentino, tanquam præcipuo suo themate, in exponendâ et evolvendâ intra Missarum solemnia doctrinâ catholicâ, sequentes alterutram è duabus methodis in illo propositis.

4. Formam quoque sermonis auditoribus attemperatam adhibeant parochi, *cùm*, ut ait S. Augustinus, *loquendi nulla causa sit, si quod loquimur non intelligunt ii propter quos ut intelligant loquimur* ([2]). Sit ergo sermo simplex, facilis et nitidus; à profanis vocum novitatibus omnino alienus, non tamen rudis et incompositus; sit in exponendo verus, in probando solidus, et ita brevis, ut, in missâ parochiali, vix excedat partem unius horæ tertiam, experientiâ docente tædium prolixitate generari, populosque ab audiendo verbo divino averti. Præterea, sermo semper benevolentiam redoleat, à conviciis, ab acerbis objurgationibus, iis præsertim quæ aliquem nominatim possent lædere, et ab omni disceptatione politicâ prorsùs expeditus, ut non ex studio partium aut odio, sed ex charitate et pietate manare videatur. Denique miracula non satis approbata et prophetias novas populo annuntiare devitent.

5. Concionatores sacri nunquam verba ad populum de

([1]) Bulla IN DOMINICO AGRO, 14 Junii 1761.
([2]) De doctrinâ Christ. lib. IV, cap. 10.

religione facere præsumant, nisi accuratè præparati. Sibi in re gravi illudunt, et omnino abest quin muneri suo faciant satis, qui quod dicturi sunt non antea præparant diligenter, nec fervidâ oratione Deo commendant : « Concionator sacer, ait S. Carolus, omnino stu-
» debit ut quod in concione dicturus est, antea benè
» cognitum habeat : ubi verò, ex studio librorumque
» tractatione, cognoverit ac perceperit quod concionatur est, tunc singulas concionis partes, quas animo
» concepit, etiam atque etiam diligenter pièque medita-
» bitur, et ita religiosè sese afficere conabitur, ut au-
» dientium animos ad illum ipsum pietatis affectum
» sanctèque agendi ardorem excitet (1). »

6. Et quia suam parœciam renovare aut in bono stabilire in vanum tentarent parochi, nisi pueri diligenter religionem ediscerent, cum Tridentino Concilio præcipimus, ut saltem dominicis et aliis festivis diebus, excepto tempore quod præfinierit Episcopus, in singulis parochiis, pueri rudimenta fidei edoceantur. Hortamur præterea rectores animarum, ut plures, quantùm fieri potest, instituant catecheses ; unam, pro parvulis usum rationis consecutis; secundam, pro disponendis ad primam communionem; tertiam, pro aliis etsi adultis, ut in gratiâ et amore Dei perseverent.

7. Quam pretiosam unitatem in verbo Dei annuntiando parit methodus Catechismi Tridentini, hanc, tantoperè undique expetitam, procuraret, in exponendis fidei rudimentis, venerabilis Bellarmini Catechismus, à Cle-

(1) Act. Eccl. Mediol. part. 4. de prædic.

mente VIII approbatus, et multâ cum laude commendatus à Benedicto XIV, qui, in speciali Constitutione (1), instanter invitat et hortatur omnes Episcopos, ut illum admittant in suis Diœcesibus. Et utinam in istâ provinciâ, imò in totâ Galliâ, hoc fieri possit! datâ, sub auctoritate Episcoporum, novâ editione illius opusculi, quod in linguam gallicam versum, typis mandatum est Lugduni, anno 1839 ; quod quidem per convenientiorem interrogationum et responsionum ordinem distribueretur, prout postulat in diversis regionibus mens puerorum et indoles, « ita ut, per totam Galliam, posthac unus idemque » modus in docendo et discendo doctrinam christianam » ab omnibus teneretur (2). »

---

(1) 7 Februar. 1742.

(2) Clem. VIII. Brève PASTORALIS ROMANI.

TITULUS II.

De Cultu Divino.

CAPUT I.

De Ecclesiis; de earum munditie et ornatu, ac bonis ritè gerendis.

1. Cùm ecclesia sit verè domus Dei, et locus in quo inhabitat D. N. Jesus Christus, uniuscujusque parochi est providere, exemplo et verbo, ut ædibus sacris debitus reddatur honor. « Sæculares omnes actiones, vana » atque adeò profana colloquia, deambulationes, stre- » pitus, clamores, quamlibet demùm irreverentiam ar- » ceant, ut domus Dei verè domus orationis esse videa- » tur ac dici possit (1). Et sint quæcumque possunt ocu- » los divinæ majestatis offendere, ab iis locis prorsùs » extranea; ne ubi peccatorum est venia postulanda, ibi » deprehendantur peccata commissa (2). »

2. Provideant parochi, omnibus viis quas zelus domûs Dei et prudentia suggesserint, ut ecclesiæ instaurentur et sartæ tectæ semper existant. Ubi autem vel ædifi-

---

(1) Conc. Trid. Sess. XXII. Decret. DE MISSA.
(2) Conc. Lugd. gener. cap. XXV.

canda vel instauranda occurrit ecclesia, nihil inconsulto Episcopo fiat. Episcopo enim curæ erit, ut in suâ Diœcesi instituatur concilium virorum architectonices christianæ peritorum, ex quorum sententiâ caveatur ne quid absonum, aut ædificii instaurandi generi parùm conveniens, exstruatur.

3. « Invigilent etiam Parochi, ne ecclesiæ situ, pul-
» vere, aut alio squalore obsordescant; altaria, sacræ
» tabulæ et imagines, ac parietes ipsi perpetuò eni-
» teant..... Pavimentum, saltem octavo quoque die,
» diligenter verratur (1). Mappæ altarium, missis fini-
» tis, contegantur stragulis suis, et recondantur omnia
» separâtim in suis locis, ut sint in promptu (2). » Præterea, invigilent ut decenti ornatu, et quo meliori fieri potest modo, decoretur domus Dei, Nepotianum æmulantes, de quo S. Hieronymus : « Erat sollicitus, inquit,
» si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavi-
» menta tersa..... non minus, non majus negligebat
» officium; basilicas diversis floribus adumbrabat, ut
» quiquid placebat in ecclesiâ, tàm dispositione quàm
» visu, presbyteri laborem et studium testaretur (3). »

4. Et quoniam, proh dolor! fuerunt homines adeò omnis religionis obliti, ut in res sacras et in sanctissima ipsa manus sacrilegas inferre non exhorruerint, ecclesiarum æquè ac sacristiarum fenestræ clathratæ existant, ut ab omni per eas ingressu tutæ admodùm sint (4);

(1) Conc. Mediol. IV. part. I., cap. 16.
(2) Act. Eccl. Mediol. part. IV.
(3) Ad Heliod. epist. XXXV. edit. Maur.
(4) Conc. Mediol. IV. part. II. de sacris locis.

et ad vesperam, januæ solidis claudantur seris, ecclesiâ priùs exploratâ, ut neminem ibi latere constet. Ne verò furtivè quispiam subintrare possit, præcipimus insuper, ut nulli, privato aditu, etiam per proprium podium, pateat ecclesia. Denique, ad majorem cautelam, ubi aliter vasorum sacrorum conservationi sufficienter per noctem provideri non poterit, parochi ea domum asportent.

5. Ut habeant unde ecclesiæ ornamento et divini cultûs impensis satisfaciant, curent parochi bona ad ecclesiam pertinentia ritè geri, et edicta episcopalia circa fabricas exsecutioni mandari. Jura sibi concredita tueantur fortiter, in mansuetudine sapientiæ, caveantque ne sacri proventus, nisi in eos usus quos Episcopus tanquàm necessarios et utiles judicaverit, impendantur.

CAPUT II.

De diebus Dominicis et Festis de præcepto, ac de eorum sanctificatione.

1. Dominicos dies et festa de præcepto divinis officiis non impendi, imò vetitis etiam laboribus, aut profanis jocis quibus boni mores corrumpuntur, violari, res ultra modum luctuosa. Hinc enim sibi debito Deus cultu fraudatur, fidesque, cùm verbum divinum jam non audiatur, perit funditùs : hinc effrenata cupiditas et morum corruptela, quâ in dies grassante, societatis religiosæ, civilis et domesticæ vincula dissolvuntur; et dum honorem Deo, Ecclesiæ obedientiam, sibi requiem de-

negant, maxima mala in se ingerunt tam sancti præcepti transgressores.

2. Cui tanto malo ut medeamur, parochis suademus in primis, ut caveant ab iis quibuslibet quæ populum ab ecclesiâ possunt avertere, nempè, ab horarum officiis præfixarum inobservantiâ, ab inconditâ prolixitate, quæ fastidium generat, sicut et à nimiâ festinatione, quæ aures oculosque offendit, ac præsertim à rerum sacrarum incuriâ, quæ contemptum parit; et simul, nihil omittant ex iis quæ populum allicere nota sunt, scilicet, probam cantûs cæremoniarumque ordinationem, concionem, quantùm fieri potest, ad docendum, delectandum et movendum aptatam, domûs Dei decorem, rerumque omnium quæ ad cultum divinum spectant, nitorem et elegantiam.

3. Cùm viri ad violandam diei dominicæ sanctificationem sint propensiores, parochi, ad illos alliciendos, locum convenientem et à mulieribus separatum, ipsis assignare poterunt; invitent eos ut vice suâ cantent; pro ipsis aliquoties, si utile visum fuerit, conventum specialem indicant, vel concionem faciant ipsismet adaptatam. Operariis qui in associationes coeunt, suadeant, si fieri possit et expediat, ut specialem in statutis articulum inserant, quo teneatur quilibet consocius ad audiendam die dominicâ missam, et abstinendum eâdem die ab omni servili operè; et alia ejusmodi media, quæ zelus animarum suggesserit, adhibeant.

4. Hortamur insuper parochos, ut non exprobrationibus acerbis, aut vituperationibus injucundis, quæ nonnisi odium concitant, sed paternis monitionibus, tùm

publicis, tùm privatis, populos à violatione diei Domini summopere avertant, ad ecclesiamque convocent oraturos necnon edocendos; atque fusis precibus instent, ut Dominus omnium corda in diei suæ observantiam omnipotentissimus inclinet.

5. Præterea, cùm experientiâ constet consociationem multùm valere ad excitandos homines, socordiamque amovendam, vehementissimè commendamus ut, ubicumque id prudenter et cum aliquâ spe successûs fieri poterit, instituatur pia Confraternitas *De Sanctificandâ die Dominicâ* nuncupata, quam in suis Ecclesiis jam instituerunt plures è RR. Coepiscopis nostris, nec sine fructu.

6. Mercatores hortentur parochi et confessarii, ut inter ipsos conveniant de non exercendâ venditione die dominicâ, et ipsos præsertim avertant ne merces suas publicè ostentent.

7. Et cùm nundinæ, quæ die dominicâ pluribus in locis habentur, in causâ præcipuâ sint, cur plurimi, missam et divini verbi prædicationem nunquam audientes, sine religione ac tanquam sine Deo vitam agant, episcopi et parochi occasionem, si qua se dederit, feliciter arripient, obtinendi à potestate civili, ut in alteram diem transferantur istæ nundinæ, illosque ad quos pertinebit vehementissimè hortabuntur ad tantum bonum, omni ope atque operâ, promovendum. Interea, saltem suadeant Magistratibus, quantùm fieri poterit, ut, juxta jus ipsis à lege civili collatum, prohibeant ne, tempore officiorum, popinæ omnibus pateant.

8. Suademus ut, diebus dominicis et festivis, paro-

chi viros et juvenes, institutores pii pueros, et institutrices piæ puellas convocent, post absoluta vespertina officia, oblectamentis innoxiis vacaturos, sicque eos removeant à tabernis, theatris et saltationibus, in quibus ferè semper mores et pietas communi naufragio pereunt.

CAPUT III.

De Festis sive suppressis sive translatis.

1. Parochi populos præmonebunt, in festis quæ, vi Concordati anno 1801, desierunt esse de præcepto, neminem teneri ad audiendum missam, vel abstinendum ab operibus servilibus. Ea tamen celebrabuntur, ubicumque locorum consuetudo et pietas fidelium id prudenter fieri permiserint.

2. Festa quorum solemnitas ad dominicam proximè occurrentem, vi ejusdem Concordati, transfertur, nempe, Epiphaniæ Domini, SS. Corporis Christi, SS. Apostolorum Petri et Pauli, SS. Patronorum Diœcesis et Parochiæ, parochi solemni pompâ non celebrabunt, nisi de licentiâ speciali Episcopi, die quâ occurrunt; rectâ id exigente rerum ordinatione, ut, eodem die, in universis ecclesiis fiat ejusdem festivitatis celebratio, quin anticipetur vel differatur. Quoad intentionem missarum in his festis populo applicandam, standum responsis Sanctæ Sedis, vel tenori Indultorum.

CAPUT IV.

De Missâ et Officiis divinis dignè celebrandis, ubi præcipuè de Missâ parochiali, et de binâ celebratione in eodem die.

1. « Quanta cura adhibenda sit ut sacro-sanctum » Missæ Sacrificium omni religionis cultu ac veneratione » celebretur, quivis facilè existimare poterit, qui cogi- » taverit maledictum in sacris Litteris eum vocari qui » facit opus Dei negligenter. Quòd si necessariò fateamur » nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum tractari » posse, satis apparet omnem operam et diligentiam in » eo ponendam esse, ut quàm maximâ fieri potest inte- » riori cordis munditiâ et puritate, atque exteriori de- » votionis ac pietatis specie, peragatur (1). » Quapropter huic tremendo mysterio presbyteri diligenter animum suum meditatione præparent; non minùs quàm tertiam horæ partem in eo celebrando impendant, nec, si commodè fieri potest, dimidiam excedant; et aliquanto tempore gratias de tanto beneficio persolvant.

2. Cùm ex divinorum officiorum dignâ celebratione plurimùm commendetur religio, foveatur pietas, ipsaque hominum excutiatur negligentia, vehementer improbamus parochos qui de splendore cultûs divini nihil vel parùm curant, missamque ac vesperas, quin gravis causa excuset, sine cantu expediunt. Volumus econtra ut, quoad

(1) Conc. Trid. Sess. XXII. Decret de observ. et vitandis in celeb. Missæ.

fieri poterit, pueros et choristas informent, qui cœremonias et cantum, cum majori minorive solemnitate, pro festivitatis ritu, omnibus diebus dominicis et festis, religiosè ac laudabiliter exsequantur, nec non universus populus ad cantandum cum eis, voce æmulâ et unanimi, sollicitetur inciteturque omni modo.

3. Volumus insuper ut parochi et confessarii frequenter hortentur fideles ad missam parochialem audiendam, in quâ scilicet unanimia vota, preces et sacrificium pro omnibus parochianis Deo Patri offeruntur, verbum divinum et monita salutis distribuuntur, abstinentiæ, jejunia et Ecclesiæ festa prænuntiantur, Episcoporum Mandata et Litteræ leguntur.

4. Quia verò sacerdotum, in pluribus hujus provinciæ locis, tanta paucitas et penuria est, ut quibusdam bis unâ die sacrum faciendi facultatem Episcopi concedere cogantur; ne quod, necessitate cogente, ad populi christiani solatium permittitur, in abusum convertatur, decernimus ne hujusmodi facultatem Episcopi largiantur, nisi gravissimis de causis (1). Bina autem hæc celebratio non ad plures dies quàm ad dominicos et festivos protrahatur, et fiat in diversis tantùm ecclesiis (2), præter causas admodum speciales (3), atque eo in casu, si possibile sit, in diversis saltem altaribus.

---

(1) Concil. Burdig. 1583, cap. V.
(2) Ibidem.
(3) Resp. Pii VII, 7 Junii 1821.

CAPUT V.

De Cantu ecclesiastico; de Musicâ in Ecclesiis.

1. Cantus verè ac propriè ecclesiasticus est cantus planus seu firmus, ad id institutus et mirum in modum aptatus, ut audientium mentes ad divinæ majestatis cultum pietatisque fervorem erigat. Caveant parochi ne præceps sit et citior quàm decet, neve tardiori tractu torpescat, aut inordinatis seu intemperatis vocibus discors, omni melodiâ careat; curent econtra ut modestâ placidâque moderatione, cantantium mens verborum dulcedine pascatur, et audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur (1). Invigilent insuper ne ex iis quæ cantari debent quidquam detrahatur, vel pro libitu commutetur, « quum regula sit, non cantari nisi quod legitur » esse cantandum (2). »

2. Quàmvis cantus planus alteri qui musicus dicitur plurimùm sit præferendus, uti excitandæ pietati aptior (3), si tamen interdùm musicam adhiberi contigerit, cavendum est in primis ne sit mundana, theatralis, aut profanas redoleat cantilenas, aut verba absorbeat et dissimulet; sed econtra curandum ut verba distinctè auditu percepta altiùs imprimat menti, eamque ad devotionem magis excitet. Nihil in ecclesiâ cantetur, etiam extra of-

(1) Concil. Aquisgran. an. 816, lib. I, cap. 137.
(2) Bened. XIII, in Concil. Later. tit. XV, c. 1.
(3) Bened. XIV, Constit. an. 1749, § 2.

ficium, quod non sit approbatum. Si autem aliquando admisceatur organorum sonus, sine ullo cantu, ille sonus sit gravis et ab omni profanâ melodiâ alienus.

CAPUT VI.

De Sacrâ Supellectili, et præcipuè de vasis sacris; de vasis Oleorum Sanctorum, de paramentis et linteaminibus Ecclesiæ.

1. Habeat unaquæque ecclesia supellectilem omnem ad cultum divinum religiosè decorèque peragendum requisitam; in primis calicem et pyxidem, quorum cuppa saltem sit ex argento, eoque inaurato ab interiori parte quâ continetur SS. Sacramentum; item ostensorium, cujus saltem lunula sit argentea intùs inaurata. Cæterùm, valdè in votis est ut quamprimùm vasa hæc omnia in integrum ex argento fiant. Omnia linteamina, albæ et amictus, ex lino vel cannabe, non autem gossipio, conficiantur. Paramenta denique eos colores referant quos rubricæ, pro diversitate officiorum, adhiberi jubent.

2. Detur opera diligenter, ut omnia altarium ornamenta, vasa celebrationi missarum aliisve ecclesiasticis functionibus inservientia, quæcumque demùm ad sacram supellectilem pertinent, munda sint et nitida; corporalia præsertim sint omnino linea, nec acupuncta, nec plagis ornata vel denticulata; nullâ scissurâ aut maculâ fœdentur, amylo inducto subdurescant, et complicentur præscriptâ ratione : indecorum quippe in sacris sordes apparere, quæ dedecerent etiam in profanis. Insuper vestes

sacræ aliaque indumenta ne passim jaceant exposita; sed singulo mane, missis absolutis, includantur ritè plicata in vestiario, et clave obserantur (1).

3. Vascula in quibus olea sacrosancta asservantur, decenter recondantur in armario obserato clavi, quam presbyter cautè custodiat. Sint argentea, quantùm fieri potest, aut saltem inargentata, vel ex stanno candido, et ab omni olei effusione sæpe purgentur. Curent insuper parochi, ut litteræ quibus Oleum tum Catechumenorum, tum Infirmorum, à Sancto Chrismate discriminatur, non in opertoriis tantùm, sed in ipsismet vasis insculpantur.

4. Paramenta ac linteamina quæ, vetustate vel aliâ de causâ, ad sacrum ministerium jam non possunt inservire, nec vendi, neque ad profanos usus converti debent, sed comburi, cineresque in piscinam injici (2).

CAPUT VII.

De Sacrâ Liturgiâ.

1. Quod jampridem in singulorum mentibus erat, id ore uno profitemur, ad integritatem doctrinæ pietatisque servandam, plurimùm referre liturgiæ unitatem. Unde summorum Pontificum, præsertim verò S. Pii V, Constitutionibus obsequentes, et præcedentium Conciliorum

(1) Concil. Mediol. IV, tit. de Sacrist.
(2) Can. Altaris, 39, de Consecr.

hujus provinciæ decréta renovantes, præcipimus ut usus Liturgiæ Romanæ per totam provinciam reviviscat, et in posterùm servetur. Episcopi diœceseon quæ voto Sanctæ Sedis obtemperare nondùm potuerunt, dabunt operam ut, quàm primùm fieri poterit, totius Liturgiæ Romanæ usum restituant.

2. Cùm Deus sub Veteri Lege quidquid de divino cultu præscribebatur tam accuratè faciendum voluerit, dicens : « *Cave ne quandò..... negligas..... cæremonias quas ego præcipio tibi* (1). *Quòd si audire nolueris vo-* » *cem Domini Dei tui, ut custodias et facias.... cære-* » *monias quas ego præcipio tibi hodie, venient super te* » *omnes maledictiones istæ, et apprehendent te* (2). » Cùm insuper cultum longè excellentiorem Novæ Legis multò majori reverentiâ prosequi deceat, nunquam obliviscantur presbyteri et clerici, non sine gravi errore parvipendi rubricas, seu leges Ecclesiæ totam divini cultûs rationem continentes. « Recepti igitur et approbati Ca- » tholicæ Ecclesiæ ritus, qui, in minimis etiam, sine pec- » cato negligi, omitti vel mutari haud possunt, pecu- » liari studio ac diligentiâ serventur (3). »

3. Cùmque ad id pia mater Ecclesia hos ritus instituerit (4), ut et majestas divini cultûs commendetur, et mentes fidelium per visibilia signa ad cœlestium contemplationem excitentur; atque econtra, nisi cum gra-

---

(1) Deuter. VIII, 11.
(2) Ibid. XXVIII, 15.
(3) Bened. XIII, in Conc. Later. Tit. XV, c. 1.
(4) Concil. Trid. Sess. XXII, c. 5.

vitate, moderatione et religione perficerentur, pietati officerent, et in contemptum rei sacræ vergerent; idcirco districtè præcipimus, ut presbyteri et clerici piè ac reverenter cæremonias omnes exsequantur, nihil festinanter, nihil negligenter, vel indevoto incessu, gestu aut vultu, sed « tanquam angeli sacris altaribus assistentes, » et summæ majestati per omnia placentes, ea quæ de- » creta sunt servent religiosè (1). »

CAPUT VIII.

De cultu externo SS. Sacramenti.

1. Cultum sanctissimæ Eucharistiæ debitum sacerdotes promovere adnitantur; fidelibus sæpe in memoriam revocent huic SS. Sacramento exhibendum esse latriæ cultum qui vero Deo debetur, cùm illum eumdem Deum præsentem in eo adesse credamus, quem Pater æternus, introducens in orbem terrarum, dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei (2); et huic adorationi accedere oportere amorem quàm maximum, cùm in eo sacramento Salvator noster divitias divini sui erga homines amoris velut effuderit, memoriam faciens mirabilium suorum (3). Memores semper tantæ majestatis et tam eximii amoris Domini Nostri Jesu Christi, presby-

(1) Concil. Burdig. 1624, c. III.
(2) Concil. Trid. Sess. XIII, c. 5.
(3) Ibid. c. 2.

teri ipsi, magis adhuc exemplo quàm verbo, populos doceant, quanta animi devotio ac pietas coram Sanctissimo Sacramento, in incessu, gestu, vultu, toto denique habitu, relucere debeat.

2. Omni studio et animo frequenter parochi et confessarii hortentur fideles, ut etiam intra hebdomadam, quantùm statûs ratio sinit, sæpius intersint sacrosancto Missæ sacrificio, quo nihil augustius, nihil utilius vivis et defunctis habet Ecclesia; et cùm amantissimus ille Salvator non in solo usu, sed permanenter adesse in tabernaculo suo voluerit, plurimùm commendent ac exemplo confirment piam praxim visitationum Sanctissimi Sacramenti, quâ, adeuntes cum fiduciâ ad thronum gratiæ, misericordiam consequantur, et gratiam inveniant in auxilio opportuno.

3. Quando danda erit benedictio aut facienda expositio Sanctissimi Sacramenti, quod nunquam nisi de licentiâ Episcopi fieri debet, ornetur altare, tuncque convocentur parochiani quò majori fieri poterit numero; seque certiorem faciat parochus coram sanctissimâ Eucharistiâ, quamdiu exposita manebit, semper adfuturos qui precentur et adorent. Cùm ad ægrotos defertur viaticum salutis, invitentur pii fideles, qui comites Domino veniant, præsertim si proprior sit domus ægroti; et quando fiunt processiones in festo Sanctissimi Corporis Christi, pompa quàm maxima testetur reverentiam omnium et devotionem erga tam ineffabile amoris mysterium; sed ea arceantur quæ fidelium pietatem, nedùm augerent, ab adoratione Sanctissimi Sacramenti distraherent.

4. In uno tantùm altari servetur sanctissima Eucharistia. Tabernaculum sit intùs panno serico circumvestitum et clavi diligentissimè obseratum. Quâlibet diẹ Dominicâ, mutentur ac renoventur hostiæ, pyxide priùs purgatâ ex omnibus particulis. Lampas coram Sanctissimo Sacramento diu noctuque perpetuò ardeat. Ante ostiolum tabernaculi, non ponatur vas florum vel quid simile; sed in utroque latere, nec supra, imponantur reliquiæ ([1]), vel sanctorum statuæ, vel quidquam aliud, præter crucem. Demum, omnino interdicimus ne adhibeantur ad altare candelæ ex sevo, quantùmvis elaborato et candido, vel ex aliâ materiâ præter ceram.

CAPUT IX.

De cultu SS. Crucis, et de pio exercitio Viæ Crucis.

1. Ad pietatem tuendam augendumque fervorem, plurimùm confert pia et frequens meditatio sanctissimæ Passionis Domini Nostri Jesu Christi, et cultus sanctissimæ Crucis, per quam salus mundi facta est; ea idcirco parochi quæ huic saluberrimæ devotioni fovendæ aptissima judicaverint media, adhibere satagant.

2. Si particulam pretiosissimi ligni veræ Crucis habuerint, hanc, per auctoritatem competentem ritè probatam, devotè asservent, aliquoties in anno fidelium

---

([1]) Decisio Sacræ Rituum Congregationis, 31 mart. 1821.

venerationi solemniter exponant, et cum eâ populo benedicant.

3. Antiqua est, et digna certè quæ retineatur consuetudo, juxta vias et in plateis cruces erigere. Earum conservationi parochi, quantùm in ipsis erit, invigilent, et parochianos suos adhortentur ut coram eis signa dent venerationis suæ.

4. Pium exercitium, quod Via Crucis nuncupatur, sciant se nunquam satis commendaturos, remque admodum salutarem facturos, si illud solemniter interdum peragant, præsertim tempore quadragesimali, cùm, præter indulgentias à Summis Pontificibus impertitas his qui dolorosum Christi tramitem quasi sectantur, pii fideles, in meditatione sacratissimæ Passionis, vividissimos hauriant pœnitentiæ, spei et amoris sensus.

CAPUT X.

De cultu Beatæ Mariæ Virginis, et de ipsius Conceptione Immaculatâ.

1. Post cultum latriæ soli Deo debitum, proximè venit in ipsius beatissimam Matrem hyperduliæ cultus, quem tantopere commendat Ecclesia; quem postulat tum excellentissima divinæ maternitatis dignitas, tum inexhausta semper hujus Virginis in homines misericordia, tum uniuscujusque propria utilitas; experientiâ comprobante, hoc tanto patrocinio, peccatores in viam salutis revocari, justos ad perfectionis apicem evehi, omnia demum bona facilè impetrari. Rectores igitur animarum

hâc devotione, filialique confidentiâ erga Beatissimam Virginem, corda fidelium, vel à teneris annis, imbuant; Confraternitates, sub diversis titulis, in ejus honorem institutas, prout prudentia suggesserit, erigi curent; pia exercitia, uti quotidianas preces, quæ, decurrente mense Maio, fieri plerumque consuescunt; recitationem publicam rosarii vel coronæ, et alia hujusmodi, aut instituere conentur, aut jam instituta fovere, festivitatesque ipsius devotè celebrari satagant, accersendo præsertim plurimos fideles ad sacram synaxim.

2. Nos verò, ex celebratione hujusce Concilii, occasionem opportunam cum gaudio assumentes testatam faciendi devotionem præcipuam quâ erga Beatissimam Dei Matrem semperque Virginem Mariam afficimur, unà cum totius provinciæ clero et fidelibus, communi voto, totisque præcordiis, Sedem Apostolicam deprecamur, ut hujus Sanctissimæ Dei Genitricis Conceptionem, singulari privilegio intemeratam, atque ab omni peccati originalis labe prorsùs immunem, decernere velit, ac fidei dogmatibus adcensere.

CAPUT XI.

De cultu Sanctorum, et veneratione sanctarum Reliquiarum et Imaginum.

Parochi diligenter populos edoceant, Sanctos, cùm suas Deo pro hominibus offerant orationes, et apud eum plurimùm possint, frequenter esse invocandos; ipsorum

quoque sancta corpora, quæ viva fuerunt Christi membra et templa Spiritûs-Sancti, justè et utiliter ab hominibus coli; nec non imaginibus aut statuis Christi, Deiparæ Virginis, et aliorum Sanctorum, honorem et venerationem impertiendas esse (1).

Et cùm Sancti sanctè sint colendi, satagant parochi ut ab eorum cultu tollatur, quidquid inordinatum aut minùs honestum infirmitas humana admiscere posset. Reliquias ab Ordinario non recognitas fidelium venerationi nunquam offerant (2). In armario autem seu thesauro reliquiarum, sanctæ capsæ includantur, aut saltem cooperiantur, nec nisi statis diebus, cum debitâ solemnitate, exponantur. Imagines in templis apponi non sinant, nisi quæ sint ad excitandam pietatem idoneæ.

CAPUT XII.

De Exsequiis, Cœmeteriis et Sepulturis, ac Precibus pro defunctis.

1. Cùm sancta sit et salubris cogitatio, pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur (3), parochi piè et religiosè erga quoslibet defunctos preces et cæremonias observabunt, quas sancta mater Ecclesia Catholica præscripsit adhiberi, et ab iis quidquid superstitionem redolet, amovebunt.

2. Invigilabunt ut cœmeterium ubi dormiunt mor-

(1) Conc. Trid. Sess. XXV.
(2) Ibidem.
(3) II Machab. XII, 46.

tuorum corpora, habeatur in honore; sit benè septum, ritè benedictum; crux, in medio erecta, spe resurrectionis soletur intuentes; à sordibus sit mundum, et ab eo denique amandentur choreæ, publici conventus et nundinæ (1).

3. « Curent parochi ut missarum sacrificia, orationes, » aliaque pietatis opera quæ pro fidelibus defunctis, ex » testatorum fundationibus, vel aliâ ratione debentur, » non perfunctoriè, sed à sacerdotibus diligenter et ac- » curatè persolvantur. (2). » Nec omittant parochianos hortari, ut frequenter in orationibus suis defunctorum meminerint, et pro ipsorum animabus divinam implorent misericordiam.

CAPUT XIII.

De Devotionibus superstitiosis aut non approbatis.

Nostrûm est integrum ac sincerum servare fidei ac pietatis depositum. Monemus igitur parochos et confessarios, ut diligenter præcaveant ne devotioni aliqua intermisceatur superstitio illam dehonestans. Frequenter populos veram edoceant pietatem, quæ, semper parata ad obediendum, auctoritatem Ecclesiæ, uti solam credendorum et agendorum regulam, agnoscit. Eos avertant, quantùm possunt, à vanis observantiis, quæ ad

(1) Synod. Par. anno 1559.
(2) Conc. Trid. Sess. XXV, de Purgat.

effectum quæsitum, nec à Deo, nec à naturâ, nec ab institutione Ecclesiæ, vim ullam habent. Si qua autem praxis pia vel devotio insueta et nova oriatur, parochi de eâ referant ad Episcopum, cujus est in hujusmodi rebus dijudicare.

CAPUT XIV.

De Jejunio et Abstinentiâ.

1. « Quoniam jejunium, ut ait S. Basilius [1], ani-
» mæ optima custodia, corporis socius securus, tenta-
» tiones propulsat, ad pietatem armat, iram Dei placat,
» ita ut Ninivitæ, nisi jejunâssent, ruinæ minas nunquam
» evasissent, » parochi et confessarii disciplinam abstinentiæ et jejunii ecclesiastici, intemperantiâ hominum magis in dies fatiscentem, pro viribus sustentare curabunt; ideoque, monitis publicis et privatis, eam sedulò commendare non omittent.

2. Ut neminem lateat ad quid teneatur vi hujus disciplinæ, monebunt fideles non faciendam esse, diebus jejunii, nisi unicam refectionem, versùs meridiem, et modicam collationem ad vesperam : ubi tamen prævaluerit consuetudo, ordinem hunc interverti posse, et refectionem fieri versùs vesperam. Quoad alimenta in collatione permissa, tenenda est probata cujuscumque loci consuetudo.

---

(1) Homil. I, de Jejunio, ante medium.

TITULUS III.

De Sacramentis.

CAPUT I.

De legitimâ, dignâ et piâ Sacramentorum administratione.

Cùm in Ecclesiâ Dei nihil habeatur quod sit sanctius aut utilius quàm Sacramenta, *per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur* (1), parochi, et quivis alii sacerdotes ad quos eorum administratio pertinet, sedulò curare debent, ut ritè semper tractentur ac sanctè recipiantur. Quapropter, sæpius legant et fidelissimè servent ea quæ præscribuntur à Rituali Romano et duobus ultimis Burdigalensibus Conciliis.

CAPUT II.

De Baptismo.

1. Cùm Baptismi sacramentum Christianæ religionis et æternæ vitæ sit janua, parochus hortetur eos ad quos

(1) Conc. Trid. Sess. VII, in Prœm.

spectat, ut infantes, quàmprimùm fieri poterit, ad ecclesiam deferant baptizandos, neque diu expectent susceptores, ne, dum tempus inani prætextu teritur, animæ Christi sanguine redemptæ salutis æternæ periculum subeant.

2. Prohibemus ne, omissis dilatisve tantùm consuetis ritibus ac cæremoniis, Baptismus in ecclesiâ ministretur, nisi gravissimâ de causâ, et de licentiâ Episcopi. Privatis autem in ædibus, absque gravi necessitate, conferri non debet: si verò, ex necessitate, privatim baptizatus fuerit infans, quàmprimùm deferatur in ecclesiam, ubi, si rectè baptizatum priùs constiterit, consuetæ cæremoniæ et ritus suppleantur, omissâ formâ et ablutione.

3. Omnes de quibus, re diligenter investigatâ, dubium remanet an baptizati fuerint, sub conditione (1), verbis expressâ (2), baptizari debent. Decernimus itaque baptizandos esse infantes expositos et inventos, itemque à laicis ablutos, nisi testimonio omni fide digno constet Baptismum ritè fuisse collatum. Quoad eos qui, ab hæreticis baptizati, ad Ecclesiam redeunt, pro singulis casibus consulatur locorum Ordinarius : si tamen adsit mortis periculum, sub conditione baptizentur, quoties de validitate Baptismi non certò constiterit.

4. Parochus, antequàm ad Baptismum accedat, exquirat diligenter quinam susceptores à parentibus electi fuerint, ne indignos vel ineptos admittat. Porrò ad hoc munus non sunt admittendi infideles, hæretici et schis-

(1) Bened. XIV, de Synod. lib. VII, cap. VI.
(2) Bull. AUCTOREM FIDEI, prop. XXVII.

matici, publicè excommunicati aut interdicti, publicè criminosi aut infames; qui, civiliter tantùm juncti, in facie Ecclesiæ matrimonium inire nolunt; qui ignorant rudimenta fidei. Quoad pueros, duo simul non admittantur, nisi unus saltem ad primam communionem accesserit.

Prohibemus autem ne quis parochus infantes, in propriâ parochiâ, à sacro Baptismatis fonte suscipere queat; cæteros autem clericos monemus et exhortamur, ut nunquàm ad infantes suscipiendos veniant, præsertim qui sibi nullâ consanguinitatis vel affinitatis ratione conjunguntur. Si quæ autem arctiora super his decreta in aliquâ diœcesi, pro meliori ejusdem statu et ordine, lata fuerint, eadem servari mandamus [1].

CAPUT III.

De Confirmatione.

1. Si quovis tempore magni sit momenti Confirmationis sacramenti susceptio, eò magis tamen, hisce nostris diebus, ad illud diligenter pièque recipiendum hortandi sunt fideles, quò graviora fidei ac moribus imminent certamina. Satagant igitur parochi ut à nullo negligatur, et dignè ab omnibus recipiatur.

2. Cùm verò in adultis duæ potissimùm ad Confirma-

---

[1] Conc. Burdig. 1624, cap. XIII, num. 3.

tionis susceptionem requirantur dispositiones, nempe, scientia mysteriorum fidei, speciatimque catholicæ doctrinæ circa tantum sacramentum, et status gratiæ, parochi non omittant, per plures hebdomadas ante administrationem Confirmationis, iteratis catechesibus, confirmandos edocere, movere ad pietatem, et per sacramentalem confessionem disponere.

3. Parochi autem ad alienæ diœcesis Episcopum non deducant aut mittant confirmandos, absque proprii confirmandorum Episcopi consensu.

4. Singuli confirmandi exhibeant admissionis schedulam, parochi, vel sacerdotis ab ipso commissi, manu signatam.

5. Si quis periculosè ægrotans, nondumque confirmatus, sacri Chrismatis unctione muniri postulet, Episcopus, si in eo loci fuerit ubi ille ægrotat, pro posse suo, illum invisat et confirmet ([1]).

6. Describantur à parochis in regesto confirmatorum nomina, cum accuratâ indictione diei et anni.

CAPUT IV.

De Eucharistiâ.

1. Quemadmodùm corporibus, sic et animis sua sunt alimenta, ne, si multo tempore jejuni languidique permanserint, in laboriosâ vitæ humanæ peregrinatione de-

---

([1]) Act. Eccl. Mediol. Part. I. Conc. Prov. 5.

ficiant. Ideoque pane vitæ, qui de cœlo descendit, nimirùm sacrosancto Christi Corpore, quod in Eucharistiâ verè continetur, parochi populos sibi commissos pascere satagant, et, assiduis exhortationibus, ad hunc cœlestem cibum invitent (1). Præcipuè verò illos moneant de gravi quâ tenentur obligatione, communicandi saltem semel in anno, tempore scilicet Paschatis, et quidem in ecclesiâ propriæ parochiæ. Fieri tamen poterit communio paschalis in alienâ ecclesiâ, de licentiâ parochi vel Ordinarii, et in aliis casibus à jure vel consuetudine legitimâ exceptis.

2. Cùm ex primo ad sacram Synaxim accessu sæpiùs pendeat totius vitæ ratio, ipsaque ideo æterna salus, obsecramus in Domino quoslibet rectores animarum, ut quàm maximam, in disponendis ad primam communionem parvulis, diligentiam impendant. Meminerint primùm, non admittendos esse nisi parochianos, salvis tamen exceptionibus in unâquâque diœcesi legitimè approbatis. Præterea exigant, quantùm fieri poterit, ut pueri, duobus annis, assiduè catechismo assistant; illos diligentiâ peculiari erudiant, frequenter interrogent, nec admittant, nisi de eorum scientiâ sufficienti omnino constet. Pergratum Patribus Concilii esset, institui examen, per parochos quosdam vicinos, aliquot hebdomadis ante primam communionem, faciendum, ut majori curâ diligentiâque pueri catechismum ediscerent. Certiores insuper fiant de singulorum baptismate.

Majori etiam sollicitudine curent de puerorum vitæ

(1) Conc. Burdig. 1583. tit. XI.

innocentiâ, et pietate ad tantum sacramentum requisitâ. Illos ad disponendam Deo mansionem, quod opus grande est, omnimodè excitent; atque discernendi causâ quinam corde magno et animo volenti se præparent, diligenter de singulorum agendi ratione inquirant, et ipsimet advigilent illis attentè; saltem semel in mense, illos ad sacrum tribunal excipiant aut excipiendos curent, eòque frequentiùs, quò magis instat communionis tempus.

Ante communionem, generalem totius vitæ confessionem recipiant, caventes ne, repulsionis metu, aliquod celetur peccatum. Tribus autem diebus ante communionem, illos piis exercitationibus proximè præparent, et die ipso, maximam solemnitatem adhibendam, votaque baptismi renovanda, curent.

3. Solliciti sint parochi de sacro-sancto Viatico iis deferendo quos in mortis periculo constitutos deprehenderint, caveantque ne quis, ipsorum incuriâ, tanto privatus beneficio decedat; et si contigerit noctu deferendum esse Viaticum, provideatur securitati sacerdotis et reverentiæ Sanctissimo Sacramento debitæ. At verò, in câdem infirmitate, et perseverante eodem mortis periculo, sacro-sanctum Viaticum iterari non permittimus modò, sed tanquàm pium ac laudabile commendamus, præsertim si ipsimet ægrotantes divinum hunc panem iterùm esuriant (1).

Infirmos etiam, non adeò graviter ægrotantes, hortentur parochi ut sacram Eucharistiam, cùm ecclesiam adire nequeunt, interdùm jejuni domum recipiant.

---

(1) Bened. XIV, de Syn. lib. VII, cap. XII, n. 4, 5.

Ne patiantur omnes indiscriminatim pueros, nondùm ad primam communionem admissos, interire sine Christi Corporis Viatico; illud autem iis præbeant qui, priùs edocti, prout tempus permiserit, cibum illum cœlestem et supernum à communi et materiali discernere possunt (1).

Volumus insuper capite damnatos, verè pœnitentes, Eucharistiæ cibo refici, quo, ad mortem resignato animo sustinendam, adjuventur (2).

4. Optaremus, cum Patribus Tridentinis (3), ut singulis missis, fideles adstantes, non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione, communicarent; eosque proinde paterno affectu monemus (4), hortamur, rogamus, et obsecramus per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes et singuli hæc sacra mysteria, eâ fidei constantiâ et firmitate, eâ animi devotione, eâ pietate et cultu credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, et is verè eis sit animæ vita et perpetua sanitas mentis (5). Parochi igitur, et qui ad divini verbi prædicationem aut directionem animarum adsciscuntur, fidelibus persuadere nitantur, nihil esse animæ utilius, nihil ad sanctè vivendum efficacius, nullumque modum excogitari posse aptiorem et compendiosiorem, quò apostolica facies Ecclesiæ nostro sæculo redeat (6). Exponant sanè et requi-

(1) Bened. XIV, de Syn. lib. VII, cap. XII, n. 1, 2.
(2) Ibid. c. XI, n. 3.
(3) Sess. XXII, c. VI.
(4) Sess. XIII, c. VIII.
(5) Ibid.
(6) Concil. Remens. 1583.

rant dispositiones debitas ad communicandum; sed declinent ab hâc nimiâ verborum austeritate, quæ accedentium gregem, jam adeo pusillum, arcere posset. Non equidem tacebunt quod terreat indignos; libentiùs tamen præferant quod alliciat benè dispositos.

Meminerint tamen ad hanc sacram Synaxim anhelantes, neminem posse duobus dominis servire, seque jampridem, in baptismate, diabolo, et pompis ejus, et angelis ejus solemniter abrenuntiasse. Quapropter, ad mensam Domini accedere non præsumant ii omnes qui, libenter, occasione datâ, sive theatra, heu! ferè semper obscena, sive choreas saltationesque, imprimis recentiores quasdam manifestè damnandas, frequentare non dubitant, et quidem cum ornatu gentilitatem sanè plus quàm Christianismum redolente, verborum Apostoli immemores : *Non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum* (1).

CAPUT V.

De Pœnitentiâ.

1. Cùm sacramentum Pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium sit, ut nondum regeneratis ipse baptismus (2), et, experientiâ teste, fideles in gratiâ

(1) I Cor. X, 21.
(2) Concil. Trid. Sess. XIV, c. II.

Dei difficilè perseverare possint, nisi frequenter hujus remedii vitæ participes fiant, vix ad ullum aliud sacri ministerii opus libentiori animo se conferre debet sacerdos, quàm ad tàm salutiferi sacramenti administrationem. Promptum igitur facilemque se præbeat, cùm ad sacrum tribunal vocatur; nolentes invitet, et suavi zelo compellat; animo et corpore fatigatus, adhuc perseveret, nullumque patiatur, quantùm fieri potest, discedere inauditum.

2. Zelus tamen confessiones audiendi nunquam libertati fidelium, in eligendo confessario, directè vel indirectè noceat, ne forsan exinde inducatur pænitens in sacrilegium, posteaque in perniciem æternam. Singuli econtra confessarii interdùm significent suis pœnitentibus, omnino eis liberum esse cui voluerint confiteri : ut autem penitus tollatur periculosa quælibet restrictio libertatis, declaramus præcepto confessionis annuæ satisfieri, per confessionem factam cuilibet ex sacerdotibus approbatis ab Ordinario loci (1); et volumus, singulis annis, in Quadragesimâ, ab universis parochis fideles de istâ facultate certiores fieri.

3. Mansuetudinem et misericordiam Christi Jesu, qui non venit vocare justos sed peccatores, in primis commendamus omnibus confessariis, cum sæpissimè « sistant » se multi prorsus imparati, qui ex imparatis parati fiunt, » si sacerdos sciat studiosè, patienter et mansuetè cum » ipsis agere (2); » dum è contrario, si durè cum illis

(1) Bened. XIV. Inst. XVIII, n. 6, 9.
(2) Leo XII. Encycl. ann. 1825.

agatur, persæpe ex paratis imparati fiunt, et peccata quæ jamjam declaraturi erant, reticent. Quocirca, mansuetè audiant, mansuetè interrogent, mansuetè moneant, plus hortando quàm reprehendendo, et « cùm justa est causa » cur differatur absolutio, verbis, quoad poterunt huma- » nissimis, persuadeant id eorum salutem omnino postu- » lare; eosque ad redeundum quàmprimùm blandissimè » alliciant, ut, iis feliciter peractis quæ salubriter præs- » cripta fuerint, vinculis soluti peccatorum, gratiæ cœ- » lestis dulcedine reficiantur (1). »

Nec tamen illa mansuetudo in facilitatem nimiam degeneret; « tàm enim errant, inquit S. Alphonsius à Li- » guorio, ii qui plus justo sunt faciles, quàm ii qui sunt » difficiles ad absolvendum : multi, propter nimiam fa- » cilitatem, sunt causa quòd tot animæ perdantur (2). »

4. Et cùm pœnitentes sæpe plura dicenda omittant, meminerint confessarii sui muneris esse, eos interrogare de quibus prudens subest dubitatio, an sciant necessaria ad salutem; annon reticuerint aliquot peccata, quæ accusare nesciunt aut erubescunt. In iis autem interrogationibus, ea adhibeatur animi cautio, ut nihil inquiratur nisi necessarium; ea sermonis benignitas, ut non præter modum pœnitens gravetur; ea demum verborum castitas, ut puritas detrimentum non patiatur. Standum autem esset, si unquam se daret occasio, Constitutioni Benedicti felicis memoriæ Papæ XIV, quæ incipit : *Sacramentum Pœnitentiæ.*

---

(1) Leo XII, Encycl. an. 1825.
(2) Praxis Confess. num. 77.

[illegible]

pars gregis Christi optima, qui, omnibus quæ sæculi sunt derelictis, ut se totos Domino devoverent, nihil magis anhelant quàm ut, sub pio et prudenti directore, perfectionis evangelicæ viam, properato cursu, emetiri valeant.

Specialem præsertim sollicitudinem sibi vindicant Sanctimoniales : hæ sunt sponsæ Agni, quæ, dum saluti suæ provident tutiùs, proximi utilitati impensiùs inserviunt. Grande profectò confessariis incumbit munus, has sacras familias paternâ curâ, juxta suæ ipsarum institutionis spiritum, prælucente accuratâ regularum observatione, ad normam veræ solidæque pietatis informandi, ut in christianis ac religiosis virtutibus, præcipuè verò in obedientiâ mutuâque charitate, magis ac magis, adjuvante Spiritu Sancto, proficiant.

Et quoniam non omnium est hæc tanta viarum spiritualium scientia, statuimus nullum, nisi speciatim ad hoc approbatum, posse Moniales audire confitentes, nisi quando extra conventum degunt, legitimis de causis : præter ordinarium autem confessarium, alium extraordinarium, ab Episcopo et aliis superioribus, designatum iri (1), cui, statis temporibus, singulæ se sistere tenebuntur, sive ad faciendam sacramentalem confessionem, sive saltem ad salutaria monita sine confessione audienda; quæ monita confessarii dare tenentur. Et nostræ intentionis est, ut valeat decretum illud, non solùm quoad Moniales claustrales, sed etiam quoad eas personas quæ, licet clausuræ legibus minimè astrictæ, in communitate tamen vivunt (2).

---

(1) Conc. Trid. Sess. XXVIII, de Regul. c. X.
(2) Bened. XIV. Bulla PASTORALIS.

CAPUT VI.

De Extremâ-Unctione.

1. Ex Apostoli Jacobi doctrinâ, certum est Extremæ-Unctionis sacramentum ad solamen ægrotantium, et salutem, non animæ tantùm, verùm etiam corporis, si bono spirituali id expediat, à Christo Domino fuisse institutum (1). Studeant igitur parochi ut, crebris monitionibus, tum publicè, tum privatim, omnes curæ suæ creditos ab illo errore abducant, quo plerique de hoc sacramento sinistrè sentiunt, perinde ac si ægris mortem portenderet, vel etiam acceleraret (2); moneantque ne tardiores aut negligentiores sint, sive periculosè ægrotantes in postulando, sive parentes aut propinqui in procurando, tam opportuno Dei miserantis auxilio, cùm præsertim eò uberior sit fructus ad sanitatem corporis, quò remotiori periculo et saniori mente recipiatur sacramentum (3).

2. Ad præcavendam nonnullorum negligentiam, parochus hortetur parochianos suos, ut ipsum admoneant, quum aliquem in parochiâ ægrotare contigerit, præsertim si morbus sit gravis; semel autem admonitus, ultro ad ægrotum accedat, improvisamque mortem prudenter antevertens, quàmprimùm absolvat, nec nimis diu Viaticum et Extremam-Unctionem differat. Non verò putet

---

(1) Conc. Trid. Sess. XIV, de Extr. Unct. cap. II.
(2) Conc. Burdig. 1583, tit. XIII.
(3) Bened. XIV, de Synod. diœc. lib. XVIII, cap. VII.

se omni officio suo satisfecisse, si ægroto sacramenta solùm impenderit; sed illum postea, non semel tantùm, sed sæpius revisat, piis et consolatoriis verbis confirmet; elicitis ab eo, pro posse, tribus pœnitentis actibus, denuo identidem absolvat; agonizanti, quantùm per tempus licuerit, adsistat, ejus tandem animam ritè Deo commendaturus.

3. Ungantur, cùm periculosè ægrotant, mente capti, qui olim rationis compotes fuerunt; pueri ad sacram communionem nondum admissi, sed qui probabiliter præsumuntur peccati capaces (1); imò senes annis tam graves et debilitati, ut in diem morituri videantur, quàmvis non alio præter senium morbo sint affecti.

4. Demum, Extremæ-Unctioni præeat, quantùm fieri potest, confessio, vel saltem absolutio.

5. Notetur in régesto, an, et quibus sacramentis munitus, quisque defunctus è vitâ excesserit.

CAPUT VII.

De Sacramento Ordinis.

1. Decretum S. Concilii Tridentini, de canonico ordinandorum titulo (2), in totâ hâc provinciâ fideliter observari peroptarent hujus Synodi Patres. At verò, cùm hodie Galliarum Ecclesia, bonis suis alienatis, non habeat

(1) Bened. XIV, de Synod. diœc. lib. XVIII, cap. VII.
(2) Sess. XXI; c. II, de Reform. Bulla AUCTOREM FIDEI, prop. LII.

unde clerici cum titulo beneficii promoveri possint, et plerique promovendi patrimonio careant, Episcopi, benignè annuente Sede Apostolicâ, ab obligatione tituli, urgente necessitate, dispensant; verùm exsecutionem hujus legis procurabunt, erga eos quos patrimonii aut pensionis titulum sibi creare posse constiterit; et quoad alios, curabunt ut, in unâquâque diœcesi, instituatur, aut jam institutum sedulò servetur, ærarium ecclesiasticum, unde provideatur necessitatibus eorum, qui, post susceptos ordines, infirmitatis vel provectæ ætatis causâ, sacro nequeunt vacare ministerio.

2. Sacri Concilii Tridentini sanctionibus (1) obsequentes, præcipimus fieri eorum qui ad singulos majores ordines sunt promovendi, publicam denuntiationem (2), in ipsis missarum solemniis Ecclesiæ parochialis ex quâ orti fuerint, vel in quâ, diutius convèrsati, morum qualitates patefecerint; quâ denuntiatione, omnibus hujus loci parochianis præcipiatur, ut de promovendorum natalibus, ætate, moribus et vitâ, gloriam Deo dantes, veritatem proferant et revelent.

3. Parochis commendamus, ut pueros, quos ex bonâ indole aliisque indiciis judicaverint ad sacerdotium idoneos, singulari studio ad pietatem et elementa scientiarum informent : cùmque illos in Seminarium admittendos putaverint, de parentum conditione, statu, moribus et religione, ipsorumque juvenum ingenio, virtute et indole, diligenter Episcopum certiorem faciant; juniorum verò

(1) Sess. XXIII, cap. V.
(2) Act. Eccl. Mediol. p. 688 et 1311.

clericorum, tempore quo vacant Seminaria, intra parœciam degentium, vitæ et moribus sedulò invigilent; catechismum saltem puerulis exponendum, pro prudentiâ suâ, illis committant; et superioribus Seminariorum, per litteras clausas, de totâ eorum agendi ratione verum coram Deo reddant testimonium.

CAPUT VIII.

De Matrimonio.

1. Profitemur Ecclesiam semper potuisse ac posse, in Christianorum matrimoniis, jure proprio, impedimenta constituere, quæ Matrimonium non solùm impediant, sed et nullum reddant quoad vinculum, quibus Christiani obstricti teneantur, etiam in terris infidelium, in eisdemque dispensare (1).

2. Ubi primùm admoniti fuerint parochi de matrimonio in parochiâ suâ contrahendo, diligenter inquirant ab his ad quos spectat, an, inter eos qui matrimonium contrahere volunt, aliquod existat impedimentum : si quod detexerint, et futuros conjuges à matrimonio detrahere nequeant, accuratè expriment in libello supplici, pro dispensatione obtinendâ, ea omnia quæ à jure vel stylo curiæ exprimenda sunt, præsertim, naturam et circumstantias impedimenti essentiales, causas dispensationis, ac statum fortunæ partium. Ut autem in re tanti momenti

(1) Bulla AUCTOREM FIDEI. prop. LIX.

nihil saltem essentiale desit, sedulò religiosèque serventur ea quæ de informationibus peragendis præscribuntur, sive in jure, sive in Statutis Diœceseos.

3. Ex S. Concilii Tridentini decreto [1], Matrimonium contrahi debet, coram proprio contrahentium parocho, vel alio sacerdote, de ipsius parochi seu Ordinarii licentiâ, et duobus vel tribus testibus, modò publicata fuerint banna, juxtà præscriptionem S. Concilii Tridentini, et Statuta cujusque Diœceseos.

4. Cùm Ecclesia matrimonia Catholicorum cum Acatholicis semper interdixerit, parochi quos ab istiusmodi matrimonio deterrere non potuerint, moneant super tale impedimentum non concedi dispensationem, nisi gravi de causâ, et sub conditionibus quas, jam ab initio, sedulò ipsis exponendas curabunt, scilicet, ut pars acatholica juratam obligationem emittat permittendi educationem prolis utriusque sexûs in religione catholicâ, nec impediendi conjugi filiisque liberum catholicæ religionis exercitium. Pars verò catholica admoneatur de obligatione quam habebit, curandi totis viribus acatholici conjugis conversionem.

Obtentâ dispensatione, parochus consensum utriusque, coram testibus, recipiat, juxtà formam à S. Concilio Tridentino præscriptam, extrà ecclesiam, sine ullo sacro ritu, absque benedictione nuptiali. Si quando, matrimonio peracto, pars catholica missam pro se dici postulet, non dicatur missa *pro sponso et sponsâ*, sed missa diei, vel alia votiva. Cæterùm, non licet parti catholicæ, post ini-

---

(1) Sess. XXIV, de Reform. Matrim. c. I.

tum coràm parocho matrimonium, hæreticum fanum adire.

Volumus autem bannorum proclamationes ante istiusmodi matrimonia fieri ([1]).

5. Ne matrimonium effectibus civilibus careat, volumus ut ea omnia serventur, quæ lex coram magistratu fieri præcipit; parochis tamen commendantes, ut, publicis et privatis monitionibus, omni ope et operâ, fideles avertant ab ineundo præmaturè et periculosè actu illo civili, ante diem quo nuptiæ coram Ecclesiâ sunt celebrandæ.

6. Volumus etiam ut contrahentium et testium nomina in libro ritè describantur, juxtà formam Ritualis Romani.

([1]) Conc. Balt. VI, 1846. — Resp. S. Congr. de Prop. Fide, 3 Jul. 1847.

TITULUS IV.

De Hierarchiâ.

CAPUT I.

De Summo Pontifice.

1. Quod de Summo Pontifice definierunt Florentini Patres, hoc et nos toto animo profitemur : « Sanctam » nempe Apostolicam Sedem et Romanum Pontificem in » universum orbem tenere primatum; et ipsum Pontifi- » cem Romanum successorem esse Beati Petri, Principis » Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ec- » clesiæ Caput, et omnium Christianorum Patrem ac » Doctorem existere; et ipsi, in Beato Petro, pascendi, » regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam, à Do- » mino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam » esse (1). »

Ad Romanam igitur Ecclesiam, tanquàm ad unitatis Catholicæ centrum, « in quâ est integra et vera Chris-

---

(1) Concil. Flor. tom. XIII. Edit. 1re Labb. col. 515.

» tianæ religionis soliditas (1), » « propter potiorem prin-
» cipalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam,
» hoc est, eos qui sunt undique fideles (2). » Primatus enim ille, tum honoris, tum jurisdictionis, divinitus Beato Petro ejusque successoribus collatus, in omnes omnino Christi fideles extenditur, nec ullis aut locorum aut temporum restringitur limitibus, cùm integrum ovile, agnos videlicet et oves, in perpetuum pascere, fratresque suos, nullo prorsus excepto, confirmare, à Christo Petrus jussus fuerit. Idcirco, planè S. Cypriano assentimur dicenti : *Qui Ecclesiæ renititur et resistit; qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesiâ se esse confidit* (3)?

Omnia proinde decreta et leges quæ ab Apostolicâ Sede prodeunt, profitemur veram esse ac sinceram pro universali Ecclesiâ credendorum normam et conscientiæ regulam. *Deus quippe,* ut ait S. Augustinus, *in cathedrâ unitatis doctrinam posuit veritatis* (4). Unde eorum omnium temeritatem damnamus, qui, supremæ Summi Pontificis auctoritati refragantes, de sententiis ejus ac judiciis ad Ecclesiam appellare non metuunt; quasi à Capite suo Ecclesia divelli unquàm possit, aut alibi esse quàm ubi Petrus.

Errores ergo quoscumque, quovis tempore et modo à Sanctâ Sede damnatos, damnamus; signanterque ea om-

---

(1) Concil. VIII Gen. Constantin. IV, tom. VIII. Edit. 1er Labb. col. 989.

(2) S. Iren. lib. III, Adversus hæres. C. III, num. 2.

(3) S. Cypr. de unitate Eccl. Edit. Pamel. Paris. 1633.

(4) Epist. CV, ad Donat. n. 16, aliàs Epist. CLXVI.

nia quæ, in Bullâ *Auctorem Fidei*, S. P. Pius VI improbat, reprobat et damnat (1), pro improbatis, reprobatis et damnatis, habenda profitemur.

Ad Apostolicam Sedem referendæ sunt causæ majores, et juxtà Innocentii I verba, « *quæstiones super anxiis rebus, ut inde quæ tenenda sit via perspectum habeatur* (2).

Hìc residet auctoritas quæ Concilia Œcumenica, jure proprio, convocat, illis præest, illorum decreta confirmat, et ab iis, prout opus est, dispensat.

Hìc eminet Summus ille Pastor, qui, per universum orbem, solus Diœceses instituit vel supprimit, coadunat vel dividit, iisque præficit Episcopos, et jurisdictione immediatâ ubique pollet.

Quæcumque tandem jura, quæcumque prærogativæ Summo Pontifici competunt, ea omnia filiali affectu summâque observantiâ agnoscimus et reveremur. Hanc porro observantiam, hoc obsequium præstando, Ecclesia quæque particularis multò magis sibi consulit quàm ipsi omnium Ecclesiarum Matri et Magistræ. « *Ibi enim*, juxtà » S. Innocentii verba, *universis et murus est et securi-* » *tas; ibi portus expers fluctuum, et bonorum thesaurus* » *innumerabilium* (3). »

Quò demum pleniùs testatum faciamus quali corde, mente et animo, Romano Pontifici, Pastorum Principi, omniumque fidelium Patri, devoveamur et adhæreamus;

---

(1) Sub finem, post N. LXXXV.
(2) Epist. XXIII, ad Concil. Milevit.
(3) Epist. XI.

nos Apostolicæ Sedis, non tantùm mandata recepturos humiliter et quàm diligentissimè exsecuturos, verùm etiam monitis, consiliis et votis piè obtemperaturos esse, declaramus ac spondemus.

2. Præterea, civilem etiam Summi Pontificis principatum, votis omnibus precamur salvum semper et incolumem esse; quo scilicet principatu : « Romanus Pontifex, singulari divinæ Providentiæ consilio, per tot jam » continentia sæcula, optimo quoque jure potitur, ut, in » universæ Ecclesiæ regimine sibi divinitus commisso, » supremam suam Apostolicam auctoritatem toto orbe eâ » planè libertate possit exercere, quæ ad Summi Pontificatûs munus obeundum, ac totius dominici gregis salutem procurandam, tantoperè est necessaria (1). »

Eorum proinde reprobamus ac repellimus errorem, jam olim damnatum (2), qui Sanctam Sedem spoliare volebant suâ potestate temporali, quasi illegitimâ, atque institutioni Christi et doctrinæ Evangelicæ contrariâ. Imò, vehementer improbamus eorum temerarios ausus, qui asserere præsumunt, longè hisce nostris temporibus satius fore, si Summus Pontifex solam haberet potestatem spiritualem, ab omni temporali potestate divulsam.

---

(1) Allocut. S. P. Pii IX, die 20 maii 1850.

(2) Concil. Constantiense contra errores Wiclef. prop. XXXVI, XXXIX, coll. Labb. tom. XII.

CAPUT II.

De Metropolitano.

1. Quàmvis Episcopi omnes, ratione ordinis, pares existant, in unâquâque tamen provinciâ, unus præeminet cæteris, Metropolitanus scilicet, ad hunc finem antiquissimo jure constitutus, ut efficaciùs foveatur unitas, et ecclesiastica disciplina servetur.

2. Synodus hæc Burdigalensis superiorem agnoscit jurisdictionem et auctoritatem competere Metropolitano; unde jus habet, per totam provinciam, crucem archiepiscopalem præ se ferendi, benedicendi, in Pontificalibus celebrandi, etiam cum pallio, statis diebus (1). Sunt præterea Metropolitani jura et officia : providere Diœceseon in provinciâ vacantium administrationi, si Capitulum, infra octo dies post mortem Episcopi, Vicarium Capitularem idoneum non constituerit, aut existentem non confirmaverit (2); Provinciale Concilium, cui jure præsidet, debito tempore, convocare (3), invigilareque ne illius decreta negligantur; suscipere appellationes à judiciis Suffraganeorum, in casibus à jure determinatis (4); imò ipsos Suffraganeos monere, illorum negli-

(1) Clementin. ARCHIEPISCOPO, lib. V., tit. VII, d. 2.
(2) Concil. Trid. Sess. XXIV, de Reform. cap. XVI.
(3) Ibid. cap. II.
(4) Concil. Trid. Sess. XIII.—Bened. XIV. Constit. AD MILITANTIS.

gentiam supplere, ac inquirere in absentiam, eosque ad residentiam compellere ([1]).

Quæ omnia, à patribus nostris sapientissimè instituta, accuratè in postremùm etiam servari optamus, ut arctiori semper vinculo Metropolitanus et Episcopi comprovinciales uniantur, et, conjunctis viribus, Religioni tuendæ fovendæque efficaciùs collaborent.

CAPUT III.

De Episcopis.

1. Magna sanè dignitas Episcoporum, quos Ecclesiæ Principes, ipsiusque D. N. Jesu Christi Legatos, passim et apertè vocant Patres et Doctores; quosque Sacro-Sancta Tridentina Synodus declarat ([2]) *in Apostolorum locum successisse, ad hierarchicum ordinem præcipuè pertinere, positosque,* sicut Apostolus ait, *à Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei;* presbyteris superiores esse, ac sacramentum Confirmationis conferre; ministros Ecclesiæ ordinare; atque alia pleraque posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent.

Quæ quidem referimus, non commendantes nosmetipsos, sed divinam potiùs Ecclesiæ œconomiam per-

---

([1]) Concil. Trid. Sess. XXIII, de Reform. cap. I.— Bened. XIV. Constit. AD UNIVERSÆ.

([2]) Concil. Trid. Sess. XXIII, cap. IV, de ordin.

fectamque illam in eâ omnium dispositionem, quam notissimis hisce verbis S. Ignatius Martyr expressit : « Omnes Episcopum sequimini, ut Jesus Christus Patrem, » et Presbyterium ut Apostolos.... Sine Episcopo nemo » quidquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant.... » Qui honorat Episcopum, à Deo honoratus est; qui clam » Episcopo aliquid agit, diabolo præstat obsequium [1]. »

Meminerint igitur fideles et presbyteri, Episcopis, ex constitutione divinâ, competere jus docendi et regendi Ecclesiam suam; leges et statuta de rebus ecclesiasticis condendi; necnon judicia de causis spiritualibus, ad fideles vel clericos spectantibus, ferendi, salvis tamen quæ Sacris Canonibus et Apostolicæ Sedi debentur, reverentiâ et subjectione.

2. Quòd si tanta sit Episcoporum dignitas, magna profectò et gravissima sunt etiam ipsorum officia, quæ nosmetipsos ultro monemus, præclaris prædecessorum nostrorum, in ultimo Concilio Burdigalensi, verbis : « Episcopi, pro patribus super terram constituti, iis » virtutum ornamentis præfulgeant, ex quibus animas » fideles delectent, et Christo regi adducant ..... Ac » meminerint se in medio populi, veluti formam ac vivam » legem, ad quam subditi omnes vitæ suæ motus com- » ponant, constitutos esse. Neque existiment se ad pro- » pria commoda, ad divitias aut luxum, sed ad labo- » res et sollicitudines, pro Dei gloriâ, vocatos esse. » Cùmque reliqui fideles ad religionem et innocentiam

---

[1] S. Ignat. ad Smyrnæos, Nis VIII et IX, apud Catelerium. PP. Apostol. tom. II, p. 36.

» faciliùs inflammentur, si præpositos suos, quæ mundi » sunt abjicere et cœlestia meditari, perspexerint, ea » quàmprimùm à se amoveant quæ carnem et mundum » sapere cognoscuntur ..... Episcopi igitur, in toto vitæ » genere ac totâ eorum domo, caveant ne quid appa- » reat quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodque » non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemp- » tum, præ se ferat. »

3. Accedunt et hæc præcipua specialiaque Episcoporum officia :

1° Vigilent scilicet, quasi speculatores in excelso positi super domum Israël, ne fidei depositum, custodiæ suæ concreditum, erroribus aut hæresibus adulteretur, vel ignorantiâ depereat aut inane fiat ; ne irrepant abusus, depraventur mores; ne clerici suis officiis in aliquo desint ; vigilent ut magis ac magis religio proficiat, cultûs divini dignitas augeatur, atque à fidelibus, eâ quâ par est, diligentiâ et pietate, sacramenta suscipiantur. Nec unquam ab eorum mente aut corde excidat solemnis illa promissio, quâ sese obstrinxerunt, ut pauperibus et peregrinis, omnibusque indigentibus essent, propter nomen Domini, affabiles et misericordes ([1]).

2° Assiduè resideant in suis diœcesibus, juxtà præscriptum ([2]) Sancti Concilii Tridentini, « ut attendere » continuè queant suis ovibus, quarum sanguis de eo- » rum manibus est à supremo judice requirendus; neque

---

([1]) Pontif. Rom.

([2]) Sess. IX. de Reform. cap. I. — Sess. XXIII. de Reform. cap. I.

» obliviscantur non admitti pastoris excusationem, si » lupus oves comedit, et pastor nescit ([1]). »

3° Diœcesim suam, per seipsos, aut, cùm legitimè impediti fuerint, per idoneos visitatores, saltem quoad partem notabilem, si totam nequeant, propter ejus amplitudinem, quotannis visitare non prætermittant : utque earum visitationum scopus, religionis scilicet propagatio et tutamen, abusuum reformatio, pietatis in cordibus fidelium sinceritas et incrementum, attingatur, omni curâ provideant ([2]). In omnibus autem iis quæ ad visitationem ac morum correctionem spectant, iis juribus et potestate utantur, quæ habent, etiam tanquàm Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi et exsequendi, juxtà Canonum sanctiones, quæ illis ex prudentiâ suâ, pro subditorum emendatione ac Diœcesis suæ utilitate, necessaria videbuntur ([3]). Nunquàm autem ab iis recedant, quæ pastores admonet eadem Sancta Synodus, de mansuetudine in corrigendo. Meminerint scilicet, « se pastores esse, non percussores, » atque ita præesse suis subditis oportere, ut non eis » dominentur, sed eos tanquàm filios et fratres diligant, » elaborentque ut, hortando et monendo, ab illicitis de- » terreant, ne, ubi deliquerint, debitis eos pœnis coer- » cere cogantur. Quos tamen, si quid per humanam » fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli eis est » observanda præceptio, ut illos arguant, obsecrent, et

---

([1]) Concil. Burdigal. anno 1624.

([2]) Concil. Trid. Sess. XXIV, de Ref. cap. III.

([3]) Id. Sess. XXI, cap. VIII.

» increpent in omni bonitate et patientiâ, cùm sæpe
» plus erga corrigendos agat benevolentia quàm austeri-
» tas, plus cohortatio quàm comminatio, plus charitas
» quàm potestas. Sin autem, ob delicti gravitatem, virgâ
» opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum mise-
» ricordiâ judicium, cum lenitate severitas, adhibenda
» est, ut sine asperitate disciplina salutaris ac necessa-
» ria conservetur, et qui correcti fuerint emendentur;
» aut si resipiscere noluerint, cæteri, salubri in eos
» animadversionis exemplo, à vitiis deterreantur (1). »
Præsertim invigilent, ut accuratè serventur et firma stent quæ præcepta sunt; nihil enim magis in auctoritatis ruinam et contemptum vergit, quàm quæ statuta et decreta fuerunt, passim et impunè negligi. Unde necesse est ut Episcopus, quantùm debet esse prudens et discretus in præcipiendo, tantùm sit vigil et firmus in exigendo quod præcepit. Quodque ad dispensationes attinet, si quæ interdum concedendæ sint, memor esse debet horumce Concilii Tridentini verborum : « Fre-
» quentiùs legem solvere et petentibus indulgere, nihil
» aliud est quàm unicuique ad leges transgrediendas adi-
» tum aperire..... Quòd si urgens justaque ratio et
» major quandoque utilitas postulaverit cum aliquibus
» dispensandum esse, id, causâ cognitâ, ac summâ ma-
» turitate, erit præstandum (2). »

4° Cùm, ex sacris Canonibus, Evangelii prædicatio sit præcipuum Episcoporum munus, ea omnia servare

(1) Concil. Trid. Sess. XIII, cap. I.
(2) Id. Sess. XXV, cap. XVIII.

studeant quæ de hac illorum tanti momenti obligatione statuerunt et docuerunt Concilia et Patres.

5° Meminerint demum, se teneri nullos nisi dignos eligere ministerii sui cooperatores, et dignioribus semper, seu magis idoneis, curam animarum committere [1].

CAPUT IV.

De Concilio Provinciali.

1. Cùm, ut postremi Concilii Burdigalensis verbis utamur, « ab ipsius nascentis Ecclesiæ exordio, nihil » utilius ad propagandam fidem, suavius ad corrigendos » excessus, solidius ad populos intra terminos antiquo- » rum continendos, adinventum sit, quàm ut, certis » temporum intervallis, Episcoporum Concilia haberen- » tur, » abhinc et deinceps, prout tulerit temporum opportunitas, quolibet triennio, juxtà Concilii Tridentini præscriptum, habebitur et celebrabitur Concilium Provinciale, in loco et die à Metropolitano declarandis.

2. Non ante promulgabuntur decreta Concilii, quàm subjiciantur, juxtà præscriptionem S. P. Sixti V, in Bullâ *Immensa æterni*, Sanctæ Sedi Apostolicæ, quæ, si quid in eis mutandum aut corrigendum judicaverit, id totum, ad illius mentem et placitum, mutabitur et corrigetur. Ea verò decreta, statim ac promulgata fuerint, vim legis habebunt in totâ provinciâ; et si de eorum

---

(1) Conc. Trid., Sess. XXIV, cap. XVIII.

sensu dubia quædam suboriri contigerit, ea, non privatâ cujusque interpretatione, sed Episcopi judicio, solventur, donec proximum habeatur Concilium Provinciale. Quòd si gravius quid aut difficilius interpretandum fortè acciderit, illud Episcopus deferet ad Metropolitanum, qui, de Suffraganeorum consilio, statuet quid agendum.

CAPUT V.

De Synodo Diœcesanâ.

1. Quàmvis Diœcesanarum Synodorum, quæ, præteritis temporibus, nostris in Galliis vix celebrari potuerunt, salutarem institutionem, quò meliori potuimus modo, suppleverimus, curaverimusque, quantùm in nobis fuit, ut nihil deesset bono Ecclesiarum nostrarum regimini; tamen, Sancto Concilio Tridentino obtemperantes ([1]), Synodum Diœcesanam deinceps quotannis celebrari intendimus, nisi gravi de causâ aliter Episcopo videatur.

2. Ad Synodum vocabuntur qui de jure vel consuetudine venire tenentur. Quod tamen ad Parochos attinet, cùm, præ Diœceseon amplitudine, omnes simul, aut eorum pars maxima, à parochiis abesse nequeant, quin spiritualibus fidelium indigentiis auxilia necessaria desint, nonnisi partim vocabuntur singulis annis; sed ita tamen, ut omnes successivè vocentur et veniant.

([1]) Sess. XXIV, cap. II.

3. In sessionibus Synodi, promulgabuntur Constitutiones Apostolicæ et decreta Concilii Provincialis, si quæ sint nondum promulgata; et præterea, Episcopus, modò per monita insinuabit, modò, si opus fuerit, per decreta statuet, quid arcendo malo et promovendo bono satius duxerit, servatis à jure præscriptis.

4. Opportunum autem duxerunt hujus Synodi Patres, ad presbyterorum memoriam hìc revocare definitionem illam S. P. Pii VI, in Bullâ *Auctorem fidei*, quâ « doc-» trina quæ statuit reformationem abusuum circa eccle-» siasticam disciplinam, in Synodis Diœcesanis, ab Epis-» copis et Parochis æqualiter pendere ac stabiliri debe-» re, ac sine libertate decisionis, indebitam fore subjec-» tionem suggestionibus et jussionibus Episcoporum, » declaratur « falsa, temeraria, Episcopalis auctoritatis » læsiva, regiminis hierarchici subversiva, favens hæ-» resi Aerianæ à Calvino renovatæ ([1]). »

CAPUT VI.

De Foro Episcopali seu de Officialitate.

1. Episcopus, proprio jure, solus ecclesiasticarum causarum judex est, potestque judicandi munus exercere, sive per se, sive per Officialem, cui, Assessoribus adjunctis, facultatem judicandi deleget; ita tamen ut eam à se non ideo auferat, sed possit semper quas voluerit causas sibi reservare.

([1]) Prop. IX.

2. Optandum quidem esset, ut antiqua judiciorum ecclesiasticorum forma etiam nunc integra observari posset; id verò non fert præsens temporum et legum civilium ratio.

Cùm enim typis mandare, et in vulgum spargere quæ libuerit, unicuique liceat, multique scriptores, diariorum præsertim, Religioni et Ecclesiæ ministris sint infensi, causæ ecclesiasticæ, si publicè et cum forensi strepitu discuterentur, in contemptum et odium ordinis ac ministerii nostri plerumque traducerentur.

Neminem præterea latet destitui nunc Episcopos subsidio illo civilis potestatis, quo valebant olim testes accersere, et ad declarandum ea de quibus interrogarentur, cogere; ac proinde, nullos hodie, nisi volentes, ad forum ecclesiasticum se sistere.

Quapropter, ut et incommoda ista vitari possint, et canonicæ sanctiones, quoad fieri potest, observentur, statuendum ducimus in unâquâque provinciæ Diœcesi, aut instituendam esse Officialitatem, aut institutam antea, servandam; ita tamen, ut ad illam eæ tantùm deferantur causæ, quas Episcopus, re maturè perpensâ, duxerit sine incommodo ita judicari posse.

Ab istâ Diœcesanâ Officialitate, non ad Episcopum, sed ad Metropolitanam Officialitatem appellare licebit, salvis juribus Sanctæ Sedis super appellationibus. Quæ quidem appellatio erit suspensiva, exceptis casibus à jure definitis ([1]).

([1]) Bened. XIV, Constit. AD MILITANTIS.

CAPUT VII.

De Vicariis Generalibus Episcopi.

Quæ de Vicariis Generalibus Episcopi sanxerunt nuperrimè Suessionensis Concilii Patres, hæc et nos statuenda ducimus :

« Vicarii Generales, qui munus exercent Archidiaco-
» norum, quorum nomine insigniti sunt, apud nos ha-
» bentur ut primæ Dignitates Cathedralis Ecclesiæ. Ipsi,
» in choro et extrà, post Episcopum immediatè veniunt,
» sicut mos apud Galliarum Ecclesias, à Concordato an-
» ni 1801, universè invaluit. Non sunt titulo Canonici,
» nec fruuntur Canonicorum juribus; neque ipsis in-
» cumbunt Canonicorum munia, nisi desumpti fuerint è
» Capitulo, suumque Canonicatum servaverint. »

CAPUT VIII.

De Canonicis.

1. Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium cœtus à Sacris Canonibus vocatur Ecclesiæ Senatus, et præcedentiâ gaudet super cæteros presbyteros, quibus proinde oportet ut doctrinâ, pietate et morum integritate Canonici præluceant.

2. Inter Canonicos, primum locum obtinet Decanus,

Canonicus nempe qui ab Episcopo ad Decanatum promotus fuerit. Præter istam dignitatem, de jure instituenda sunt, in quolibet Capitulo, officia Theologi et Pœnitentiarii.

3. De iis omnibus quæ ad Capitularium conventuum convocationem, deliberationem, præsidentiam et acta, necnon ad totam ipsius Capituli disciplinam spectant, per Statuta, à singulis Capitulis conficienda, et ab unoquoque Episcopo approbanda, providebitur.

4. Inter jura Capituli, duo eminent : debet scilicet convocari ad Concilium Provinciale, cui per deputatos assistere potest; et, sede vacante, ad ipsum solum pertinet diœcesis administrationi providere, per electionem aut confirmationem intra statutum tempus faciendam, idonei Vicarii Generalis Capitularis, aut etiam plurium, ubi, ut in Galliis, id exigit diœceseon amplitudo.

5. Sicut sunt sua Capitulo jura, ita et officia. Ad residentiam in primis tenentur Canonici; et nunquam abesse possunt ultra tres menses quolibet anno, nec quidem ad id temporis, si longius servitium requirat Ecclesiæ cujuslibet constitutio ([1]). Caveant autem ne fortè, pluribus simul absentibus, deseratur chorus, nec jam dignè peragi possit divinum officium, quod nunquam licet intermittere. Caveant etiam ne sint absentes, temporibus aut festivitatibus à jure exceptis.

6. Debent præterea omnes Canonici divina per seipsos obire officia, ac in primis missæ conventuali quotidie interesse; quæ missa, singulis diebus, pro universim fun-

([1]) Concil. Trid. Sess. XXIV, cap. XII.

datoribus et benefactoribus Ecclesiæ Cathedralis et Capituli celebranda est, nisi legitima interveniat dispensatio.

Optat etiam Synodus, Necrologium, tàm priscorum quàm recentiorum benefactorum Ecclesiæ, in Officio Capituli, ad Primam recitari, ita ut, deficientibus, propter vicissitudines temporum, cæteris missarum aut precum servitiis, aliqua « tamen eorum semper defunctorum » commemoratio fiat, qui, pro animarum suarum salute, » legata ad pios usus reliquerant (1). »

Tenentur item Canonici singulas Officii sacri horas quotidie in choro decantare, salvâ etiam dispensatione legitimâ; Episcopo celebranti, aliave pontificalia exercenti, inservire; sacris ordinationibus, in Ecclesiâ Cathedrali, ad hoc vocati, interesse; aliaque munia in jure statuta adimplere.

Choro præsentes esse de jure censentur, illi duo Canonici quorum operâ indigeret Episcopus, in his quæ ad religionem pertinent.

7. Non ultra modum augeri debet numerus Canonicorum *ad honores;* et eo titulo debent præcipuè Capitulo aggregari, qui choro interesse possint, et Ecclesiæ Cathedrali inservire.

---

(1) Concil. Trid. Sess. XXV, cap. IV, de Reform.

CAPUT IX.

De Archipresbyteris et Decanis.

1. Ne ullâ ex parte titubet ecclesiastica disciplina, volumus ut, in singulis primariis districtibus, unus aut plures titulo Archipresbyteri decorentur, qui, jugi circumspectione, in quo deficiat bonum parochiarum regimen, vel quid ad religionis prosperitatem et incrementum fieri immutarive oporteat, notare teneantur, ac bis saltem in anno, scriptâ relatione, Episcopo renuntient.

Archipresbyteri præcedentiâ gaudebunt super Decanos cæterosque presbyteros, præter Vicarios Generales et Canonicos.

2. In singulis item uniuscujusque diœceseos secundariis districtibus, Decanos institui volumus, quorum unicuique in mandatis erit: abusus, dissidia, scandala, et alia id genus, quæ religioni detrimento essent, in sui districtûs parochiis, observare; parochos, nisi Episcopus alii curam hanc demandaverit, in paroeciarum suarum possessionem mittere; ipsos ad collationes ecclesiasticas convocare; eisdem Sacra Olea, die præfixâ, solemniter distribuere, et Mandata Episcopalia transmittere; ægrotantibus sacramenta ministrare aut ministranda curare; ac demum, defunctorum exsequiis præesse aut providere.

De omnibus quæ supra et ipsi, bis saltem in anno, ad Episcopum referent.

3. Archipresbyteri et Decani nullam, nisi in propriæ

quisque parochiæ fideles jurisdictionem habent; et facultates ipsis, quatenus sunt Archipresbyteri vel Decani, collatæ, possunt vel extendi, vel restringi, vel omnino auferri, ad nutum Episcopi.

CAPUT X.

De Parochis

1. Ab anno 1801, existit in Galliis duplex Parochorum classis : alii nempe sunt verè titulares, seu inamovibiles; aliis autem confertur jurisdictio quæ, quànquàm ordinaria sit, ad nutum tamen Episcopi revocari potest. Cùm autem Summi Pontifices non semel declaraverint, « nullam immutationem in hoc disciplinæ » puncto esse faciendam, donec aliter à Sanctâ Sede » Apostolicâ statutum fuerit (1), » Synodus improbat et damnat eos omnes qui, auctoritate Episcoporum contemptâ, instabilem istam plurium parochorum conditionem, quasi juris communis eversivam, sacrisque Canonibus prorsus contrariam, reprehendere non dubitarent. Imò, Synodus hanc disciplinam hisce nostrorum temporum angustiis et necessitatibus omnino congruam esse existimat. Quamdiu autem Sancta Sedes, ad quam de his statuere pertinet, præsentem rerum

---

(1) Responsio Gregorii XVI ad Episcop. Leod. an. 1845.

statum non immutaverit, Patribus Concilii destinatum ac firmum propositum in animo est, nonnisi rarò, prudenter ac paternè, uti facultate parochos revocandi vel transferendi, adeo ut, quantùm fieri potest, sua sacro ministerio non desit optanda stabilitas.

2. Parochi, tum amovibiles, tum inamovibiles, meminerint se, vi muneris sui, sub gravi teneri ad residendum personaliter et assiduè in suâ parochiâ, nec posse abesse, nisi obtentâ priùs Episcopi licentiâ, quando intra tempus absentiæ occurrit dies dominica; aut saltem, nisi præmonito Episcopo, si causa ita urgeat, ut non possit licentia expectari. Quoties verò abfuerint, diligenter provideant se ita ab alio suppleri, ut ex eorum absentiâ, quantùmvis brevi, nullum parochiani, præsertim infirmi, patiantur detrimentum.

3. Cùm autem ideo in primis residere debeant, ut mysteria Dei dispensent, et ministerio verbi sint instantes, meminerint se, ex officio et strictissimè teneri, opus evangelistarum facere, parvulos et ignaros catechizare, sacramenta administrare, decorem domûs Dei diligere. Pro omnibus assiduè orent; eorum qui piè volunt vivere in Christo Jesu, devotionem fovere, dirigere ac augere studeant; ægrotos et infirmos sollicitudine præcipuâ ac peculiari affectu prosequantur, sæpe visitent, edoceant saluti necessaria, et sacramentorum gratiâ piisque consiliis sedulò muniant.

4. Parochi pauperibus sollicitè ac studiosè patrocinentur, omnibusque corporali vel spirituali ope indigentibus : sint eis quasi patres ; unicuique enim parocho competit versiculus Psalmistæ : *Tibi derelictus est pau-*

per : orphano tu eris adjutor (1). Iis, pro viribus, ipsi opitulentur, memores horum Tobiæ verborum : « *Si* » *multùm tibi fuerit, abundanter tribue ; si exiguum tibi* » *fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude* (2). » Cùmque omnibus sublevandis necessitatibus pares esse nequeant, implorent divitum erogationes, et ament dici et esse advocati pauperum. Afflictis demum quibuscumque omni modo subveniant, felicesque se existiment, quoties vel unum ex iis qui laborant et onerati sunt sublevare potuerint.

5. Quia verò, ut ait Christus, bonus pastor cognoscit oves suas et vocat eas nominatim, ideo singulas parœciæ suæ familias, certis temporibus, visitare parochi non omittant. In his autem visitationibus, comites secum habeant gravitatem, modestiam, charitatem, quæ benigna est ; cautè ac prudenter inquirant de pueris et famulis, de pauperibus et infirmis, de omnium moribus, de scandalis et peccati occasionibus ; necnon ad meliorem frugem, omni quâ possunt industriâ, hortari satagant eos qui ecclesiam non frequentant, aut ad sacramenta non accedunt.

6. Inter innumeras ministerii sacri difficultates, nunquam animo concidant ; sed, cultores navi in vineâ Domini, hoc assiduo labore assequi contendant, ut radix quælibet amaritudinis ex agro sibi commisso paulatim evellatur, sperentque in Domino aliquando tandem fore

(1) Psalm. X. secundùm hebr. 14.
(2) Tob. IV, 9.

ut, sublato omni semine vitiorum, convalescat seges læta virtutum, et de profectu gregis glorietur cura pastoris. Ad id plurimùm conducet charitas quæ ædificat, et in quâ, præ cæteris, radicati et fundati esse debent ministri Christi. Sint ergo Parochi patres, non domini; suos omnes parochianos sincero affectu amplectantur et diligant; ut filios charissimos moneant; infirmos in fide benignè suscipiant; fiantque singuli quasi nutrix fovens filios suos. Nunquam asperè aut duriter imperent: « Tolluntur enim mala, ait Sanctus Augustinus, » magis docendo quàm jubendo, magis monendo quàm » minando; et si quid minamur, cum dolore fiat, de » Scripturis comminando vindictam futurorum, ne nos » ipsi in nostrâ potestate, sed Deus in nostro sermone » timeatur (1). » Nemini dent ullam offensionem; sed, uti Apostolus, per omnia omnibus placere studeant, non quærentes quod sibi utile est, sed quod multis. Ne meliora quidem, præcipiti aut præpostero zelo, sectentur; nec receptos usus mutare, aut inveteratos corrigere abusus, nisi cum maximâ cautelâ, et consulto Episcopo, aggrediantur.

7. Nulli unquam sacerdoti alienæ diœcesis licentiam sacrum faciendi, verbum divinum prædicandi, aut sacramenta ministrandi, concedant, nisi certò constet eum esse à suo Ordinario approbatum. Quòd si verò aliquandiu in quâvis parœciâ commoraturus sit extraneus quilibet sacerdos, à Secretariatu Episcopali scriptam fa-

(1) Epist. XXII.

cultatem impetret, quâ, quid sibi in sacris liceat agere, determinetur.

8. Demum, cùm plurimùm intersit perpetuò conservari et in promptu haberi, in singulis parochiis, Mandata Litterasque Pastorales Episcoporum, et relationes eorum quæ ab ipsis, in suis visitationibus, acta aut decreta fuerint; testimonia authentica reliquiarum et indulgentiarum; inventaria et documenta quæ pertinent ad Ecclesiæ bona, reditus, jura, atque etiam obligationes et onera, si quæ sint: horum omnium Indicem seu Repertorium, in unâquâque parœciâ describi volumus, eademque omnia reponi in Archivio, seu convenienti armariolo, serâ et clavi munito. Optamus insuper, ut à singulis liber historicus conficiatur, in quo nempe quæ memoranda, quolibet anno, in suâ parœciâ contigerint, quisque referat, et ea etiam consignet quæ ad ampliorem præteritorum temporum notitiam conducere valeant. Iste autem liber in archivio parœciæ remanebit.

Ubi verò parochus defunctus fuerit, curabit districti Decanus, vel, ejus defectu, parochus antiquior, hujus libri et cœterorum quos supra diximus, codicum, inventarium conscribere, et ad Episcopum mittere.

9. Ut à Clero arceatur quidquid vel ejus decori detrahere posset, vel presbyteros à curâ spiritualium amovere, prohibemus ne ullus rector animarum aliena prædia conducat, aut administret, vel fidejussione sese obliget. Quod autem spectat ad fundorum acquisitiones in propriâ parochiâ comparandas, presbyter quilibet sibi standum intelligat iis quæ præscribuntur in Statutis cujusque Diœceseos.

CAPUT XI.

De Vicariis Parochorum; de Capellanis, et Presbyteris habituatis.

1. Meminerint Vicarii se, prout nomen ipsum sonat, ideo missos esse ut suppleant vices parochorum, quasi adjutores, quibus illi præficiuntur, quosque in partem ministerii sui, maximè ad prædicandum verbum divinum sacramentaque administranda, adhibent. Unde debet vicarius quisque cum reverentiâ et subjectione erga proprium parochum se gerere, neque, ipso inconsulto, abesse, aut, eo invito, quidquam muneris obire, nisi, ob graves causas, aliter ab Episcopo statutum fuerit. Uniformem cum parochis agendi rationem vicarii teneant, caveantque quàm maximè ne, factis aut verbis, ex fidelium existimatione ipsis quidquam detrahant; sed eos econtra semper honorent ac revereantur coràm populo, atque gravatos, ut sæpe contingit, senio vel infirmitatibus, obsequentiori studio adjuvent et consolentur.

2. Interea parochos obsecramus, ut quos in adjutorium ministerii habuerint, fraternâ benignitate suscipiant, memores se illius ministros esse, qui quos aliis præfecit, voluit esse subditorum patres non dominos; exemplis et monitis inexpertos dirigant; à periculis removeant; ad pietatem, virtutes, ministeriumque ritè implendum diligenter informent: ad quæ omnia multùm proderit, si eodem tecto, eâdem mensâ, et indivisâ demum vitæ societate, parochus et vicarii utantur.

3. Cùm autem omnibus parœciarum necessatibus sæ-

pe non sufficiant parochi et vicarii simul, instituuntur ab Episcopis Capellani, qui, sive monasteriorum, sive scholarum utriusque sexûs, sive infirmorum et ægrotantium in xenodochiis, sive detentorum in carceribus, sive aliarum quarumlibet communitatum, specialem curam habeant. Capellanorum jura et facultates ab Episcopo, pro suâ prudentiâ, determinantur; sed, quæcumque illa sint, Capellani velut sibi dicta et præscripta ea omnia adimpleant, pro suo quisque munere, quæ Concilium de pastorali sollicitudine sancivit.

4. Præter Capellanos, existunt aliquando in parochiis sacerdotes, ab omni officio cui animarum cura annexa sit liberi, qui vulgò dicuntur *habituati*. Hi missam celebrent horâ, pro fidelium utilitate, à parochis designatâ; officiis publicis, diebus dominicis et festivis, devotè, in habitu chori, intersint; parocho, in hisce officiis celebrandis aliisque muniis sacerdotalibus, libenter adjumento sint, et, abjectâ otiositate, quæ fidelibus scandalum, sibique nocumentum maximum afferret, tempus suum utiliter impendant.

CAPUT XII.

De Presbyterorum et Clericorum generatim moribus et conversatione.

1. « Monebunt Episcopi suos clericos, in quocumque » ordine fuerint, ut conversatione, sermone et scientiâ, » commisso sibi populo præeant; memores ejus quod » scriptum est : *Sancti estote, quia et ego sanctus sum;* » et juxtà Apostoli vocem, nemini dent ullam offensio-

» nem, ut non vituperetur ministerium eorum ; sed in
» omnibus, exhibeant se sicut ministros Dei, ne illud
» Prophetæ dictum impleatur in eis : *Sacerdotes Dei*
» *contaminant Sancta et reprobant legem* (1).... Nihil est
» quod alios magis ad pietatem et Dei cultum assiduè ins-
» truat, quàm eorum vita et exemplum qui se divino mi-
» nisterio dedicârunt. Cùm enim à rebus seculi in altio-
» rem sublati locum conspiciantur, in eos, tanquàm in
» speculum, reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt
» quod imitentur. Quapropter, sic decet omnino clericos
» in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes
» componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliis-
» que omnibus rebus, nihil nisi grave, moderatum, ac
» religione plenum, præ se ferant : levia etiam delicta,
» quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum ac-
» tiones cunctis afferant venerationem (2). »

2. Habitu talari nigri coloris semper utantur in loco domicilii, et, si uti veste contractiori, quod rarò expedit, contingat iter facientibus, vestis hæc sit semper saltem coloris subnigri et simplex. Tonsuram ordini congruentem jugiter deferant, nec capillos more mundano nutriant aut tondeant. In omni eorum habitu clericali, nec affectata cultûs et elegantiæ diligentia, nec sordes et nimis abjecta incuria appareant (3).

3. Castitatem, tanquàm proprium et præcipuum clericorum ornamentum, omni curâ servare studeant, et

---

(1) Concil. Trid. Sess. XIV. Proem. de Reform.
(2) Concil. Trid. Sess. XXII. Cap. I. de Reform.
(3) Concil. Burdig. 1583. tit. XXI.

ab omni suspicione famam suam integram liberamque custodiant ([1]). Nullas mulieres secum sub eodem tecto degere permittant, præter illas quæ in Statutis diœcesanis excipiuntur; nec suas quidem sorores, nisi consulto, et neptes, nisi approbante Episcopo, secum habitaturas admittant. Caveant demum ab omni consortio cum mulieribus de quibus sinistra suspicio haberi possit, ita ut mundus, qui in maligno totus est positus, nihil habeat malum dicere de nobis.

4. Religiosè ab omnibus serventur quæ clericis præcipiunt Canones Statutaque diœcesana, de ludo, venatione, nuptiarum conviviis, spectaculis profanis, aditu ad tabernas; nec lusibus etiam licitis indulgeant, nisi moderatè et sublatâ omni cupiditate lucrandi. A tabaco fumifico, quod apud nos virum ecclesiasticum non decet, abstineant. Ita sint ab omni luxu alieni, ut in omni eorum supellectili, in mensâ et totâ conversatione, appareant apostolica simplicitas et eximia modestia.

5. Charitatem verò mutuam ita sollicitè foveant, ut inter se invicem vinculo dilectionis conjuncti, sicut membra corporis ejusdem, multò magis adhuc cum Episcopo cui subsunt, sicut membra capiti, conjuncti sint, triplici scilicet vinculo reverentiæ, obedientiæ et dilectionis : sint demum omnes cor unum et anima una, et quod de primis Christianis, idem de iis dici possit : Videte quomodò se diligant! Clero, tot odiis et insectationibus obnoxio, non est alia salus, quàm ista omnium inter se, et in primis cum Episcopo intima conjunctio,

([1]) Concil. Burdig. 1583. tit. XXI.

juxtà hæc Scripturæ verba : *Frater qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma* (1). Omnes igitur Clerici, cujuscumque ordinis, sint inter se unanimes, idipsum sentientes, fraternitatis amatores, honore invicem prævenientes; *nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes ; non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum* (2).

Et si quis eorum morbo aut infirmitate aliquâ detineatur, frequenter eum et fraternâ charitate invisant ii qui in viciniâ sunt; omni quo poterunt modo consolentur et piè adjuvent; moneantque ut, prout opus erit, sacramentis reficiatur.

6. Mutuæ huic charitati par esse debet obedientia; *vir* enim *obediens loquetur victoriam* (3). Omnes Mandata Episcopalia, eâ quâ par est reverentiâ, filialique obsequio, suscipiant ac exsequantur; in dubiis difficilioribusque casibus, ab Episcopo regulam agendi requirant : nec ullus ab hoc officio se exemptum putet; eò enim magis decet quemque Episcopo adhærere et obedire, quò in sublimiori loco et gradu fuerit constitutus. Abstineant proinde clerici quilibet ab omni censoriâ reprehensione in disciplinam seu præscripta Ordinarii, et meditentur hæc Gregorii XVI verba : « Nefas esset, atque ab eo venerationis studio prorsus alienum, quo » Ecclesiæ leges sunt excipiendæ, sancitam ab ipsâ dis-

(1) Prov. XVIII, 19.
(2) Philip. II, 3 et 4.
(3) Prov. XXI, 28.

» ciplinam, quâ et sacrorum procuratio, et morum nor-
» ma, et jurium Ecclesiæ ministrorumque ejus ratio con-
» tinetur, vesanâ opinandi libidine improbari, vel ut
» certis juris naturæ principiis infestam notari, vel man-
» cam dici atque imperfectam ([1]). »

7. A mundo, quoad fieri potest, omnes clerici se separent, piis exercitiis, scientiæ sacræ, præparandis concionibus et catechismis, in secessu operam dantes. Cùm enim omne quod est in mundo sit concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ, familiaritatem cum eis qui terrena sapiunt inire non possent, quin amisso spiritu qui ex Deo est, spiritu mundi miserè inficerentur. Intra ministerii sui fines se contineant. Ab omni medicinæ aut chirurgiæ exercitio abstineant. Negotiis secularibus aut rerum temporalium curis non se implicent; alioquin, suæ sacro ministerio auferentur tum libertas, tum efficacia. Suæ domui sint benè præpositi; ære alieno non se gravent; et confecto etiam maturè, atque ut sacerdotem decet, testamento, rerum suarum congruo ac pio usui provideant.

Civilibus aut politicis partibus ac dissidiis non se immisceant, seu palam adhærere profiteantur : cùm enim hominibus cujuscumque partis debitores sint, nemini dare debent offensionem, nullius odium in se suscitare; benè verò corda omnium sibi devincire; ac proinde dicta, scripta, actusque suos ita componere, ut nihil aliud eos his in terris ambire manifestum sit, quàm ut omnes salvi fiant.

([1]) Constit. MIRARI.

CAPUT XIII.

De Presbyteris infirmis aut senio confectis.

Presbyteros, quos adhuc juvenes præmatura detinet infirmitas, vel qui, senio confecti, bonum certamen strenuè certârunt, anxiâ prosequimur sollicitudine, et necessitatibus eorum providere in votis primis habemus. Pluribus in diœcesibus, ut illis succurratur, instituta sunt æraria, vulgò *Caisses de Retraite :* ea omnino approbamus, et sicubi desint, ut instituantur, commendamus.

Cùm insuper liceat, etiam per legem civilem, ut utilissima hæc æraria augeantur, additâ sextâ parte redituum quos ex locatione sedilium percipiunt ecclesiarum fabricæ, non possumus non suffragari Episcopo qui, pro necessitatum sublevandarum ratione, hoc medio uteretur.

Nihil demum omitti volumus, ut venerandis hisce fratribus præstò sint omnia necessaria aut utilia, adeo ut, tranquillo ac sedato animo, ultimos vitæ suæ ducant dies, sintque cujuslibet temporalis sollicitudinis expertes.

CAPUT XIV.

De exercitiis secessûs ecclesiastici.

Salutaris omnino est consuetudo quæ in hâc provinciâ viget, convocandi, singulis annis, presbyteros in

sacrum secessum, ut illi per aliquot dies, piis vacent exercitiis. Synodus decernit hunc usum piè ac fideliter esse servandum. Quem ut ei auctoritate commendemus quâ major nulla est, non alia re ducimur hæc memoranda verba, quæ, paucis abhinc annis, ad omnes Episcopos direxit S. P. PIUS IX, referre : « Cùm vobis » compertum sit ad ecclesiastici ordinis dignitatem et » sanctimoniam retinendam et conservandam, pium spi- » ritualium exercitiorum institutum vel maximè condu- » cere; pro episcopali vestro zelo, tam salutare opus » urgere, omnesque in sortem Domini vocatos monere, » hortari, ne intermittatis, ut sæpe in opportunum ali- » quem locum, iisdem peragendis exercitiis, secedant, » quo, exterioribus curis sepositis, ac vehementiori stu- » dio æternarum divinarumque rerum meditationi va- » cantes, et contractos de mundano pulvere sordes de- » tergere, et ecclesiasticum spiritum renovare, possint, » atque exspoliantes veterem hominem cum actibus suis, » novum induant, qui creatus est in justitiâ et sanc- » titate [1]. »

Paternæ huic cohortationi obsequentes, Comprovinciales Episcopi, monitis, aut, si opus sit, jussionibus etiam providebunt, ne ex suis Sacerdotibus quiquam, pluribus annis continuis, ad sacrum secessum convenire negligant, neve piis ejus exercitiis, cùm vocati aderunt, perfunctoriè intersint.

---

(1) Encycl. 20 Novembris 1846.

TITULUS V.

De Seminariis et studiis ecclesiasticis.

CAPUT I.

De Seminariis in genere, et de eorum Moderatoribus.

1. Patres Concilii Burdigalensis nihil sibi antiquius esse profitentur, quàm pium et sanctum Seminariorum institutum, (in quo scilicet continetur ordinis sacerdotalis decus, sacri ministerii auctoritas, populorum salus, religionisque propagatio et tutamen), servare et colere, imò pro viribus augere et amplificare. Quales namque sunt ordinandi, tales esse solent ordinati; quales in Seminario alumni, tales in ministerio presbyteri. Ad pietatem et scientiam non ritè informati, fiunt in domo Dei lapis offensionis et petra scandali; ritè autem instituti et optimâ disciplinâ instructi, sollicitè curabunt seipsos probabiles exhibere Deo, operarios inconfusibiles, quorum scilicet, ut ait noster Hilarius, ornetur vita docendo, et doctrina vivendo (1).

---

(1) Hilar. de Trinit. lib. VIII, n. 1.

2. Quoniam ad provehenda in meliùs studia Cleri, multùm refert ut cuilibet rei conveniens detur tempus et locus, et sic tutius iter et brevius alumnis paretur; statuimus rationem studiorum in Seminariis ita ab Episcopis esse definiendam, ut sua cuique anno adscribatur materia. Ea autem sit ubique studiorum ratio ac methodus, ut non nimis multa, sed ea duntaxat quæ verè sint clericis utilia, ipsis addiscenda proponantur. Neque enim interest ut multa scire videantur et glorientur, sed ut quæ sciverint, sciant multùm et apprimè calleant.

3. Verùm parùm est rectè studia ordinari, nisi tota alumnorum vita sic normæ cuidam subdita sit, ut nullâ diei horâ, quid sibi ad virtutis et scientiæ profectum agendum sit, dubitare possint. Idcirco regulæ pro Seminariis sapientissimæ constitutæ fuerunt, quæ, ut ab omnibus observentur, sedulò invigilandum est.

4. Ad bonum autem Seminarii regimen multùm conferet cura Episcopi, quam, juxtà canonicas sanctiones, per inspectionem et visitationem exercere sollicitus erit.

5. Quoniam hæc tanta res, informandorum à pueritiâ ad juventutem clericorum, magistros non vulgaris meriti expostulat, cautissimâ prudentiâ seligantur viri quibus hoc opus committendum erit.

Porro debent esse præstantes, ut quidquid docent apprimè teneant, nec sint omnino rudes cæterarum rerum quæ in domo ubi degunt addiscuntur. Ut autem non desint hujusmodi præceptores, omni ope enitemur ut saltem plurimi juvenes, ingenio et mente egregii, se totos, aliquot annis, studio dedant, gradum licentiæ, in litteris vel scientiis, in theologiâ vel jure canonico, obtenturi.

Jamverò, ut munus moderandi Seminarium, illi quibus id officii commissum est, ritè impleant, zelo, vigilantiâ, sapientiâ præditi sint oportet; fortem animum ad tuendam disciplinam, suavitati ac mansuetudini regiminis consocient. Gaudeant cum discipulis perpetuò versari; omnes æquali charitate prosequantur; dumque alumnorum bono sunt intenti, famulorum interea curam spiritualem non negligant.

Virtute demum ac pietate præfulgentes, cunctis sint forma vivendi. Clericos ad regularum observantiam exemplis incitent; orationis, studii, vitæ operosæ, solitudinis et silentii, modestiæ et simplicitatis in vestitu et supellectili decentis, uno tandem verbo, omnium virtutum ecclesiasticarum seipsos exemplar præbeant.

6. Etsi talibus viris nihil opus est aliâ mercede ad operosum illud munus, quàm certâ spe cœlestium præmiorum, necnon intuitu immensæ propemodùm utilitatis quam in rem christianam conferunt, Episcoporum tamen erit, magistros tam benè de Ecclesiâ meritos, omni quo poterunt modo, cohonestare, necnon providere, ut, præsertim post longos labores, vitam ducere possint ab omni temporali sollicitudine liberam. Verùm longè optabilius foret, ex omnibus magistris unam coalescere societatem, in quâ nempe omnes, piâ quâdam fraternitate devincti, sese mutuo firmarent exemplo, consiliis juvarent et precibus; in quâ demum, necessitatibus uniuscujusque omnes, simul conflato communi ærario, consulerent.

7. Ut propositos sibi fines magistri assequantur, imprimis debent discipulos variis incitamentis provocare,

ad strenuè constanterque laborandum, ac studia indefesso zelo ad summum usque prosequenda. Superior igitur et cæteri magistri, pluries per annum, alumnos omnes de rebus ab Episcopo antea definitis districtè interrogent, de labore et progressu cujusque attentè inquirentes; et si quis, anno scholari exeunte, non satisfecisse judicatus fuerit, per sequentem annum in eâdem classe, pro arbitrio superioris, remaneat, vel ab ordinatione proximè futurâ excludatur. Quoad eos qui satisfecerint, notæ, meritum cujuslibet examinis indigitantes, deferantur Episcopo, qui, ex iis, quid de unoquoque sentiendum sit discernat in præsenti, et postea, in dispensatione muniorum ecclesiasticorum, rationem uniuscujusque meritorum habeat.

8. Circa temporalia Seminariorum, hæc duo potissimùm strictè observanda præcipimus : primum quidem, Superiorem ab Œconomo, singulis mensibus, exacturum esse accuratas sive rerum, sive pecuniarum rationes, quas ipse deinde, tertio quoque mense, Episcopo fideliter referet; alterum verò, nullum opus aut negotium quidquam gravioris sumptûs, nonnisi consulto priùs atque approbante Episcopo, esse aggrediendum.

CAPUT II.

De Seminariis Minoribus, et studiis quæ congruunt hujusmodi Institutis.

1. Sancta Synodus Tridentina statuit ut, in Collegio (seu Seminario), ad hoc propè Ecclesias (Cathedrales),

vel in alio loco convenienti ab Episcopo eligendo, alerentur ac religiosè educarentur, et ecclesiasticis disciplinis instituerentur, pueri quorum indoles et voluntas spem afferret eos ecclesiasticis ministeriis perpetuò inservituros (1). Seligantur ideo, ut plurimùm à parochis, pueri felicis ingenii, ad pietatem et scientiam idonei, parentibus orti probis ac piis, quorum, vel in ipsâ paupertate, christiana nobilitas sit religionis successione venerabilis (2). Hi autem pueri, vel ab ipsis parochis, vel in scholis elementaribus, præparati, et hoc primo tyrocinio atque examine probati, in Seminarium deducantur.

2. Porro, ab ipso Seminariorum limine, sciant in talibus Institutis, Dei amorem esse debere totius agendi rationis principium, ita ut cura disciplinæ dilectio sit, et dilectio custodia legum (3).

Ad pietatem fovendam atque augendam, accuratè serventur regulæ in singulis Diœcesibus ab Episcopis sapienter institutæ.

Urbanitatis leges addiscant pueri, et ad quamdam morum elegantiam informentur : neminem alloquantur in singulari numero, exceptis forsan, sed solis, consanguineis; sicque mutuæ sacerdotum reverentiæ jam in pueris consulatur.

Si qui verò reperiantur quorum conversatio alumnis ecclesiasticis nocitura sit, prudenter è re natâ inducantur ut aliò studiorum suorum cursum perfectum eant.

---

(1) Sess. XXIII, de Reform. cap. XVIII.
(2) Ambros. in Luc. lib. I, n. 16.
(3) Sap. VI, 19.

3. Præ cæteris autem scientiis, religionem magistri discipulos edoceant sedulò, semel saltem in hebdomadâ. Satagant primùm, junioribus catechismi litteram et sensum diligenter tradere, provectiores verò ætate et studiis, per penitiorem de fidei fundamentis explicationem, contra grassantium errorum pericula confirmare, et de Ecclesiæ fide ac Sacramentis, de moribus et cultu divino, Catechismi Tridentini doctrinam ipsis aperire.

4. Cùm autem linguarum deindè studium sit præcipuum, et ordinis sacerdotalis decori plurimùm noceant menda in dicendo vel scribendo, magistri attentè et assiduè instabunt, ut linguam vernaculam, diligenti et clarâ omnium ejus legum explanatione, omnino notam perspectamque alumni habeant, à rectè legendi et pronuntiandi regulis, sicut et ab orthographiæ legibus nunquam deflectant, purèque et emendatè semper dicant et scribant. Linguæ igitur maternæ perficiendæ semper intenti, nullum sermonis vitium prætermittant quin reprehendant, et in decertationibus litterariis veluti mendum notent.

Scientiam linguæ græcæ, si fieri possit, eò adducant, ut alumni eam intelligant legentes; linguam verò latinam, utpote Ecclesiæ et scientiis sacris propriam, longè diligentiùs colant, adeo ut alumni, hoc idiomate, non solùm juxtà regulas et cum aliquâ facilitate, scribere aut eloqui valeant, sed etiam libros latinè exaratos libenter legant, iis delectentur, hujusque idiomatis lepores apprehendant et sentiant.

5. Studio linguarum accedet studium historiæ tum sacræ tum profanæ, simul et geographiæ; et hìc ma-

gistri non in aridâ tantùm et parùm proficuâ factorum innumerorum enarratione se sistent; sed, iis quæ minoris sunt momenti omissis, navabunt operam, ut, accuratâ factorum et hominum æstimatione, alumni ad rectum judicium informentur, fiant sani rerum existimatores, ac præsertim intelligant quàm mirabiliter divina Providentia è supernis omnia moderetur.

6. Cantûs præsertim ecclesiastici cura diligens habeatur; et quæ ex mathesi vel scientiis naturalibus addenda Episcopus judicaverit, summâ operâ providendum ne præcipuis studiis afferant detrimentum.

7. In crebris exercitationibus ad benè dicendum vel scribendum, potissimùm avertentur alumni, tum à genere isto inordinato, quo quis, phantasiâ abreptus, cunctos veri ac naturæ limites transgreditur; tum à segni illo genere, quo quis, laboris ad benè scribendum non patiens, incompta scribit prout se calamo offerunt; sed informentur ad illud dicendi genus semper clarum ac perspicuum, simplex, quin sit demissum, elatum ac sublime, quin turgeat et sit inflatum.

8. Non merè profana sint Clericorum studia, sed vocationi ecclesiasticæ muniisque futuris, saltem in pluribus, accommodentur : ac proinde, profanis auctoribus intermisceantur quædam è Sanctis Ecclesiæ Patribus aut Scriptoribus, sive latinis, sive græcis, excerpta; ut, comparationibus institutis paganos inter et christianos auctores, intelligi detur quàm copiosiori lumine circa Deum et hominem, omnemque disciplinam moralem, revelatio universum orbem irradiaverit.

CAPUT III.

De Seminariis Majoribus; de studiorum materiâ, methodo ac tempore.

1. Seminarium majus, cùm sit novissima schola quâ Clerici ad sacerdotale ministerium proximè præparantur, pietate eximiâ, æquè ac disciplinis altioribus, ac ferventiori studio inclarescere debet. Quantùm pietate in dies alumni proficere teneantur, habemus ex Sacrosanctâ Synodo Tridentinâ, præcipienti scilicet, non solùm ut ad presbyteratum non admittantur nisi viri ita pietate ac castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum et vitæ monita ab eis possint expectari, sed etiam ad subdiaconatum et diaconatum deligantur viri quorum probata vita senectus sit; imò admittendi ad minores ordines ita de gradu ad gradum ascendant, ut in eis cum ætate vitæ meritum et doctrina major accrescat.

2. Studia majoris Seminarii incipient à Philosophiâ, Scientiisque mathematicis et physicis, nisi hæc Seminario minori adjungenda, vel in aliquo speciali instituto peragenda, videantur. Si autem in majori Seminario fiant philosophica studia, cum Theologiæ alumnis non misceantur qui Philosophiæ et rebus à theologiâ planè diversis dant operam; sed ab ipsis, vel ædibus, vel saltem vivendi regulâ et piis exercitiis, quando fieri poterit, sejungantur.

3. Hæc præcipuè commendamus philosophiæ magis-

tro : Discipulorum mentes severis logicæ regulis flectat et assuefaciat; eos quotidie ad disserendum argumentandumque, sermone latino, et juxtà formam quæ nuncupatur *scholastica*, exercitet, adeo ut postea res theologicas, non dialectices imperiti, aggrediantur. Aliquando tamen in philosophicis gallico stylo tractandis exerceantur alumni; quod etiam in theologiâ erit observandum.

4. Scientiarum magistri, in evolvendis demonstrationibus mathematicis, vim ratiocinandi acuant et perficiant; in aliis verò scientiis, physicâ scilicet et chimiâ, astronomiâ, historiâ naturali, etc., iis præcipuè attendant, quæ admirationi operum Dei, commodo et oblectamento vitæ prodesse possunt; nec tamen quidquam omittant eorum quæ ignorare virum honestè institutum dedeceret.

5. Dum autem, lumine naturali, Deum in philosophicis investigationibus et scientiis naturalibus inquirunt alumni, non negligant eas scientias quæ ad divinam revelationem referuntur. Itaque à perito magistro, bis in hebdomadâ, aliqua sive de Scripturæ Sacræ Prolegomenis, sive de Religionis Christianæ fundamentis edoceantur; et interim ad piam meditationem et orationem jam informentur.

6. Cursum philosophicum sic emensi, Theologiam dogmaticam et moralem aggredientur. Antequàm autem hos theologiæ candidatos in singulares tractatus introducant, ineunte quolibet anno, ipsis totam doctrinæ theologicæ seriem et summam, paucis præviis lectionibus, aperiant magistri, et quædam de Locis Theologicis breviter disserant; deinde, in singulis tractatibus, quæstiones ad utilitatem minùs conferentes commutent cum aliis, ad re-

centiorum errorum confutationem rectiùs appositis. His accedent elementa Juris Canonici; Scripturæ Sacræ et Historiæ Ecclesiasticæ prælectiones, necnon exercitationes et documenta Eloquentiæ Sacræ. In cantu ecclesiastico et praxi cæremoniarum clerici diligenter exerceantur; rituum sacrorum explicatio historica et mystica ipsis tradatur; Archeologiæ Christianæ elementa delibent; quibus omnibus, ii duntaxat quorum ingenium prævalens id tulerit, studium linguæ hebraicæ quasi pro cumulo, adjicient.

Triennio sic expleto, per aliquot menses, quidquid de divinorum mysteriorum celebratione, de animarum regimine, et temporali parochiarum administratione scire sacerdotem necesse est, sacerdotes mox futuri summâ curâ edocebuntur.

7. In prælectionibus theologicis, magistri curabunt ut alumni linguam latinam semper usitatam habeant, formamque teneant scholasticam, ut faciliùs ac tutiùs discant, nec in disputationibus huc et illuc vagentur abrepti. In jure canonico, ea præcipuè seligant quæ ad præsentem Ecclesiæ disciplinam spectant, et id sibi in primis proponant, ut regularum ecclesiasticarum, non solùm cognitionem, verùm etiam observantiam et amorem, animis imprimant, commonstrantes quàm venerandâ auctoritate, ac quibus maximi momenti rationibus, sanciantur. Magister explanandæ Scripturæ Sacræ præfectus, vindicatâ primùm singulorum librorum divinâ auctoritate, in hoc deinde totus erit, ut patefaciat quidquid in hâc amplâ segete mens et cor colligere queant, tum fovendæ augendæque pietati, tum fidelibus edocendis ac moven-

dis, tum religioni tuendæ ac magnificandæ, idoneum. Nec minùs ecclesiasticæ historiæ magister, postquàm alumni præfixam lectionem à libro summarium rerum complectente memoriter exposuerint, ea uberrimo historiæ promptuario depromere conabitur argumenta, quibus adstruatur dogma catholicum, statuatur ecclesiastica disciplina, historiæ veritas contra falsæ scientiæ mendacia vindicetur ac restituatur, ostendaturque quanta, omnibus sæculis, in humanam societatem ex ecclesiasticis institutis bona defluxerint. Demùm, qui præest arti benè dicendi, non omissis sanè eloquentiæ principiis, quibus divini verbi præcones dignè et congruenter concionentur, sollicitiorem tamen se præbebit de informandis qui sciant elementa fidei nitidè ac planè catechizando evolvere, doctrinam catholicam cum perspicuitate et facilitate sermonis exponere, per homiliam explanare Evangelium, aut varios populo monitus dare.

8. Magistri, ut in dies meliùs suo fungantur officio, copiosam doctrinam, opere quotidiano et piis precibus, colligant; in controversiis moralibus, teneant iter medium, neque laxiores, neque rigidiores; in omnibus quæ ad Apostolicæ Sedis autoritatem pertinent, versùs centrum unitatis et petram quam Christus fundamentum posuit, animos impellant, et illi corda, filiali atque observantissimâ obedientiâ, devinciant. Lucidâ methodo, elocutione clarâ, rectâ concinnitate, et, ubi per rerum naturam licet, formâ scholasticâ utantur. Caveant à nimis dicendi tentatione, unde ita obruuntur discipulorum animi, ut nihil ediscant; sed intra necessaria se contineant attentè, non additis utilibus vel congruis, nisi pro

ingeniorum ratione. Libris autem ab Episcopo approbatis stent, ut plurimùm, pauca admodùm auctori addenda dictantes; interrogationibus crebris ingenia provocent, et, per propositas quæstiones, solertiores adigant ad versandos scrutandosque auctores. Exercitationes alumnorum inter se fiant aliquando coram Superiore et magistris : demum, anno medio et exeunte, habeantur examinationes coram Episcopo, vel viris eximiæ doctrinæ ad id delegatis.

CAPUT IV.

De examine Ordinandorum et juniorum Sacerdotum.

1. Cùm, ex Sacro-Sanctâ Synodo Tridentinâ, nullus ad ordinationem accedere debeat, quin diligenti examine præcedenti idoneus comprobetur, volumus ut, ante sacras ordinationes, severiùs examinentur Clerici, ne admittatur quicumque scientiâ congruâ non certò polleat.

2. Verùm, presbyteratu suscepto, si studium ablegarent ordinati, non solùm scientiam semper augendam non augerent, sed acquisitam brevi amitterent; ac legis obliti cujus interpretes sunt, fideliumque cæci duces effecti, animas in perniciem agerent. Quorcica, huic malo occurrere cupientes, cunctos provinciæ nostræ presbyteros admonemus et exhortamur vehementer in Domino, ut lectioni et doctrinæ attendant, et instent in illis; et adstringimus eos omnes qui in posterùm sacerdotio insignientur, ad subeundum quotannis, per sexennium, coram

Episcopo aut ejus delegatis, examen accuratum de his quæstionibus Scripturæ Sacræ, Theologiæ tum dogmaticæ, tum moralis, Jurisve Canonici aut Historiæ Ecclesiasticæ, quas Ordinarius præstituerit; mandantes insuper, ut iidem presbyteri, quando ad examen accedent, duas conciones, à se per decursum anni compositas, scripto tradant. De singulis autem examinatis scribatur judicium, in secretiori Episcopi archivio asservandum.

CAPUT V.

De Collationibus Ecclesiasticis.

Cùm experientiâ constet, plurimùm animos ad studium incitari ex Collationum Ecclesiasticarum usu, nostrique sit muneris omni modo scientiam Cleri promovere et augere; cùm insuper consensio omnium in doctrinâ et praxi, mutuaque unio sacerdotum, quæ exinde consequitur, utilissimos bono animarum sortiantur effectus; declaramus hanc esse omnino nostram mentem, ut, quantùm spiritus et prudentia suggesserint, præcipiant Episcopi, in suâ quisque diœcesi, presbyteros identidem convenire, ut de rebus ecclesiasticis, ab Ordinario priùs assignatis, inter se conferant. Deinde tractata et scripta ad ipsum fideliter remittent, cæterasque regulas, quas instituere opportunum judicaverit, observabunt.

CAPUT VI.

De altioribus studiis theologicis, et de gradibus obtinendis.

1. « Tanta est..... christianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas, ab » incunte pueritiâ usquè ad decrepitam senectutem, maximo otio, summo studio, meliore ingenio, conarer » addiscere (1). » Quæ de litteris christianis scribit Augustinus, nonne potiori jure de scientiis ecclesiasticis dicenda veniunt?

Quoniam porro interest plurimùm, aliquot saltem in nostris Ecclesiis existere viros, qui earum scientiarum haustus pleniores ebiberint, unde in religionis usum et decus quod impleverint fundant, placuit nobis eam operam, quæ ad hanc usque diem, felici sanè exitu, informandis per seminaria nostra rectoribus animarum insumpta est, nunc tandem, ubi primùm nobis spes aliqua libertatis affulget, ad informandos etiam ecclesiasticos doctores, converti.

Statuimus igitur et decernimus, ut inter clericos cursum elementarem emensos, et in sacris constitutos, unus aut duo ab unoquoque hujus provinciæ Episcopo, quotannis, quantùm fieri poterit, seligantur, ingenio et virtute prævalentes; iique ad aliquam Facultatem canonicè

(1) Ad Volusianum. Epist. CXXXVII, n. 3,— aliàs, Epist. III.

institutam, Romanam potissimùm vel Lovaniensem, mittantur, scientiis sacris operam daturi, et gradus in Theologiâ ac Jure Canonico obtenturi, donec in aliquâ hujusce vel vicinæ provinciæ civitate, nova Facultas fuerit creata et canonicè instituta. Hæc verò creatio et institutio, ut citò fieri possit, non votis tantùm, sed collatis consiliis et subsidiis, favente Deo scientiarum, enitemur. Neque verò scientiis tantùm sacris, in tali Instituto, locus esset, sed ipsæ quoque humanæ litteræ et scientiæ illic colerentur, quantùm satis esset ad informandos Seminariorum vel Collegiorum nostrorum professores. Dum autem doctos eos volumus, absit ut in iis doctrinam solam quæramus; imò verò pietatis curam præcipuam jam nunc profitemur habendam fore, eamque assiduo studio in futuris nostris Doctoribus excolendam; ut iis, scientiâ perfectis, non inflatis, atque humilitate et charitate, quæ ipsos et alios ædificent, instructis, frui tandem mereamur in Domino.

2. Nec interim volumus eos qui è suâ civitate discedere non possunt, suo quoque ad studium incitamento carere. Quare, exemplo adducti Patrum Concilii Suessionensis, quorum ipsismet verbis uti pergratum nobis est; nos quoque « cœtum, ex spectatissimis et doctissi-
» mis viris constantem, instituendum ducimus, qui, nos-
» trâ auctoritate fretus, hâc in nostrâ (Burdigalensi) pro-
» vinciâ, examinatis et dignioribus clericis titulos gra-
» dibus æquivalentes, in jure theologico et canonico,
» pristinarum Facultatum more, quotannis conferet.....
» Quicumque igitur theologica studia fuerit emensus,
» illum penes erit se coram cœtu superenunciato sistere,

» ut Baccalaureatûs titulum impetret. Idem deinde, tri-
» bus annis elapsis, novâ majorique scientiâ auctus, Li-
» centiæ titulum, et, si res benè cesserit, duos post
» annos, Doctorales Palmas, prout libuerit, obtinere
» contendet.

» Laureati quippe diploma palmare, ab omnibus com-
» provincialibus Episcopis obsignatum, obtinebunt, nec-
» non insigne, pro gradu respectivo distinctum, quod in
» cæremoniis et in omni cœtu ecclesiastico deferre pote-
» runt (1). »

Tituli tamen illi non valebunt uti gradus Academici, etiam pro nostrâ provinciâ, donec Sancta Sedes providerit.

---

(1) Concil. prov. Rem. Tit. XVIII; cap. III.

TITULUS VI.

De mediis fovendæ Religionis.

CAPUT I.

De christianâ infantiæ et juventutis institutione.

1. Inter omnia fovendæ Religionis media, eximium sanè locum obtinet christiana infantiæ et juventutis educatio. Episcoporum est igitur, sæpe et fortiter admonere et admonendos curare parentes, vix enormius ab ipsis committi posse peccatum contra Religionem, societatem naturamque ipsam, quàm si suorum juxtà catholicam normam educandorum incuriosi fuerint et negligentes.

2. Nec admonere parentes Episcopis sit satis : invigilent præterea, per se et per suos parochos, omnibus Institutionibus, ut certiores fiant an et quomodò ediscatur religio, boni mores serventur et arceantur vitia. Ubi autem ludimagistros et puellarum institutrices tanto muneri pares invenerint, iis omni modo faveant, addantque animos, visitationibus, laudibus, ac generis cujuslibet incitamentis.

3. Si institutorum hujusmodi numerus infantiæ et ju-

ventuti religiosè educandæ non sufficiat, grave officium pastoralis sollicitudo Episcopis imponit, nempe ut, familiis adjutores facti, instituant, quibus poterunt modis, aut instituendas curent, scholas queis tutò fidere possint parentes.

CAPUT II.

De domibus lactentium et parvulorum, vulgò dictis Crèches et Salles d'Asile.

1. Hisce infantulorum domibus, queis è præsepi Jesu venit nomen, pastores animarum ab initio benedixerunt, et in dies abundantiùs benedicent, dummodò experientiâ clariùs appareat, novellum hoc institutum, nedum amorem in corde matrum imminuat, noceatve puerorum sanitati, matribus simul et filiis esse utile, atque non corporis tantùm, sed et animæ bono, ac populi moribus prodesse. Quod utique eveniet, si præsepia hæc mulieribus verè piis committantur. Inde etenim et matres, datâ occasione, suaviter ad religionem sæpius neglectam vocabuntur, et ipsi pueri, positis ob oculos devotis, præsertim Crucifixi, imaginibus, jam informabuntur ad Jesum invocandum et diligendum.

2. Scholis parvulorum, quæ dicuntur asyla, libentiùs adhuc favet Ecclesia, ipsarum utilitatem magis experta. Ubi ergo fieri poterit, præsertim si matres, vel lacrymabiliter negligentes, vel necessariis laboribus foras abstractæ, filiis suis non sint invigilaturæ, parochi

institutionem hujusmodi procurent, memores amantissimi Salvatoris, qui aiebat : *Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos : talium est enim regnum cœlorum..... Et complexans eos, et imponens manus super illos, benedicebat eos* (1).

3. Monemus verò parochos summoperè esse invigilandum, ne scholæ istæ in animarum detrimentum vertantur : meminerint etenim hìc non solùm de primis scientiæ rudimentis agi, quæ quidem minimè sunt negligenda, sed super omnia, de innocentiâ vitæ et rectâ Dei cognitione. Solliciti sint præsertim ne unquam isti parvuli committantur nisi benè moratis et piis mulieribus. Attendant insuper, ut preces, cantica, lectiones, et quidquid ad animarum informationem tendit, nihil nisi catholicum redoleant. Demum, ubi pueris utriusque sexûs aperitur asylum, videant an semper et ubique, sive studeant, sive ludant, intersepto quodam separentur.

CAPUT III.

De Scholis Primariis

1. Quid ex Scholis Primariis benè vel malè rectis societati, sive religiosæ, sive civili, sit sperandum vel timendum, nunc omnes videntur intelligere. Illuc autem, præter omnes, vertant illuminatos oculos cordis

(1) Marc. X, 14 et 16.

sui rectores animarum. Et primùm quidem eos sibi adsciscere nitantur institutores, sive institutrices, qui, verbis et exemplis, pueros ad religionem informent.

Si tales ministerii sui adjutores nacti fuerint, eos pio operi, quantùm poterunt, favendo atque hortando, devinciant. Quòd si non tales, sed econtra minùs probabiles ludimagistros in suis parochiis habuerint, caveant ne ideo, amaro zelo et acri objurgatione, eorum animos exasperent, sed eos potiùs suavi et honestâ charitatis illectatione lucrari studeant, et ad Christum trahere, aut saltem ad id adducere, ut minùs malè se habeant.

2. Puerorum scholas interdum, itidem puellarum, sed cautiùs, visitent, non quidem censoris importuni vices gerentes, sed potiùs patris; meminerintque, ex memoriâ illius quem primùm viderint et audierint sacerdotis, altiùs menti puerorum infixâ, ut plurimùm pendere, in viris, imò in senibus, ipsius religionis amorem et reverentiam. Interrogent pueros de catechismo, præceptorem de disciplinâ; et alios laudent, alios mansuetè vituperent, et ad meliùs excitent; præceptorem verò secretò moneant, nihil nisi honorificum palam prodentes. Libros sæpe scrutentur, nullosque nisi catholicos probent, ideoque illos rejiciendos curent qui, directè aut indirectè, religioni moribusve adversantur; necnon libellos istos in quibus catholica doctrina scienter et malignè manca et mutila traditur. Idem dicatur de scripturæ speciminibus seu exemplaribus, quæ sunt oculis infantium subjicienda.

3. Caveant ne pueri utriusque sexûs in eâdem scholâ simul intersint, vel extra scholam familiaritate nimiâ se-

cum utantur. Summoperè curent insuper, ut præceptor pueros, præceptrixque puellas, ad audiendam missam aliaque officia publica adducant, ubi pueri parentes suos non comitantur; et, vigilantibus oculis, in decenti ac modesto corporis habitu, orationi apto, eos contineant.

4. Quod in hâc Burdigalensi provinciâ ab initiis floruit, Surdorum et Mutorum Institutum, viris christianis, ac præsertim Christi sacerdotibus, commendare vix necesse est. Ad has scholas quos poterunt, et quàmprimùm pueros mittant docendos et piè instituendos. Cæcis etiam provideatur; in his enim Institutis, christiana lucet admodùm charitas, et sic sancta mater Ecclesia divini sponsi vestigiis inhæret, qui *benè omnia fecit : et surdos fecit audire, et mutos loqui* (1). *Et cœcis multis donavit visum* (2).

5. Parochus, si quos invenerit juvenes aut puellas, fide, moribus et ingenio, instituendæ juventuti idoneos, illos ad id egregium opus adhortetur, et quò meliori poterit modo, curet informandos.

Inde colligat quâ zeli sollicitudine ac prudentiâ debeat invigilare iis, si quæ sint in suâ parochiâ, scholis, in quibus futuri primariarum scholarum institutores edocentur ac præparantur. Istis tyronibus, non solus sufficiat suæ diœcesis catechismus clarè ac dilucidè expositus, sed aliquid insuper explanetur ex Catechismo Concilii Tridentini.

Nec tantùm ipsis scientia detur, quæ juvenum animos

---

(1) Marc. VII, 37.
(2) Luc. VII, 21.

inflat, sed sapienter insinuetur pietas, et infundatur charitas quæ ædificat : sic enim et alumnis exemplar, et animarum rectoribus auxilium parabitur perutile.

6. Sciant autem parochi de Religione se et parochiâ non meliùs mereri posse, quàm si procurent ut scholis primariis præficiantur Religiosi et Religiosæ, qui, habitu simplici ac perfectionis vitæ exemplo, dùm majorem suî observantiam animis injiciunt, vim quasi novam christianæ doctrinæ addunt, soloque divinæ gloriæ et salutis animarum moti zelo, totos se in ministerii sacerdotalis auxilium impendunt.

CAPUT IV.

De Scholis Secundariis.

« 1. Juventus spes est ac soboles Reipublicæ, quæ, » si dum adhuc tenera est, diligenter excolatur, maxi- » mos et miræ suavitatis fructus feret : contra verò, si » negligatur, aut nullos aut amarissimos. Quarè optima, » eaque facillima et maximè compendiaria restituendæ » in pristinum statum reipublicæ christianæ ratio, est » diligens et accurata, ex majorum institutis, educatio » juventutis (1). »

Quæ quidem prædecessorum nostrorum seculo XVI sapientissima monita, nostris temporibus non minùs ne-

(1) Concil. Burdig. an. 1583, tit. XXVII, de scholis, etc.

cessaria, de eâ præsertim juventutis parte intelligi volumus, quæ in Scholis Secundariis instituitur. Quem enim latet futuram humanæ societatis sortem ex his præcipuè adolescentibus pendere, qui, ubi ad virilem creverint ætatem, vel divitiis, vel ingenio aut scientiâ, vel auctoritate, prævalentes, in popularium suorum animos plurimùm poterunt, et virtutis aut vitii duces atque antesignani, populos suis exemplis in religionis amorem aut contemptum inducent.

2. Quapropter, meminerint parochi alumnos et magistros harum scholarum, (si non habeant proprium capellanum), esse partem, et quidem eximiam, gregis sibi commissi. Iis igitur invigilent, et constanti benevolentiâ, quæ per omnia omnibus placere studeat, animos omnium sibi concilient. Provideant autem ut pueri doctrinam catholicam accuratè edoceantur, piis exercitiis quotidie vacent, diebus verò dominicis et festivis, assistant officiis divinis, statisque temporibus, ad sacramentum pœnitentiæ accedant.

3. Si scholæ capellanum habeant, curent Episcopi ut ministerio sacro ibi non præficiantur nisi presbyteri doctrinâ præcipui, qui, merito scientiæ et virtutis, magnam suî existimationem et benevolentiam in animis omnium pariant, quique religionem lucidè exponere noverint et solidè probare. Sciant verò capellani esse sui oneris non solùm docere, sed et monitis juvare discipulos, pro ipsis orare, omnia demum boni pastoris munia fideliter exsequi.

4. Quod circa libros amovendos jam dictum est, ubi de scholis primariis, hìc iterùm atque instantiùs commendamus. Itaque ex omnibus scholis secundariis sedulò

arceantur libri, periodica scripta, picturæ, collectiones musicæ, aliaque id genus, profanos amores spirantia, quæ morum imò et fidei pernicies sunt.

5. Quoad scholas quarum regimen in se suscipiunt presbyteri, attentè invigilent Episcopi, ne isti contrahant debita quibus solvendis fiant impares, vel ne sibi magistros adsciscant minori fiduciâ dignos; demum ne, in disciplinâ, moribus, et cultu divino, reperiatur quidquam quod tale institutum parùm deceat, aut in religionis et sacerdotii opprobrium aliquando converti possit.

CAPUT V.

De Missionibus et prædicationibus extraordinariis.

1. Nihil fovendæ Religioni magis necessarium quàm divini verbi prædicatio; nec dubium quin ex assiduis parochi concionibus, si ritè fiant, populus amplissimos percipiat fructus. Verùmtamen, cùm ea sit hominum natura, ut assueta quasi vilescant, et minùs in dies mentem afficiant; nova verò et insolita suscitent animos et corda faciliùs moveant, omnino expedit, imò quasi necesse est, ut interdùm fiant in parochiis prædicationes extraordinariæ.

2. Porrò, inter hujusmodi prædicationes, primum locum obtinent pia exercitia quæ vulgò dicuntur *Missiones* et *pii Secessus*, in quibus, per plures dies continuos, clarè et fortiter exponuntur, tum veritates fidei,

tum præcepta Dei et Ecclesiæ, vividisque exhortationibus, omnium corda ad morum conversionem et reconciliationem cum Deo sollicitantur ac veluti impelluntur. Invigilabunt igitur Episcopi, ut parochus quisque gregi suo tantam gratiam procurare valeat, si fieri potest, semel intra sex aut septem annos, vel per presbyteros extraneos, ad id muneris assuetos, vel per parochos vicinos qui, collatis viribus inter se invicem, parochias alter alterius successivè donent missionis beneficio.

3. Non solis Apostolis, sed omnibus Christianis perutile est, identidem seorsùm ire, et, per dies aliquot, à vanis mundi laboribus requiescere pusillùm, in piâ æternorum annorum meditatione. Exstant jam in nostrâ provinciâ nonnullæ domus ad pium illud institutum specialiter destinatæ. Eas sanè ita multiplicari optaremus, ut, in unâquâque diœcesi, locus secessum hunc salutarem quærentibus pateret.

4. Parochos insuper hortamur ut, cùm visitaturi erimus eorum parochiam, accersant, si fieri possit, verbi divini præcones, qui, doctrinam christianam simpliciter fortiterque prædicando, disponant populum ad gratiam visitationis confirmationisque dignè et cum majori fructu suscipiendam, adeò ut episcopalis visitatio sit veluti restauratæ pietatis insigne tempus, atque occasio salutaris quâ omnes spiritu mentis suæ renoventur.

5. Præterea, parochis majorum civitatum commendamus, ut ad Stationes Adventûs et Quadragesimæ, non adhibeant nisi prædicatores zelo et pietate commendabiles, qui, salutem animarum unicè præ oculis habentes, non seipsos prædicent, sed Jesum Christum crucifixum.

Aliis autem parochis suademus, ut, permutato inter se prædicationis ministerio, alii in aliorum ecclesiis populum verbo divino, temporibus præfatis, seduliùs pascant.

Meminerint verò quicumque sacerdotes in alterius parochiâ collaboraturi vocantur, se parochi adjutores esse, ideòque ipsius auctoritati et debito honori quidquam detrahere vereantur.

CAPUT VI.

De Ordinibus et Congregationibus religiosis.

1. Ordines verè et canonicè religiosos, id est, ut tales ab Ecclesiâ recognitos et approbatos, Synodi Patres, eorum sanctitatis, austeritatis, scientiæ et charitatis memores, summis laudibus prosequentur, eos protegere ac defendere semper parati. Non igitur per ipsos stabit, quin tam justè prælaudati illi Ordines reflorescant, et, pro Ecclesiæ societatisque bono, magis ac magis dilatentur. Quoniam verò Conciliorum Generalium decretis Sedisque Apostolicæ Constitutionibus, Regularium status ritè ordinatur, et cum Episcoporum prærogativis optimè conciliatur, nihil circa ipsos censent sibi decernendum.

2. Illæ verò Congregationes, multæ mulierum, pauciores autem virorum, qui, speciali movente gratiâ, omnia reliquêre, ut Christum per evangelica consilia propiùs sequerentur; cùm omnes, suis quæque mediis, Dei honori proximique utilitati efficaciter inserviant, ad paternam Episcoporum sollicitudinem pertinet, eas etiam

tueri, fovere, et quantùm poterunt, augere et amplificare. Presbyteris ergo, clericis et aliis, hujusmodi Congregationes ritè approbatas ingredi cupientibus, Episcopus, benè perspectâ atque probatâ eorum vocatione, quantùm patientur uniuscujusque diœcesis necessitates, libenter acquiescet.

3. Satiùs est autem existere pauciores religiosas societates, sed numero, pietate ac charitate uberiores, quàm multas, sed exiguas atque debiles; ideoque melius esse censemus ut augeantur foveanturque Congregationes jam probatæ, quàm ut novæ instituantur. Quapropter statuimus: nullam deinceps in nostris diœcesibus instituendam esse novam Congregationem, tam virorum quàm mulierum; nullam itidem Congregationis jam existentis novam domum, nisi præmissâ episcopali approbatione. Imò, si quæ forent ad tantam paucitatem redactæ, ut, pro ipsarum et religionis bono, alteri familiæ viderentur conjungendæ, hujusmodi unionem procurare non dubitet Episcopus. Insuper prohibemus vota quæ, inscio aut non approbante Episcopo, ederentur à quibuscumque, tanquàm membris alicujus Congregationis. Puellæ tandem quæ ex aliquâ Congregatione ab Ordinario approbatâ, sive sponte, sive ex superiorum voluntate, egressæ fuerint et ad sæculum reversæ, illius Congregationis habitum statim deponant; et si secùs fecerint, ad illum deponendum, etiam per censuras, compellantur.

4. Pro suâ prudentiâ, ad suî notitiam deferri curabunt Episcopi statuta, regulas, usus cujuscumque Congregationis suarum diœcesium; de earum statu spiritali, atque etiam temporali, ubi maximè deest Superior ge-

neralis, diligenter inquirent, quò possint regulæ uniuscujusque observationi invigilare; dissidentias, si quæ sint, componere; et ne nimia contrahantur debita, impedire. In quamcumque verò diœcesim vocata fuerint alicujus Congregationis matricis et primariæ membra, volumus ut in exactissimâ ac perfectissimâ regularum suarum, id est totius societatis, observatione inviolabiliter permaneant, nec ullo modo, neque sub quovis prætextu, sese ab eâ sejungere præsumant.

5. Quidquid de piis Congregationibus hucusque statutum est, dictum intelligatur de iis omnibus personis quæ sub communi regulâ vivunt, vestibus induuntur similibus, et religionis signis, aliove quolibet modo ita distinguuntur, ut à populo tanquàm Religiosi vel Religiosæ habeantur et nominentur. Licèt autem Synodus has omnes familias, modò sint ab Ordinario approbatæ, in Christi charitate complectatur, specialiter tamen illis favere intendit, quæ ad normam perfectè religiosam propiùs accedere satagunt. Quinimò, in Episcoporum votis esset, ut ex iis Congregationibus aliquot saltem, antiquitate, numero, animoque erga Ecclesiam devotissimo, maximè commendabiles, possent à Sanctâ Sede Romanâ planè approbari, et, concessis quibusdam dispensationibus, pro ipsarum naturâ et scopo necessariis, inter Ordines verè et canonicè religiosos computari.

CAPUT VII.

De piis Confraternitatibus.

1. Quoniam id nobis omninò persuasum est, pias Confraternitates ad fovendam augendamque religionem plurimùm prodesse, nostri muneris est eas promovere ac tueri, necnon providere ut benè ordinentur, ne res in se optima, vel suo fructu careat, vel etiam ad malum per abusus convertatur.

2. Quapropter parochos hortamur in Domino, ut, postquam suorum animos præparaverint, et rem benè cessuram speraverint, instituendam curent unam aut alteram ex Confraternitatibus ab Ecclesiâ approbatis, putà, Sanctissimi Sacramenti, Sacratissimi Cordis Jesu, Doctrinæ Christianæ, Rosarii, Scapularii, vel Sanctissimi Cordis Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ, aut jam, nec unquam satis, commendatam Confraternitatem pro Sanctificatione diei Dominicæ, et pro exstirpatione et reparatione blasphemiarum, prout ipsis visum fuerit magis expedire. Semel autem institutas non negligant, sed variis exercitiis, congregationibus, hortationibus, diligenter excolant, ut exinde confratres aut consorores ad pietatem et caritatem excitentur, et ad vitæ christianæ, pro statûs sui ratione, perfectionem assurgant.

3. Prohibemus autem ne quis ullam Confraternitatem erigere præsumat, quin hanc erectionem Episcopus per litteras approbaverit; declarantes quaslibet Confraterni-

tates, etiamsi Litteris Apostolicis approbatæ, aut Archiconfraternitatibus canonicè erectis aggregatæ forent, non posse sine consensu Ordinariorum subsistere, vel eorum jurisdictioni se subtrahere, vel indulgentiis et privilegiis gaudere, quorum titulus non fuisset ab Episcopo recognitus (1), vel Episcopo rationem administrationis exposcenti, non acquiescere (2).

4. Volumus omnes Confraternitates parocho ecclesiæ in quâ sunt institutæ, vel ejus delegato, omnino subesse, juxtà regulas ab Episcopo positas; si quæ verò in locis ab ecclesiâ distinctis institutæ existant, volumus earum exercitia ita ordinari, ut ex iis nec impediantur, nec perturbentur, nec deserantur officia publica parochiæ, et earum jura, prærogativas et obligationes ita definiri ac determinari ab Ordinario, ut omnis dissidii cum parocho occasio amputetur.

5. Hæc omnia statuta intelligantur juxtà Constitutionem Clementis VIII, *Quæcumque*, 7 decembris 1604.

CAPUT VIII.

De bonis operibus instituendis aut fovendis.

1. Neminem latet quàm utile sit, imò necessarium, pueros primâ communione initiatos retineri in viâ salutis, et doctrinam christianam perfectiùs edoceri. Quapropter

(1) Bened. XIV, Instit. CIII, n. 89.
(2) Concil. Trid. Sess. XXII, c. IX.

parochis commendamus ut, omni ope atque operâ, instituant Catechismum qui dicitur Perseverantiæ, aliudve quodlibet, quo scopus ille possit attingi, ne in ullum incidant hæc S. Caroli verba : « Proh dolor! quàm » multi parochi pariunt in nonnullis Christum, et statim » eorum curam omittunt ! Et quæ impietas est ! Nec » bestiæ hoc faciunt, quæ partus suos lactant, fo- » vent, nutriunt, et ab adversis quibuscumque tutan- » tur..... Et tu tenellum sic deseris ! Quando magis » insudâsse oportuerat, otio tepescis ! Magna culpa, fra- » tres, et hoc magna segnities, imò magna sævities..... » Non dormit, fratres, non dormit dæmon, sed insidia- » tur continuò..... ideò nos continuâ sollicitudine angi » debemus, et quod peperimus custodire (1). »

2. Nec etiam absque fructu plurimo instituetur, Ordinario approbante, congregatio duplex, una juvenum et virorum, altera puellarum et mulierum, vel alia hujusmodi societas, cujus auxilio, fideles mutuis exemplis confortati, à mundi vanitatibus illicitisque oblectamentis avertantur, diem Domini meliùs sanctificent, ad Sacramentorum frequentiorem usum et sanctiorem, denique ad continuum in pietate profectum excitentur.

3. Societatem dictam S. Vincentii à Paulo instituendam curent pastores animarum, ubicumque reperire poterunt quosdam, etiam paucissimos, homines bonæ voluntatis ; in quâ scilicet pii laici, bonis moribus insignes, atque mandatis Ecclesiæ, necnon pastoribus suis filiali reverentiâ addicti, munere quasi apostolico fun-

(1) S. Carol. orat. 3. ad presbyt.

guntur, visitantes ipsi domum pauperis, indigentiam sublevantes, atque, de animâ sollicitiores etiam quàm de corporis necessitatibus, fidem, et persæpe religionis amorem et cultum suscitant in animis, quos eò adducunt ut se cum Deo reconcilient, et viam salutis corde magno ingrediantur. Fortunatos nimiùm, quibus id mundo spectaculum, impiis exemplum, sublevamen pauperibus et Religioni decus afferre à Deo datum est !

Nec minori curâ protegendæ sunt multiformes illæ matronarum societates, quæ, fide suadenti et duce charitate, pauperibus et infirmis omni modo in auxilio sunt, sive laborando propriis manibus, ut vestimentis nudos operiant; sive pascendo panibus esurientes; sive infirmos in lectulis decumbentes, per se aut per virgines Deo sacras, visitando.

4. Pari zelo, ubi res fieri poterit, in parochiâ promoveatur Societas dicta S. Francisci Regis, quâ procurante, iis qui concubinatu aut fœdere tantùm civili juncti sunt, comparantur gratuitò omnia necessaria ut verum in facie Ecclesiæ valeant inire matrimonium.

5. Societatem dictam *de Propagatione Fidei*, tot tantisque laudibus à Sanctâ Sede commendatam, unanimi voce iterum commendant Episcopi comprovinciales, tanquàm Deo gratissimam, ejus regno dilatando aptissimam, caritatis denique catholicæ certissimum signum. Ipsorum in summis votis est, ut instituatur ubi nondùm existit; ut augeatur et crescat, ubi jam instituta est.

6. « Cùm grassetur teterrima tot undique volantium » et peccare docentium voluminum ac libellorum con- » tagio, qui, aptè compositi, ac fallaciâ et artificio pleni,

» per omnia loca, in Christianæ plebis interitum, dissipa-
» ti, pestiferas doctrinas ubique disseminant, incautorum
» potissimùm mentes animosque depravant, et maxima
» religioni inferunt detrimenta (1); » provideant parochi ut ab his avertant fideles. Quod ut assequantur, moneant illos ut caveant à circumforaneis librariis, per quos ut plurimùm plebs veneno inficitur. Præterea, per modum antidoti, nitantur instituere pretiosum opus vulgò appellatum *Bonorum Librorum,* quod excogitârat piæ memoriæ Præsul, Carolus-Franciscus d'Aviau, Archiepiscopus Burdigalensis, quodque et laudibus atque etiam indulgentiis ditavit Romanus Pontifex.

Hinc prodeant perutiles illæ bibliothecæ parœciales, feliciter in quibusdam regionibus jam pervulgatæ, et summoperè optandæ in illis quorum incolæ lectioni, sine ullâ librorum discrètione, attendunt.

7. De istis eximiis operibus jam satis, cùm nec singula exponi, nec nominari quidem possint omnia, quæ, hisce recentioribus temporibus, è catholicæ charitatis fonte inexhausto profluxêre. Hæc sanè plurimis in parœciis, præsertim ruralibus, plenè existere nequeunt; sed, in minimis etiam, institui possunt quasi eorum compendia, si nempe à parocho seligantur aliquot saltem fideles, numero quidem pauciores, sed caritate et pietate ita instructi, ut, ipsorum auxiliante zelo, pastor omnibus et singulis gregis sui necessitatibus corporalibus et spiritualibus invigilare queat, et aliquatenùs subve-

(1) Encycl. Pii IX, 9 Novembris 1846.

nire. Quod quidem, apud homines modicæ fidei impossibile, sacerdos, amore Dei et fratrum inflammatus, re ac facto possibile demonstrabit. *Amor* enim verus et fortis, ut ait quidam spiritualis, *de impossibilitate non causatur..... multa implet et effectui mancipat, ubi non amans deficit et jacet* (1).

CAPUT IX.

De iis quæ præstari possent, ut ad religionem adducerentur, aut in eâ foverentur, operarii et milites.

1. Honorabilis in Ecclesiâ artificum atque operariorum conditio, exemplo et laboribus Domini Jesu nobilitata. Eorum igitur animos erigere, et corda convertere nitatur pastor animarum ad hunc amantissimum Salvatorem, quo duce atque antesignano, non in hâc vitâ tantùm laborum suorum mercedem, sed et in cœlis præmia percipiant in æternùm mansura.

2. Quapropter salutarem admodùm societatem S. Francisci Xaverii, sive jam existentem foveat atque amplificet, sive nondum creatam, vel instituat, vel instituendam curet parochus, spe excitatus uberrimorum fructuum, et solatii temporalis simul et spiritualis, quo plurimas animas laborantes et oneratas, undique ad se venientes, Deus reficit.

---

(1) De Imit. Christ. lib. III. c. V. v. 4.

3. Quòd si creandi talis instituti nulla spes appareat, non ideo ab Ecclesiâ quasi exsulare sinat parochus artifices et operarios, sed, horis commodis, ad conciones vocet, eorum conditioni aptas et proprias; vel etiam domi congregatos, hieme præsertim, per familiares collationes de fide, de vitâ christianâ, de sacramentis, ad Dei cultum et veram pietatem sensim ac leniter adducat.

4. Paternâ in primis sollicitudine digni sunt juniores illi tyrones, quorum sæpiùs est apud impios vel negligentes opifices periculosissima conditio. Rem certè Deo gratam et humanæ societati perutilem agunt prælaudatæ sodalitates, quando adolescentes illos verè christianis opificibus committunt, qui, die Dominicâ, ab omni opere servili abstinentes, ipsorum animæ invigilent et moribus.

5. Milites tandem ad vitæ christianæ normam mores suos posse componere, nec tot et tantorum sanctorum militum memoria, nec clarissima nostri temporis exempla sinunt dubitare. Quæ frequentiora fore certò sperandum est, si, in civitatibus in quibus commorantur milites, unum aut duos, aut etiam plures Episcopus committat presbyteros, et quidem inter digniores, qui legionis vel cohortis curam spiritualem gerant. Hi primùm ducem vel tribunum conveniant, et, cum ipsius licentiâ, horis condictis, ad specialem aliquam capellam milites convocent, aptè doceant atque hortentur. Verbum sanum his viris, sani plerumque judicii et veri amantibus, prædicatum, vacuum non reverti, felix jam sæpiùs, per Dei gratiam, docuit experientia.

TITULUS ULTIMUS.

CAPUT I.

De consecratione totius Provinciæ Burdigalensis Sacratissimo Cordi Domini nostri Jesu Christi.

Ut digno salutarique termino Concilium nostrum concludatur, unanimes decreverunt Patres totam hanc Provinciam Burdigalensem Sacratissimo Cordi Domini nostri Jesu Christi consecrandam.

Hâc solemni perpetuâque consecratione, intendimus dignas Deo clementissimo gratiarum actiones deferre, propter supereminentem ejus charitatem, immensaque beneficia in nos collata. Volumus etiam, quantùm in nobis est, reparare et expiare omnes impietates, sacrilegia, cæteraque omnia facinora contra Deum unquàm commissa. Optamus ignem divini amoris in cordibus nostris omniumque fidelium accendere, flagella omnia quæ nobis nostrisque regionibus imminere possent, avertere, nosque tandem in vinculis Christi omnes conjungere.

Et ideo, unius ore, ex intimis visceribus, sequentem consecrationem adoptamus et profitemur :

CONSECRATIO

totius Provinciæ Burdigalensis Sacratissimo Cordi D. N. J.-C.

« O cor amantissimum Domini Jesu ! charitas tua » urget nos, ut ardeamus divini tui amoris igne, quem » venisti mittere in terram, nihil ardentiùs exoptans » nisi ut accendatur. O bone Jesu, qui dixisti : Et ego, » si exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad me ipsum; » trahe nos post te, ut curramus in odorem unguento- » rum tuorum. Cor divinum, cor sanctissimum, unge » nos. Dilatatum est cor nostrum ; suscipe nos et totam » Provinciam hanc Burdigalensem, se tibi devoventem » hodie, ac solemniter, per os suorum Episcoporum, se » tibi consecrantem. Tui sunt pastores ; tuæ sunt oves : » nunquàm à te separari volumus. Cor amandum, cor » amabile, ne projicias à te animas nostras, quæ te so- » lum sitiunt vehementer, fontem aquæ vivæ salientis » in vitam æternam. Amen ! »

CAPUT II.

De Promulgatione Decretorum hujus Concilii Provincialis

Decreta hujus Synodi Provincialis nemo prælo subjiciat aut promulget, antequàm Sanctæ Sedi Apostolicæ, juxtà Constitutionem Sixti V, quæ incipit *Immensa*, subjecta fuerint. Litteris autem quibus illa probentur, à

[illegible] imprimantur, impres- [illegible] Vicecesanà. [illegible] nam, namprimum [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Solo [illegible] Reveren- [illegible] proximum [illegible] em- [illegible]

Subscriptiones Episcoporum:

[illegible] Archie- [illegible] Solo [illegible] Decreta [illegible] subscripsimus.

[illegible] Archiepiscopus Burdigalensis.

[illegible] Episcopus Rupellensis, sub- [illegible]

[illegible] Episcopus Rupellensis.

Ego JOANNES-BAPTISTA-AMEDÆUS GEORGE, Episcopus Petrocorensis, subscripsi.

† JOANNES, *Episcopus Petrocorensis.*

Ego JOANNES-AMATUS DE LEVEZOU DE VESINS, Episcopus Aginnensis, subscripsi.

† JOANNES, *Episcopus Aginnensis.*

Ego RENATUS-FRANCISCUS REGNIER, Episcopus Engolismensis, ad Ecclesiam Metropolitanam Cameracensem nominatus, subscripsi.

† RENATUS-FRANCISCUS, *Episcopus Engolismensis.*

Ego JACOBUS-MARIA-JOSEPHUS BAILLÈS, Episcopus Lucionensis, subscripsi.

† JACOBUS-MARIA-JOSEPHUS, *Episcopus Lucionensis.*

Ego LUDOVICUS-FRANCISCUS-DESIDERATUS-EDUARDUS PIE, Episcopus Pictaviensis, subscripsi.

† LUDOVICUS-EDUARDUS, *Episcopus Pictaviensis.*

Ego ANTONIUS-ADOLPHUS DUPUCH, Episcopus olim Cæsarojuliensis, vocatus adfui et subscripsi.

† ANTONIUS-ADOLPHUS, *olim Episcopus Cæsarojuliensis.*

Præsentes etiam nomina dederunt :

† JOSEPHUS-ARMANDUS, *Episcopus Bellovacensis;*

† BERNARDUS, *Episcopus Lemovicensis;*

ANTONIUS-CAROLUS COUSSEAU, *presbyter Pictaviensis, nominatus ad Ecclesiam Episcopalem Engolismensem.*

ACTA

CONCILII PROVINCIÆ BURDIGALENSIS.

ACTUM PRÆVIUM.

Anno Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo, die decimà tertià mensis Julii, pridiè festivitatis S. Bonaventuræ, Pontificis et Ecclesiæ Doctoris, ducentis triginta quatuor annis ab ultimo Provinciæ Burdigalensis Concilio interjectis, Illustrissimi ac Reverendissimi Metropolitani litteris suprà relatis prompto animo obsequentes, omnes Episcopi Suffraganei in ædes Seminarii majoris Burdigalensis convenerunt, ubi eos peramanter excepit Illustrissimus ac Reverendissimus Archiepiscopus. Aderant igitur, præter Illustrissimum ac Reverendissimum Metropolitanum, DD. Ferdinandum-Franciscum-Augustum DONNET : Ill. et RR. DD. Clemens VILLECOURT, Episcopus Rupellensis; Ill. et RR. DD. Joannes-Amedæus GEORGE-MASSONNAIS, Episcopus Petrocorensis; Ill. et RR. DD. Joannes DE LEVEZOU DE VESINS, Episcopus Aginnensis; Ill. et RR. DD. Renatus-Franciscus RÉGNIER, Episcopus Engolismensis, ad Archiepiscopatum Cameracensem nominatus; Ill. et RR. DD. Jaco-

BUS-MARIA-JOSEPHUS BAILLÈS, Episcopus Lucionensis; Ill. et RR. DD. LUDOVICUS-EDUARDUS PIE, Episcopus Pictaviensis. Adfuerunt etiam : R. D. ANTONIUS-ADOLPHUS DUPUCH, Episcopus olim Cæsarojuliensis; R. D. ANTONIUS-CAROLUS COUSSEAU, Vicarius Generalis et Moderator Seminarii majoris Pictaviensis, ad Sedem Engolismensem nominatus; Capitulorum Deputati, pluresque presbyteri Concilii adjutores, quorum omnium nomina accuratè describuntur in relatione sequenti primæ Congregationis generalis.

Quàmvis autem plurimæ, durante Concilio, habitæ fuerint Congregationes Episcoporum privatæ, et partiales specialesque Congregationes, pro variis Decretorum titulis, prout exponitur in jam dictâ primâ Congregatione generali, de solis Congregationibus generalibus et de Sessionibus acta et instrumenta à Notariis fieri voluerunt Illustrissimi Patres.

CONGREGATIO GENERALIS Iª.

In nomine Sanctissimæ et Individuæ Trinitatis, Patris et Filii et Spiritûs Sancti; Amen.

Anno à salutiferâ Domini Nostri Jesu-Christi Nativitate millesimo octingentesimo quinquagesimo, die decimâ tertiâ Julii, horâ tertiâ post meridiem, habita est prima Congregatio generalis.

Consederunt in aulâ majoris Seminarii Burdigalensis præcipuâ, præside Illustrissimo ac Reverendissimo DD. Archiepiscopo Burdigalensi, Ill. ac RR. DD. Episcopi, Rupellensis, Petrocorensis, Aginnensis, Engolismensis, ad Archiepisco-

patum Cameracensem nominatus, Lucionensis, Pictaviensis, et Rector Seminarii majoris Pictaviensis, ad Episcopatum Engolismensem nominatus, præsentibus omnibus Canonicis et Theologis, ritè convocatis, et quorum nomina infrà describuntur.

Recitatâ ab Illustrissimo Archiepiscopo deprecatione *Adsumus*, prout habetur in Pontificali, idem Illustrissimus Metropolitanus palàm declaravit Reverendissimos DD. Antonium-Adolphum Dupuch, Episcopum olim Cæsarojuliensem, et Antonium-Carolum Cousseau, nominatum ad Sedem Engolismensem, à Patribus admissos fuisse in Congregationibus Episcoporum, cum voce consultativâ.

Tùm, vocatis nominatim Canonicis et Theologis, unusquisque respondit *Adsum*, exceptis D. D. Joanne Hamon, Moderatore Seminarii majoris Burdigalensis (1); Carolo Duburg, Parocho Sancti-Michaelis in eàdem civitate; Jacobo Brunelière, Archipresbytero Engolismensi; Leone-Josepho Descordes, Canonico ejusdem Diœcesis, et Joanne Tailhé, Canonico Aginnensi, qui huic primæ Congregationi legitimè impediti non adfuerunt; exhibitaque sunt instrumenta procuratoria Deputatorum cujusvis Capituli.

Ex parte Capituli Ecclesiæ Metropolitanæ :

D. D. Josephus-Hyacinthus Taillefer, Canonicus;
Elias-Stephanus Dubosq, Canonicus.

---

(1) D. Hamon sic disponendis hujusce Concilii materiis insudaverat, ut, labore et morbo ante Synodi apertionem confectus, ipsi omninò interesse non potuerit.

D. Duburg, gravi morbo impeditus, Concilio non adfuit.

Ex parte Capituli Rupellensis :

D. D. Theophilus PALLU-DUPARC, Vicarius Generalis Rupellensis, Seminarii majoris Rector;
Eutropius-Leo THIBAUD, Canonicus, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis.

Ex parte Capituli Petrocorensis :

D. D. Bernardus O'REILLY, Canonicus;
Justinus LABAT, Canonicus.

Ex parte Capituli Aginnensis :

D. Joannes LIAUBON, Canonicus.

Ex parte Capituli Engolismensis :

D. D. Laurentius VALETTE, Canonicus, Vicarius Generalis, Rector majoris Seminarii;
Leo-Joseph DESCORDES, Canonicus.

Ex parte Capituli Lucionensis :

D. D. Carolus SOYER, Canonicus;
Joannes-Josephus POIROU, Canonicus.

Ex parte Capituli Pictaviensis :

R. D. Antonius-Carolus COUSSEAU, Vicarius Generalis, majoris Seminarii Rector, ad Episcopatum Engolismensem nominatus;

D. Ludovicus TAURY, Vicarius Generalis, Parochus Ecclesiæ Sanctæ-Mariæ Niortensis.

Præter supradictos delegatos, admissi sunt etiam Theologi et Canonistæ à singulis Episcopis designati.

È Diœcesi Burdigalensi :

D. D. Joannes-Paulus-Æmilius GIGNOUX, Vicarius Generalis, Archidiaconus;

Guillelmus-Elisæus MARTIAL, id., id.;
Joannes-Baptista LACOMBE, Vicarius Generalis, Rector minoris Seminarii;
Petrus NOAILLES, Canonicus, Superior Generalis Puellarum Sanctæ Familiæ;
Petrus-Henricus DE LANGALERIE, Canonicus, Archipresbyter Sanctæ-Fidis;
Josephus BLÁTAIROU, Canonicus, Doctor Theologus;
Georgius-Josephus CAILLET, Canonicus, Superior Generalis Societatis Mariæ;
Carolus DUBURG, Parochus Sancti-Michaelis;
Claudius RAMEL, Superior residentiæ Burdigalensis Societatis Jesu;
Franciscus CHAPT, Presbyter Sancti-Sulpitii;
Eduardus-Ferdinandus LABBE DE CHAMPGRAND, Professor Sacræ Scripturæ, Presbyter Sancti-Sulpitii;
Guillelmus LARRIEU, Presbyter Sancti-Sulpitii;
Ludovicus-Callixtus BORNET, Vicarius Ecclesiæ Metropolitanæ, Canonicus *ad honores* Rhemensis et Petrocorensis Ecclesiarum.

È Diœcesi Rupeliensi :

D. D. Petrus-Alexander GABOREAU, Vicarius Generalis;
Renatus GILLET, Canonicus, Professor in majori Seminario.

È Diœcesi Petrocorensi :

D. D. Petrus JUNIÈRE, Vicarius Generalis;
Joannes-Baptista-Alcæus MAZET, Canonicus, Rector majoris Seminarii;

Joannes-Baptista-Amedæus DELTEILH, Canonicus, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis;

Maximus DE SAINT-EXUPÉRY, Canonicus, Secretarius Ill. ac RR. DD. Episcopi Petrocorensis.

È Diœcesi Aginnensi :

D. D. Joannes-Baptista CARNEY, Archidiaconus, Vicarius Generalis, majoris Seminarii Rector;

Joannes-Emmanuel DE VIVIE, Archidiaconus, Vicarius Generalis;

Joannes TAILHÉ, Canonicus;

Fr. Franciscus DOMINICUS, Provincialis Carmelitarum Discalceatorum.

È Diœcesi Engolismensi :

D. D. Jacobus BRUNELIÈRE, Canonicus, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis;

Petrus-Franciscus BARCIET, Canonicus, Vicarius Generalis Auscitanus.

È Diœcesi Lucionensi :

D. D. Benjaminus GOURAUD, Vicarius Generalis, Rector majoris Seminarii;

Josephus DALIN, Canonicus, Superior Generalis Missionnariorum Societatis Mariæ et Puellarum à Sapientiâ dictarum;

Augustinus GRILLARD, Canonicus, Professor Theologiæ moralis;

Gustavius GALLOT, Canonicus, Secretarius Ill. ac RR. DD. Episcopi Lucionensis.

È Diœcesi Pictaviensi.

D, D. Joachim DE CHALVET DE ROCHEMONTEIX, Archidiaconus, Vicarius Generalis;

Carolus-Josephus CHAUBIER DE LARNAY, Canonicus;
Josephus DESCHATELLIERS, Canonicus, Parochus Mirabellensis;
Ludovicus DELAFOREST, Canonicus.

Tùm lectum est quod de Officiariis Concilii à Patribus, in Congregatione particulari, statutum fuerat.

Designati sunt,

Pro officio Promotoris Concilii :

D. Joannes-Paulus-Æmilius GIGNOUX, Vicarius Generalis Burdigalensis.

Pro officio Vice-Promotoris :

D. Ludovicus TAURY, Vicarius Generalis, Parochus Sanctæ-Mariæ Niortensis.

Pro officio Secretarii :

D. Dc Henricus DE LANGALERIE, Canonicus, Archipresbyter Sanctæ-Fidis Burdigalensis;
Maximus DE SAINT-EXUPÉRY, Canonicus, Secretarius Ill. ac RR. DD. Episcopi Petrocorensis.

Pro officio Magistri Cœremoniarum :

D. D. Guillelmus LARRIEU, Presbyter Sancti-Sulpitii;
Ludovicus-Callixtus BORNET, Vicarius Ecclesiæ Metropolitanæ.

Pro officio Notarii :

D. D. Augustinus GRILLARD, Professor Theologiæ moralis;
Ludovicus DELAFOREST, Canonicus Pictaviensis.

Indicta fuit posteà regula exercitiorum à Patribus statuta, servato sibi jure quædam opportunè, pro circumstantiis, immutandi.

Horâ quintâ : signum ad surgendum.

Horâ sèsquiquintâ : oratio vocalis necnon et mentalis, in aulâ assuetâ piorum exercitiorum.

Horâ sextâ : missa, celebrata ab Illustrissimo Metropolitano (1).

Horâ sesquiseptimâ : congregationes particulares.

Horâ decimâ : jentaculum, quo durante, fiunt lectiones è Sacrâ Scripturâ et piis libris. Indè procedunt omnes ad sacellum, psalmum *Miserere* recitantes. Post orationem *Angelus,* fit adoratio Sanctissimi Sacramenti. Deindè relaxatio (2).

Horâ meridianâ : congregatio particularis Episcoporum.

Horâ quartâ : congregatio generalis.

Horâ sesquisextâ : prandium, et cætera, prout habentur post jentaculum.

Horâ sesquioctavâ : oratio vespertina in aulâ assuetâ piorum exercitiorum.

Deindè designatæ et ordinatæ sunt variæ Congregationes, quo sequitur modo :

1ª Congregatio Episcoporum.

Præses : Illustrissimus ac Reverendissimus DD. DONNET, Metropolitanus.

---

(1) Toto durante Concilio, omnibus presbyteris quotidie licitum fuit missam celebrare, sive in variis Seminarii capellis, sive in urbis Ecclesiis vel Monasteriis.

(2) Quâlibet feriâ VIª, prandium indictum fuit horâ sesquiundecimâ, propter jejunium quod à pluribus, durante Concilio, hâc die observatum est; et collatio ad horam sesquisextam translata est.

Secretarii : D. D. FRUCHAUD, Vicarius Generalis Engolismensis;
LARRIEU, Presbyter Sancti-Sulpitii.

2ª Congregatio : *de Decretis.*

Præses : Illustrissimus ac Reverendissimus DD. CLEMENS VILLECOURT, Episcopus Rupellensis.

Vices gerens Præsidis : D. GIGNOUX, Archidiaconus, Vicarius Generalis Burdigalensis.

Secretarius : D. PALLU-DUPARC, Vicarius Generalis Rupellensis, Seminarii majoris Rector.

Theologi : D. D. POIROU, Canonicus Lucionensis;
GILLET, Canonicus Rupellensis, Professor Theologiæ dogmaticæ;
DE CHAMPGRAND, Professor Scripturæ Sacræ, presbyter Sancti-Sulpitii.

3ª Congregatio : *de Fide.*

Præses : Illustrissimus ac Reverendissimus DD. LUDOVICUS-EDUARDUS PIE, Episcopus Pictaviensis.

Vices gerens Præsidis : D. CARNEY, Archidiaconus, Vicarius Generalis Aginnensis, majoris Seminarii Rector.

Secretarius : D. CHAPT, presbyter Sancti-Sulpitii.

Theologi : D. D. DE VIVIE, Archidiaconus, Vicarius Generalis Aginnensis;
SOYER, Canonicus Lucionensis;
DUBURG, Parochus Sancti-Michaelis Burdigalensis;
O'REILLY, Canonicus Petrocorensis;
BRUNELIÈRE, Canonicus et Archipresbyter Engolismensis;
DESCORDES, Canonicus Engolismensis.

4ª Congregatio : *de Cultu divino.*

Præses : Illustrissimus ac Reverendissimus DD. JOANNES DE LEVEZOU DE VESINS, Episcopus Aginnensis;

Vices gerens Præsidis : D. JUNIÈRES, Archidiaconus, Vicarius Generalis Petrocorensis.

Secretarius : D. BLATAIROU, Canonicus, Sacræ Theologiæ Doctor (1).

Theologi : D. D. RAMEL, Superior residentiæ Burdigalensis Societatis Jesu;
DUBOSQ, Canonicus Burdigalensis;
NOAILLES, Superior Societatis Sanctæ-Familiæ;
DE LARNAY, Canonicus Pictaviensis;
DE LANGALERIE, Canonicus, Archipresbyter Sanctæ-Fidis Burdigalensis.

5ª Congregatio : *de Sacramentis.*

Præses : Illustrissimus ac Reverendissimus DD. JACOBUS-MARIA-JOSEPHUS BAILLÈS, Episcopus Lucionensis.

Vices gerens Præsidis : D. DE ROCHEMONTEIX, Archidiaconus, Vicarius Generalis Pictaviensis.

Secretarius : D. GALLOT, Canonicus Lucionensis.

Theologi : D. D. LIAUBON, Canonicus Aginnensis;
CAILLET, Canonicus Burdigalensis, Superior Marianistarum;

---

(1) In tertiâ Congregatione particulari, D. BLATAIROU, de quo hìc agitur, et D. BORNET, qui infrà ut Secretarius Congregationis de Studiis nominatur, suas vices mutuati sunt, et alter in alterius locum suffecti, de consensu Patrum Concilii.

DELTEILH, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis Petrocorensis;

DESCHATELLIERS, Canonicus Pictaviensis, Parochus Mirabellensis.

6ª Congregatio : *de Hierarchiâ Ecclesiasticâ, et de Ministris Ecclesiæ.*

Præses : Illustrissimus ac Reverendissimus DD. RENATUS-FRANCISCUS RÉGNIER, Episcopus Engolismensis, nominatus ad Archiepiscopatum Cameracensem.

Vices gerens Præsidis : D. GABOREAU, Vicarius Generalis Rupellensis.

Secretarius : D. GRILLARD, Canonicus Lucionensis et Professor Theologiæ Moralis.

Theologi : D. D. VALETTE, Vicarius Generalis Engolismensis et Superior majoris Seminarii;

LABAT, Canonicus Petrocorensis;

DE SAINT-EXUPÉRY, Canonicus et Secretarius Ill. ac RR. DD. Episcopi Petrocorensis.

7ª Congregatio : *de Seminariis et Studiis Ecclesiasticis.*

Præses : Reverendissimus D. COUSSEAU, nominatus ad Sedem Engolismensem.

Vices gerens Præsidis : D. GOURAUD, Vicarius Generalis, Superior majoris Seminarii Lucionensis.

Secretarius : D. BORNET, Canonicus, Vicarius Ecclesiæ Metropolitanæ.

Theologi : D. D. LACOMBE, Canonicus, Vicarius Generalis, minoris Seminarii Burdigalensis Rector;

MAZET, Canonicus, Rector majoris Seminarii Petrocorensis;
BARCIET, Canonicus, Vicarius Generalis Auscitanus;
DELAFOREST, Canonicus Pictaviensis.

8ª Congregatio : de mediis fovendæ Religionis.

Præsides : Illustrissimi ac Reverendissimi DD. JOANNES-BAPTISTA-AMEDÆUS GEORGE-MASSONNAIS, Episcopus Petrocorensis, et ANTONIUS-ADOLPHUS DUPUCH, Episcopus olim Cæsarojuliensis.

Vices gerens Præsidis : D. MARTIAL, Archidiaconus, Vicarius Generalis Burdigalensis.

Secretarius : D. THIBAUD, Canonicus, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis Rupellensis.

Theologi : D. D. DALIN, Canonicus Lucionensis, Superior Generalis Congregationum Missionnariorum Societatis Mariæ, et Puellarum à Sapientià dictarum;
TAILLEFER, Canonicus Burdigalensis;
TAURY, Canonicus Pictaviensis, Parochus Sanctæ-Mariæ Niortensis;
Fr. DOMINICUS, Provincialis Carmelitarum Discalceatorum.

His peractis, statuerunt Patres ut uniuscujusque Ecclesiæ Deputati et Theologi eumdem ordinem servarent, in sedendo et procedendo, quem ipsi Episcopi, ratione suæ promotionis. Edictum est etiam quo quis habitu adesse deberet, sive Sessionibus, sive Congregationibus; Sessionibus, scilicet, Illustrissimi ac Reverendissimi DD. Episcopi adesse debent induti rochetto, cum pluviali rubri coloris et mitrâ aurifri-

giatà; Congregationibus autem quibuscumque, rochetto et mozettà induti cum bireto. Theologi, in habitu chorali sibi proprio, assistunt Sessionibus; Congregationibus verò, pallio talari vestiti cum bireto.

Post hæc, ad instantiam D. Promotoris, voluerunt Patres presbyteros omnes ad Concilium pertinentes aliquà promissione sese adstringere, in sensu requisitionis quæ sequitur :

« Quia summoperè interest ut omnia venerabilis Concilii » Acta vel Decreta penitùs ignorentur, donec debitè nota » fiant; nec aliquid unquàm reveletur quod possit detrahere, » vel reverentiæ Concilio debitæ, vel honori cujusvis perso- » næ; Nos, Joannes-Paulus-Æmilius Gignoux et Ludovicus » Taury, Concilii Burdigalensis Promotores, postulamus et » requirimus ut, secundùm laudabilem Ecclesiæ consuetu- » dinem, omnes Venerabiles Canonici necnon Theologi et » Canonistæ, ad hanc Synodum legitimè vocati, promissione » se obligent ad servandum foris silentium de omnibus quæ » in dicto Concilio examini subjicientur, et per Illustrissi- » mos ac Reverendissimos Patres decernentur, quoadusque » publicè legantur in Concilii Sessionibus; et præsertim ad » ea reticenda quæ possent detrahere, vel reverentiæ Concilio » debitæ, vel honori cujusvis personæ ».

Quibus perlectis, omnes surrexerunt, et simul altà voce dixerunt : *Promitto.*

Demùm, statuerunt Patres primam Sessionem habendam esse in Ecclesià Metropolitanà, die sequenti, decimà quartà Julii, in festo Sancti Bonaventuræ, horà septimà antè meridiem.

Absoluta denique est hæc prima Congregatio generalis, horà quintà, per orationem *Sub tuum præsidium.*

SESSIO PRIMA.

Die decimâ quartâ mensis Julii anni millesimi octingentesimi quinquagesimi, horâ septimâ antè meridiem, celebrata fuit in Ecclesiâ Metropolitanâ prima Sessio, prout præcedenti die in Congregatione generali indictum fuerat.

Convenerant omnes de Concilio in dictæ Ecclesiæ sacristiam, undè ad locum, in magnâ navi, è regione altari majori oppositâ, pro Sessione Concilii præparatum, processerunt, juxtà ordinem præcedentiæ, in decreto *De modo vivendi in Concilio,* præscriptum, et Episcopis omnibus Provinciæ paratis pluvialibus rubris et mitris aurifrigiatis, solo Metropolitano mitram pretiosam gerente et baculum pastoralem tenente.

Consederant etiam : RR. DD. DUPUCH, Episcopus olim Cæsarojuliensis, paratus ut cæteri Episcopi, et Rev. D. COUSSEAU, nominatus ad Episcopatum Engolismensem, pluviali rubro cum bireto paratus.

Aderant huic primæ Sessioni numerosus clerus, præcipui civitatis et regionis magistratus et immensa multitudo plebis, concursu suo et corporis habitu testantes, quibus votis,

precibus et omnimodà veneratione, Synodum hanc suorum Episcoporum, post tot annos renascentem, prosequerentur.

Illustrissimus et Reverendissimus Metropolitanus in pontificalibus missam *de Spiritu Sancto* celebravit, quæ cantu gregoriano, organo succinente, integraliter decantata fuit, et intrà cujus solemnia, omnes quotquot aderant Episcopi, Capitulorum Procuratores, Theologi et Canonistæ, sacram Eucharistiam de ipsius celebrantis manu susceperunt.

Finità missà, observatisque omnibus cœremoniis in Pontificali præscriptis, et precibus recitatis, sermonem ad populum his verbis habuit Illustrisssimus ac Reverendissimus Metropolitanus :

A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.
(Ps. CXVII. 23.)

ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI PATRES,

Dei solius opera magnifica sunt; sed quæ hominum opera videntur, sæpè ad Deum potiùs quàm ad homines sunt referenda. Hæc inter primas obtinent Concilia legitimè congregata, assistente Deo peracta, et Cathedræ Apostolicæ submissa. Diu nimis languerant Galliarum Ecclesiæ, cessatione Conciliorum Provincialium; nec spes erat ut temporibus nostris reviviscerent. Id tamen concessit bonitas divina; in illud ergò sacri vatis alacriter erumpamus : *A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris*. Beata lux, in quâ videmus omnes provinciæ hujus Præsules, ad vocem nostram accurrentes, cum electissimis cujusque Diœceseos presbyteris, scientiâ, pietate et experientiâ claris!

Verè *hæc est dies quam fecit Dominus* (1); fausta quidem impri-

(1) Ps. CXVII, 24.

mis nostræ provinciæ; fausta etiam Religioni, cui stabiliendæ dilatandæque pariter collaboraturi sumus; fausta insuper societati, cujus necessitatibus consulere; fausta demùm omnibus nobis, Illustrissimi ac Reverendissimi Patres, quibus, in mutuâ charitatis effusione, *cor unum et animam unam* effici, dabitur.

Serenior apparet hodiè, post tot mœrores, facies Ecclesiæ nostræ Burdigalensis : elapsos enim lugebat annos, in quibus bonum fidei certamen certaverat, cursum solemnis prædicationis sanctorumque documentorum consummaverat. Et quidem, à quarto sæculo usque ad decimum septimum, liberè Concilia sexdecim convocaverat, in quibus novatorum commenta expugnata ac præfocata fuerant, et fideles sanâ doctrinâ imbuti. In his conventibus, potestas, non solùm spiritualis, sed etiam temporalis, vindicata fuerat et corroborata.

Inter cunctos hujusmodi cœtus, duo ultimi splendore fulgentiori claruerant : prior, sub venerabili Prévot de Sansac, anno 1583; posterior, sub piissimo ac docto Cardinali de Sourdis, novo illius ævi Borromæo. Ambo namque isti conventus Ecclesiæ vulneribus remedia efficacia contulerant; ambo Clerum populumque christianum ad sanctioris vitæ normam reduxerant.

Sed acceleraverunt tempora periculosa, in quibus prædixerat Apostolus venturos esse homines qui *sanam doctrinam non sustinerent, sed, ad sua desideria, coacervarent sibi magistros prurientes auribus, et à veritate quidem auditum avertentes, ad fabulas autem se convertentes* (1).

Nunquàm igitur Episcoporum cœtus magis necessarii fuissent quàm his temporibus, *ut obstrueretur os loquentium iniqua*, ruinamque auctoritatis civilis ac spiritualis machinantium. Vinciebatur intereà Conciliorum lingua, quorum arma potentia Deo, sola errorem et mendacium destruere valuissent. Sic impunè prævalebat impietas, et cujusque potestatis subversivas leges quasi regina dabat.

---

(1) II. Tim. IV, 3 et 4.

Incassùm Pastores et verbi divini præcones clamabant: « Quò » pergitis, miseri? *Abyssus abyssum invocat;* abyssus errorum » abyssum invocat calamitatum. Sola mater Ecclesia filios obcæ- » catos et errantes illuminare, et in rectum tramitem reducere » valet. Cur ergò captiva remanet inclyta filia Sion? Cur ma- » nus vinculis ligantur, quæ cunctos populorum morbos sanare » queunt? » In ventos abeunt hæ salutiferæ voces; violentiùs in dies *febre phrenetici insaniunt in medicum* (1); crescit torrens inundans, privatos, familias, nationesque vastaturus.

Nunquàm, fatemur, *verbum Dei* fuit, in ore Ecclesiæ, penitùs *alligatum*: vocem quippè extollebat per Pontifices, etiam errantes, exsules, catenis obrutos; sed quædam suspicio invidiosa ac malevola animos multorum invaserat ergà Ecclesiæ Proceres. Dicebant isti: « Caveamus ne fortiores nobis fiant, » nobisque dominentur; *si dimittimus* illos *sic, mundus totus* » *post* illos *abibit: et venient Romani, et tollent nostrum locum* » *et gentem* (2). »

Mox decreverunt ne illi congregarentur quos *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo* (3); cùmque deinceps Præsulum conatus unione carerent, faciliùs *intrârunt lupi rapaces, non parcentes gregi.*

Sed nunc tandem novus rerum nascitur ordo; suspiria nostra audivit omnipotens et clemens Deus. Redeunt Concilia, et cum ipsis, redit spes afflictis mentibus. Animæquior esto, populo christiane; *Memor* fuit Dominus *congregationis suæ;* levavit manus suas in superbias inimicorum suorum, qui dixerant: *Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terrâ* (4). Nobilis equidem festivitas est congregatio Præsulum, qui *pro patribus* antiquis *nati sunt tibi*, et *constituti sunt principes* spirituales *super terram.* Vox eorum, vox una: vox est enim

(1) August.
(2) Joan. XI, 48.
(3) Act. XX, 28.
(4) Psalm. LXXIII, 2 et 8.

eorum quibus una *fides* est, *sine quâ impossibile est placere Deo;* medicorum vox est, quos *misit* Christus *sanare omnes* animæ *infirmitates;* vox est eorum qui *pro Christo legatione funguntur*, *tanquàm Deo exhortante per* eos (1) : quibus *dedit* Deus in Christo, tanquàm *hæreditatem et possessionem* eorum, *terminos terræ, ut* omnes *serviant Domino in timore, et exsultent ei cum tremore, apprehendentes disciplinam, ne quando irascatur Dominus, et pereant de viâ justâ* (2).

Dies igitur ista, quæ nobis tàm jucunda, vobis quoque, Fratres dilectissimi, eò magìs debet esse læta, quò salutis fructibus fecundior esse potest Concilii exitus : non enim quæ nostra sunt quærimus, sed quæ vestram felicitatem spectant. Dùm seductores plurimi, vestræ fidei insidiantes, in doctrinas perditionis vos alliciunt, nos Patres, nos animarum vestrarum Episcopi, vobis largiri et conservare cupimus *thesaurum non deficientem, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit* (3). Si quis enim à vobis aurum, vel possessiones subtrahat, iniquus quidem est, ac pœnâ dignus; si quis autem à vobis fidem auferat, perit anima, *pro quâ Christus mortuus est.* Verùmtamen, *quid prodest homini si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro animâ suâ* (4)?

Plaudite igitur, populi fideles, cœtui nostro : animas namque vestras contrà impietatis frameam bis acutam defendet; temporalia etiam proteget, animis vestris instillando *pietatem* quæ *ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est et futuræ* (5). Huc tendunt omnia Concilia; id etiam operari, Deo adjuvante, nata sunt.

Memores estote majorum vestrorum, quando *in regione umbræ*

---

(1) II Cor. V. 20.
(2) Psalm. II. 8, 11 et 12.
(3) Luc, XII, 33.
(4) Matth. XVI, 26.
(5) I Tim. IV, 8.

mortis sedebant : quanta barbaries! quanta ferocitas! *Omnia commista sunt : Sanguis, homicidium, furtum et fictio, corruptio et infidelitas, turbatio et perjurium, tumultus bonorum, Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mæchiæ et impudicitiæ : infandorum enim idolorum cultura omnis mali causa est, et initium et finis* (1). Statim autem ac gens nostra *vidit lucem magnam* Evangelii, *et sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis* (2), *de forti egressa est dulcedo* (3); mores mansueti facti sunt, leonibus in agnos conversis. Mox enim prodierunt Concilia, quæ leges misericordiæ et charitatis legibus cruentis et inhumanis substituerunt.

Sed parùm fuisset errores destruxisse, nisi fides orthodoxa sarta tecta servaretur, et contrà profanas protegeretur novitates. Ideòque in unum coeunt Episcopi, ut fides sine maculâ et rugâ custodiatur, et Ecclesiæ filii *non circumferantur omni vento doctrinæ, in nequitiâ hominum* (4). Huc tendebat Carolus ille Magnus, qui quadraginta Episcoporum conventus protexit, et, horum Præsulum incitamentis, famosa Capitularia edidit, ex Canonibus Conciliorum ac Decretis Pontificum, ut plurimùm, excerpta : *non* enim *auctoritatem leges merè Ecclesiasticas ipse ferendi sibi arrogavit pius Imperator, sed earum exsecutionem, quantùm in se erat, promovit* (5).

Caroli Magni successores Conciliorum frequentiam haud ægrè tulerunt; imò sincerè protexerunt : in his namque cœtibus conjunctæ reperiebantur scientiæ, prudentiæ, auctoritatis ac virtutum dotes; nec civilis potestas invidebat Præsulum gloriæ, quæ optimæ subditorum directioni tàm utiliter inserviebat : nec impediebat quod per se agere nequivisset. Utrumque igitur

---

(1) Sap. XIV, 25, 26 et 27.
(2) Matth. IV, 16.
(3) Judic. XIV, 14.
(4) Eph. IV, 14.
(5) Natal. Alex. in Hist. Eccl. sec. XI et XII, dissert. 6.

regimen, ecclesiasticum et civile, junctis dextris, incedebat, alterum alteri suppetias ministrans : potestatem spiritualem tuebatur terrena potestas; obedientiam et amorem ergà Proceres civiles conciliabat et fovebat auctoritas ecclesiastica, servatis semper æquitatis legibus. Abusus reformabantur; comprimebantur motus populares; debiles contrà potentem superbum, datâ occasione, protegebantur : sic pacifica creabatur societas; sic Gallia nostra efformabatur.

Quid ni memorem veteris Aquitaniæ Concilia, quæ Europæ faciem commutârunt, induciis, sub nomine *Treugæ* Domini, agnitis, deincepsque ab aliis christianis nationibus adoptatis? Tunc sacra quædam tempora interponebantur, in quibus quiescebant arma, bella cessabant; tunc etiam asylorum jura et loca assignata fuerunt, in quibus securæ stabant, et virginalis integritas, et viduarum orphanorumque substantia, et plebeculæ contrà oppressores vita.

Sub eorumdem Conciliorum tutamine, inviolabilis effectus est agricolæ prædium, nec, ipso invito, invadi potuerunt ejus utensilia, aut plantationes, aut jumenta, quorum ille pacificus possessor et dominus permansit. « Institutio sanè nobilis, ait scrip» tor fidei nostræ cæterùm infensus; præclarissimum Clerî » opus, quo præsertim efferi mores mansueti facti sunt, men» tes ad commiserationem, salvo jure belli, inclinatæ; ac tan» dem populis securitatis ac felicitatis copia, ut nulla major, » obtigit (1). »

Quæcumque, in his quæ ad religionem, cultum, moresque directè vel indirectè pertinent, ea cum Deo agit ac disponit Ecclesia. Basilicas ædificet Ecclesia; quivis, ad earum aspectum, in has erumpit voces : *Quàm terribilis est locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, et porta Cœli* (2). Templa verò construat mundana industria ; hæc theatra, vel gentilitatis fana

(1) Sismondi, *Hist. des Français*
(2) Gen. XXVIII, 17.

ferè exhibent. Nuptiarum fœdera connectat Ecclesia; omnes agnoscunt *sacramentum magnum in Christo, et honorabile connubium* (1). Matrimonium regere præsumant alii; nihil constans, nihil nobile, nihil christiano dignum ibi reperies. Christiana pietas fundet ac administret, sub auspiciis Ecclesiæ, hospitia, xenodochia et alia hujusmodi; florent illa, crescunt ac sæcula vincunt. Eorumdem verò fundationem tentet sola humanitas aut philanthropia; marcescunt illa, depereunt, et maximi sumptus frustrà impensi deplorantur. Puerorum ac juvenum, sub Prælatis suis educationem suscipiat Religio; agnoscitur statim sacer influxus illius qui dixit Apostolis suis : *Docete omnes gentes..... ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi* (2). *Quàm pulchra est casta generatio cum claritate* (3)! Sola autem sibi vindicet educationis curam scientia sæculi; citò lamentatur filia Sion, dicens: *Facti sunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus* (4). Rectè igitur dilectus Discipulus his nos monitos voluit : *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt...., quoniam omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ* (5).

Hæc societatis venena sola efficaciter removere potest Religio. Sed plurimi, heu! mortem potiùs eligerent, quàm salutem ab Ecclesiâ oblatam; ad quos hæc Jeremiæ spectat objurgatio : *Obstupescite, cœli, super hoc, et portæ ejus desolamini vehementer... duo enim mala fecit populus meus : me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas* (6).

His autem non attenuabitur cor nostrum, nec spes evanes-

---

(1) Eph. V, 32. — Hebr. XIII, 4.
(2) Matth. XXVIII, 19 et 20.
(3) Sap. IV, 1.
(4) Thren. I, 16.
(5) I. Joan. II, 15 et 16.
(6) Jerem. II, 12 et 13.

cet. Credimus in Patrem Omnipotentem; credimus in Filium, *per quem omnia facta sunt.* Quamvis ergò *sufficientes non simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros Novi Testamenti* (1).

Igitur viriliter, in Domino confidentes, opus grande Conciliorum Provincialium aggrediemur. Otiosè non contemplabimur contritionem populi Dei; sed omnia tentabimus, ut salvari queant filii spirituales à generatione istâ pravâ et perversâ. *Evangelizabimus pacem*, exemplo Christi, *his qui longè fuerant, et pacem iis qui propè* (2). Erimus, in medio eorum, *tanquàm si nutrix foveat filios suos. Ità desiderantes eos, cupidè volemus tradere eis, non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti sunt* (3). Eis suggeremus ut sint mites, humiles, potestatibus sublimioribus obedientes, pro eisdem orantes, *ut quietam et tranquillam vitam agamus*, pietatem sectantes, fidei non fictæ sanæque doctrinæ adhærentes, misericordes, mundi corde, pacifici. Hic erit labor, hoc studium, hic Conciliorum nostrorum finis.

Hæc etiam vota Pontificis illius maximi et amantissimi, cujus nunc orbis universus, gaudio exsultans, felicem reditum in Sanctam Urbem concelebrat.

Commota sunt vehementer viscera, quando nuntiatæ fuerunt tanti Parentis angustiæ; amarè flevimus immeritos ejus mœrores; exsulem piis sensibus ac precibus secuti; sed firma spes reposita erat in corde nostro, quòd dies tandem affulgerent solatii et exsultationis; deploravimus cœcitatem impiorum et ingratorum hominum qui, nedùm tot calamitatibus compaterentur, manibus plaudentes, dicebant : « Periit tandem Ecclesia; Sedes « Apostolica cecidit, nec ultrà resurget. » Parce, Domine, parce talibus : *non enim intelligunt quæ loquuntur neque de quibus*

---

(1) II. Cor. V, 6.
(2) Ephes. II, 17.
(3) I. Thess. II, 7 et 8.

affirmant (1) : non enim noverunt *Ecclesiam Dei vivi* esse *columnam et firmamentum veritatis* (2); morituram illam et fingunt et optant, quàmvis pollicitus fueris ad consummationem usque sæculi ipsi adfuturum. *Da illis pœnitentiam, ad cognoscendam veritatem : et resipiscant à diaboli laqueis à quo captivi tenentur* (3).

Nos decet et oportet, Præsules Illustrissimi, Romanæ fidei acerrimos esse defensores et propugnatores. Nihil suavius cordibus nostris esse debet, quàm errantes in gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ reducere; nihil pretiosius, quàm nutrire ac fovere piis in mentibus *fidei donum electum* (4), *pro* quâ *ne*, in Petro, *deficeret* unquàm, *rogavit* (5) *auctor et consummator fidei nostræ*, Christus Dominus. Etiamsi solus esset hic scopus cœtûs nostri, hâc datâ occasione, gestientibus simul foret exclamandum : *Ecce quàm bonum et quàm jucundum habitare fratres in unum* (6)!

Dignetur Dominus *scuto veritatis suæ circumdare* servos suos illum invocantes; *angelis suis mandet ut custodiant nos in omnibus viis nostris, et in manibus portent nos, ne fortè offendamus ad lapidem pedes nostros*. Monstret se nobis Matrem Immaculata Virgo, quæ serpentis caput contrivit in suâ purissimâ conceptione. Ipsâ opitulante, *super aspidem et basiliscum ambulabimus, et conculcabimus leonem et draconem* (7). Provinciæ suæ clientes defendant nostrarum Diœceseon speciales Apostoli aut Patroni, Delphinus, Amandus, Eutropius, Hilarius, Ausonius, Fronto, Caprasius, Paulinus.

Nec te silebimus, pie Antecessor, cujus imago, serò nimis, sed

---

(1) I. Tim. I, 7.
(2) Ibid. III, 15,
(3) II. Tim. II, 25 et 26.
(4) Sap. III, 14.
(5) Luc XXII. 32.
(6) Ps. CXXXII, 1.
(7) Psalm. XC, 5. 11, 12 et 13.

fidelissimè et majestuosè vultum tuum oculis mirantibus exhibet (1)! Etsi enim pro animâ tàm piâ, tàm Deo et hominibus dilectâ, preces fundere non desistamus, tuum juvamen expectare consolatio nostra est. Præsulibus, ut speramus, succurres, adunatis, eorum Concilio præsidens, à sedibus altis. Hunc etiam populum Burdigalensem, quem, per decem annos, adeò sapienter rexisti; quem tot sanctis exemplis ædificâsti; quem tàm puris, tàm fecundis eloquentiæ et divinæ doctrinæ fontibus potâsti; intuitu paterno aspicies.

His optimis ac cœlestibus auspiciis, præparentur, efformentur et publicentur Decreta Nostra, Sanctæ Matris Ecclesiæ, Romanique Pontificis judicio, ut par est, subjicienda, ad majorem gloriam Omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti; Amen.

Posteà, instantibus Promotoribus, jubenteque Illustrissimo ac Reverendissimo Archiepiscopo Præside, à Secretariis Concilii lecta sunt, è principali Ecclesiæ suggestu, tria decreta, videlicet : *de aperiendâ Synodo, de modo vivendi in Concilio*, et *de emittendâ professione fidei*, quæ singula à Patribus, successivè interrogatis, fuerunt probata.

Tunc, exposito in medio Sanctuarii, super pulpitum splendidè ornatum, Sacrorum Evangeliorum Libro, propè crucem archiepiscopalem, professionem fidei, ad formam præscriptam à S. Pontifice Pio IV, emiserunt Patres Concilii, juxtà præceptum Sacri Concilii Tridentini, Sess. XXV. de reform. cap. II.; et quidem, perlectâ in extensum ab uno ex Secretariis, è suggestu, Pii IV formulâ, singuli Patres, genibus flexis, tactoque Evangelio, altâ voce eamdem fidem professi

(1) Eminentissimi Cardinalis DE CHEVERUS mausoleum, exquisitè sculptum peritâ manu D. Maggesi, pluribus aliis eximiis operibus clari.

sunt, per hæc verba : « Ego N... Episcopus N... hanc fidem » in præsenti spontè profiteor et veraciter teneo; et in fu- » turum spondeo, voveo ac juro. Sic me Deus adjuvet et » hæc Sancta Dei Evangelia. »

Idem fecerunt, RR. DD. DUPUCH, Episcopus olim Cæsarojuliensis et R. D. COUSSEAU, ad Sedem Engolismensem nominatus. Concilii autem adjutores presbyteri, pro suis in sanctam Matrem Ecclesiam Catholicam pietate et observantiâ, idem, submissâ voce, manumque versùs Sancta Evangelia elevatam tenentes, Promotore Concilii, nomine omnium, fidei formam breviorem modò relatam altâ voce repetenti, peregerunt.

His habitis, ad instantiam Promotorum, indicta fuit à Patribus Sessio secunda pro die decimâ nonâ mensis Julii, in festo Sancti Vincentii à Paulo.

Valdè autem doluerunt Concilii Patres, seipsos improbâ aëris temperie impeditos fuisse, quominùs ad majorem Seminarii aulam processionaliter reverterentur, et sic non potuisse innumerabilis populi votis et pietati satisfacere, qui undiquè ex vicinioribus oppidis et pagis confluxerat.

His igitur ut suprà absolutis, benedictione archiepiscopali acceptâ, finem habuit prima Sessio Concilii.

CONGREGATIO GENERALIS IIª.

Die decimâ sextâ mensis Julii, horâ pomeridianâ quartâ, habita est in aulâ Seminarii Burdigalensis, Præside Illustrissimo et Reverendissimo DD. Archiepiscopo Metropoli-

tano, secunda Congregatio generalis, cui interfuerunt omnes Illustrissimi ac Reverendissimi D. D. Episcopi, præsentibus Deputatis et Theologis.

Ineunte Congregatione, ad instantiam D. Promotoris, statuerunt Patres : 1° omnibus licitum esse sedere cooperto capite; 2° nullum, nisi postulatâ ab Ill. et RR. Præside licentiâ, sermonem habere posse; 3° quemlibet, sibi concessâ loquendi facultate, aperto capite stantem loqui debere.

Deindè, de mandato Illustrissimi Metropolitani Præsidis, lecta sunt, à Secretario Congegationis *de Sacramentis*, duo decreta : prius, *de Sacramentorum administratione;* posterius, *de iis quibus Sacramenta deneganda sunt.*

Intereà, admonuit assistentes Illustrissimus Metropolitanus, uniuscujusque observationes à Secretariis Concilii esse conscribendas, quibus posteà, pro suâ sapientiâ, uterentur Patres. Deniquè adhortatus est eos qui longiora dicenda haberent, vel prolixiores textus et notatu dignos, ut ea scriptis mandata Secretariis committerent, Patribus referenda.

Quibus omnibus habitis, decretisque maturè perpensis, absoluta est Congregatio per orationem *Sub tuum præsidium.*

CONGREGATIO GENERALIS III^a.

Die decimâ septimâ mensis Julii anni millesimi octingentesimi quinquagesimi, horâ quartâ pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis et Theologis.

Lecto ab uno è Notariis, probatoque à Patribus, instrumento earum rerum quæ in Congregatione præcedenti actæ fuerant, lecta sunt à Secretariis uniuscujusque privatæ Congregationis respectivæ, et examinata sunt quinque capita: primum et secundum, sub titulo sexto, fuerunt *de christianâ juventutis educatione in genere*, et *de domibus lactentium et parvulorum*, vulgò dictis *Crèches et Salles d'asile;* tertium, sub titulo tertio, fuit *de Baptismo*. Nonnulli ex Theologis sua sensa proposuerunt, præsertim circà baptismum, privatis in domibus, aut etiam in ecclesiâ, absque cœremoniis conferendum, de licentiâ Episcopi; pariter, circà dotes à patrinis et matrinis exigendas. Quartum caput et quintum, sub titulo secundo, fuerunt *de Ecclesiis; de earum munditie et ornatu, ac bonis ritè gerendis*, et *de oratoriis privatis*.

Post hæc, absoluta est tertia Congregatio generalis, de more, per orationem *Sub tuum præsidium*.

CONGREGATIO GENERALIS IVª.

Die decimâ octavâ mensis Julii ejusdem anni, horâ sesquisecundâ pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Archiepiscopo Burdigalensi, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis et Theologis.

In hâc Congregatione, lecta sunt ab uno è Notariis, et approbata à Patribus, acta eorum quæ gesta fuerant in Congregatione generali primâ, in Sessione primâ, et in Congregatione generali tertiâ.

Deindè lecta sunt à Secretariis duo capita: unum, sub titulo primo, *de auctoritate Ecclesiæ* inscriptum; alterum, sub titulo quinto, fuit *de Seminariis in genere et de eorum Moderatoribus;* circà quæ, cùm sint omninò gravia, plures è Theologis varia à Patribus examinanda proposuerunt.

His habitis, Illustrissimus ac Reverendissimus Præses Sessionem secundam solemnem sequenti die, prout jàm indictum fuerat in Sessione primâ, ad horam sextam antè meridiem, habendam fore edixit.

Demùm, absoluta est Congregatio per orationem solitam.

SESSIO SECUNDA.

Die decimà nonà mensis Julii, anni millesimi octingentesimi quinquagesimi, in festivitate Sancti Vincentii à Paulo, prout in Sessione primà indixerant Patres, horà matutinà sextà, in ecclesiâ Seminarii Majoris Burdigalensis, celebrata fuit Sessio secunda Concilii.

Ex aulâ Seminarii ad ecclesiam processerant Patres et Concilii adjutores, eo ordine qui statuitur in decreto *de modo vivendi in Concilio*, parati omnes juxtà ea quæ præscripta fuerant, in Congregatione primà generali, de paramentis induendis.

Huic Sessioni secundæ aderat, cum nonnullis de civitatis clero, plebis christianæ numerosus cœtus, pietate, religioneque commendabilis.

Omnibus ritè dispositis, Illustrissimus ac Reverendissimus Episcopus Rupellensis horam sacri officii *tertiam* cantando inchoavit. Quâ absolutâ, in pontificalibus celebravit missam *de communi Confessoris non Pontificis*, intrà quam omnes Episcopi et Presbyteri de Concilio sacram communionem de manu Pontificis celebrantis susceperunt.

Finitâ missâ, in medio chori de more exposita sunt, juxtà

crucem archiepiscopalem, Sacra Evangelia; et Illustrissimus ac Reverendissimus Metropolitanus, Concilii Præses, ad altare procedens, ut in primâ Sessione paratus, Actionem Synodalem incepit. Accuratè servatis omnibus quæ in Pontificali præscribuntur, sermonem habuit Illustrissimus DD. DUPUCH, Episcopus olim Cæsarojuliensis; quò sermone, quanti sint momenti quæ à Concilio jàm acta sunt, et quæ in futurum sunt agenda, exposuit. De S. Vincentio à Paulo etiam multa piè dixit ac luculenter; demùm, in memoriam adstantium revocavit hanc esse diem in quâ animam Deo reddiderat Illustrissimus et Reverendissimus Cardinalis DE CHEVERUS, Archiepiscopus Burdigalensis.

Dein, ad instantiam D. D. Promotorum, jubente Illustrissimo ac Reverendissimo Præside, à Secretariis Concilii, altà et intelligibili voce, de suggestu ad hoc parato, lecta sunt, servatis de more servandis, quatuor capita, scilicet : primum, sub titulo primo, *de auctoritate Ecclesiæ*; secundum, sub titulo secundo, *de Ecclesiis; de earum munditie et ornatu, ac bonis ritè gerendis;* tertium et quartum, sub titulo sexto, *de christianâ juventutis educatione* et *de domibus lactentium et parvulorum,* vulgò dictis *Crèches et Salles d'asile.* Quæ singula à Patribus, successivè interrogatis, fuerunt probata.

Tandem Secretarius à Reverendissimis Patribus postulavit utrùm probarent tertiam Sessionem fore die vigesimâ quintâ ejusdem mensis, in festo Sancti Jacobi : et, annuentibus Patribus, indicta est ad hanc diem proxima Sessio. Ex tunc, ab Illustrissimo ac Reverendissimo Præside benedictione solemni acceptâ, secunda illa Sessio finem habuit, omnesque *Te Deum,* alternis vocibus, cantantes, ad aulam Seminarii processionaliter redierunt.

CONGREGATIO GENERALIS Vª.

Die decimâ nonâ mensis Julii ejusdem anni, horâ quartâ pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis et Theologis.

Inchoante hâc Congregatione, statuit Illustrissimus Metropolitanus, quandò opportunum videretur, omnium Concilii adjutorum de re controversâ expostulandam esse sententiam, qui, surgentes aut sedentes, suam mentem aperirent.

Deindè lectum fuit ab uno è Notariis, et approbatum à Patribus, instrumentum eorum quæ gesta sunt in Congregatione generali quartâ.

Tùm, de mandato Illustrissimi Præsidis, lectà sunt à Secretariis sex capita, quæ sic se habent : tria, sub titulo secundo, scilicet : primum, *de diebus Dominicis et festis de præcepto;* secundum, *de festis sive suppressis, sive translatis;* tertium, *de Missâ et Officiis divinis dignè celebrandis, ubi præcipuè de missâ parochiali et de binâ celebratione in eodem die.* Duo decreta fuerunt, sub titulo quarto, scilicet : unum, *de Summo Pontifice,* alterum, *de Metropolitano;* demùm unum, sub titulo sexto, fuit *de Scholis primariis.*

Propter abundantiam decretorum, circà quæ pauca tamen à Theologis fuerunt exposita, Congregatio ultrà horam assuetam producta est; finem autem habuit, more solito, per orationem *Sub tuum præsidium.*

Nota. Post orationem *Sub tuum præsidium,* edixit Illustrissimus Præses duas habendas esse die sequenti, id est sabbato, Congregationes particulares, nullam verò generalem.

CONGREGATIO GENERALIS VI^a.

Die vigesimâ primâ mensis Julii ejusdem anni, horâ meridianâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis et Theologis, uno è Notariis excepto, qui, infirmâ valetudine impeditus, defuit.

Lecto, et à Patribus approbato, instrumento eorum quæ gesta sunt in Congregatione generali quintâ, de mandato Illustrissimi Præsidis, lecta sunt à Secretariis quinque capita, scilicet : duo, sub titulo primo, quorum unum fuit *de pravis libris et diariis; de hæreticorum libellis ac proselytismo;* alterum, *de libris ab Episcopo approbandis, et de prudentiâ ad id necessariâ;* duo, sub titulo secundo, unum nempè *de Cantu ecclesiastico et musicâ in Ecclesiis;* et alterum, *de sacrâ suppellectili, et præcipuè de vasis sacris, de vasis Oleorum Sanctorum, de paramentis et linteaminibus Ecclesiæ;* ultimum, sub titulo tertio, fuit *de Confirmatione.*

Quibus omnibus fusiùs et maturiùs perpensis, absoluta est Congregatio per orationem solitam.

CONGREGATIO GENERALIS VII^a.

Die vigesimâ primâ mensis Julii ejusdem anni, horâ quartâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis ac Theologis.

Lecto ab uno è Notariis, et approbato à Patribus, instrumento eorum quæ gesta sunt in Congregatione generali sextà, de mandato Illustrissimi Præsidis, lecta sunt à Secretariis quinque decreta : tria scilicet, sub titulo quarto, quorum primum fuit *de Episcopis;* secundum, *de Concilio Provinciali;* tertium, *de Synodo diœcesanâ;* duo verò, sub titulo sexto, nempè *de Scholis secundariis,* et *de Missionibus* et *prædicationibus extraordinariis.*

Post hæc, absoluta est Congregatio de more, per orationem *Sub tuum præsidium.*

CONGREGATIO GENERALIS VIII^a.

Die vigesimà secundà mensis Julii ejusdem anni, horâ quartà pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis ac Theologis.

Lecto ab uno è notariis, et approbato à Patribus, instrumento eorum quæ gesta sunt in Congregatione generali septimâ, lecta sunt à Secretariis duo capita : unum, *de Eucharistiâ;* alterum, *de Seminariis minoribus, et studiis ecclesiasticis quæ congruunt hujusmodi institutis.* Et cùm gravissimi sint momenti ea quæ tractantur in decretis istis, plures Theologi de iis varia, pro suâ opinione, proposuerunt, quæ à Secretariis, mandante Illustrissimo Præside, annotata sunt, ut jàm factum fuerat in præcedentibus Congregationibus.

Post hæc, absoluta est Congregatio more solito.

CONGREGATIO GENERALIS IX^a.

Die vigesimâ tertiâ mensis Julii ejusdem anni, horâ quartâ pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis ac Theologis, excepto D. Gignoux, uno è Promotoribus, qui, infirmâ valetudine impeditus, abfuit.

Post deprecationem assuetam *Adsumus*, introducti sunt in Concilium, D. Brunelière, Vicarius Generalis, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis Engolismensis, jàm suprà designatus cum titulo Theologi Capituli Engolismensis; et D. Carolus Roussel, Presbyter Sancti-Sulpitii, Moderator in Seminario majori Aquensi, tanquàm Theologus Reverendissimi Metropolitani.

Deindè, requirente uno è Promotoribus, ut omnes quotquot variis Congregationibus assisterent, sese eâdem obligarent promissione quam emiserant Concilii adjutores, in primâ Congregatione generali, hoc perfecit D. Brunelière, ad mandatum Illustrissimi Præsidis. Declaravit autem Reverendissimus Metropolitanus, se eos omnes ad eadem promittenda jàm adstrinxisse qui Congregationibus interdùm adfuerant, inter quos recensendi sunt : D. D. Montera, Canonicus Cæsarojuliensis, in Africâ; Drouet, Parochus civitatis Oran, item in Africâ; Fonteneau, Secretarius Ill. ac RR. DD. Archiepiscopi; et de la Salle, Vicarius Parochiæ Sancti-Nicolai Burdigalensis.

Sub his, D. Lacombe, Rector Seminarii minoris Burdigalensis, agens de quàdam quæstione jàm in præcedenti Congregatione tractatâ, Catechismum Concilii Tridentini non ad

quoslibet fideles, sed præsertim ad parochos directum esse, pluribus exposuit.

Tùm, lecto ab uno è Notariis, approbatoque à Patribus, instrumento eorum quæ gesta fuerunt in Congregatione generali octavâ, lecta sunt à Secretariis tria capita: unum, sub titulo primo, *de prædicatione in missâ parochiali et Catechismo;* secundum, sub titulo quarto, *de Foro Episcopali seu Officialitatibus;* tertium, sub titulo quinto, *de Seminariis majoribus; de studiorum materiâ, methodo et tempore.*

Multis, præcipuè circà hunc ultimum titulum, agitatis et propositis, absoluta est Congregatio de more.

CONGREGATIO GENERALIS X^a^.

Die vigesimà quartâ mensis Julii ejusdem anni, horâ quartâ pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis ac Theologis, uno è Promotoribus, valetudinis causâ, ut jàm dictum est, excepto.

Post deprecationem assuetam, lecto ab uno è Notariis, et à Patribus approbato, instrumento authentico eorum quæ gesta sunt in Congregatione generali nonâ, de more lecta sunt à Secretariis sex capita : tria, sub titulo quinto, nempè, primum, *de examine ordinandorum et juniorum sacerdotum;* secundum, *de Collationibus ecclesiasticis;* tertium, *de altioribus studiis theologicis et de gradibus obtinendis;* tria verò, sub titulo tertio, nempè, *de Pœnitentiâ, de Extremâ-Unctione et Ordine.*

Post hæc, absoluta est Congregatio per orationem *Sub tuum præsidium.*

SESSIO TERTIA.

Die vigesimà quintà mensis Julii anni millesimi octingentesimi quinquagesimi, in festivitate Sancti Jacobi Majoris, horà matutinà sextà, prout indictum fuerat sub finem Sessionis secundæ, ex aulà Seminarii majoris Burdigalensis, ad Ecclesiam parochialem Sancti-Michaelis, amicti juxtà ea quæ in primà Congregatione generali præscripta sunt, ordineque jàm in eàdem Congregatione statuto, solemniter processerunt omnes Concilii Patres et presbyteri adjutores. Aderant etiam Illustrissimi ac Reverendissimi DD. Episcopi Lemovicensis et Bellovacensis, qui Patribus Concilii hàc in solemnitate, pro suà pietate, sese adjunxerant. Dùm progrederentur omnes, Litanias B. M. V. alternis decantantes vocibus, immensa per vias et compita circumadstabat frequentia populi, nec minor jàm totam Sancti-Michaelis ecclesiam, cum pluribus de clero, fidelium copia occupaverat.

Omnibus ingressis, Illustrissimus ac Reverendissimus DD. Archiepiscopus horam *tertiam* sacri officii cantando inchoavit: Quà absolutà, in Pontificalibus celebravit Illustrissimus ac Reverendissimus DD. Episcopus Engolismensis, ad Came-

racensem Archiepiscopatum nominatus ; et intrà missam, sacram communionem de manu celebrantis receperunt de more omnes tùm Episcopi, tùm Presbyteri Concilii adjutores. Hoc autem omnium commovit animos, quòd venerabilis Parochus Sancti-Michaelis, D. Duburg, gravi et diuturno morbo prohibitus quin Concilio assisteret, ad quod convocatus fuerat, voluerit et ipse de manu Pontificis celebrantis communicare; qui illi super faldistorio sedenti, et habitu chorali cum stolâ induto, sacrum D. N. J.-C. corpus sumendum dedit (1).

Finità missâ, Illustrissimus ac Reverendissimus DD. Archiepiscopus, ad altare accedens, Actionem Synodalem, ut in Sessionibus præcedentibus, incepit; omnibusque, prout habentur in Pontificali, accuratè servatis, post hymnum *Veni, Creator,* Illustrissimus ac Reverendissimus DD. Episcopus Pictaviensis, pluviali mitràque paratus, de suggestu concionem publicam habuit, cujus tenor sequitur :

Reverendissimi Patres et Fratres Carissimi,

Quis ut Deus? Hanc vocem olim in cœlo prolatam quî possem hodiè et ego non usurpare? O verè triumphalis compellatio, sublimis clamor, qui nostro è pectore, nostris è labiis erumpit; quo sonante, gloriosum illius Archangeli nomen unà resonat, qui huic splendidissimo et ornatissimo templo patrocinatur, exsultantque simul et circumstantium corda et omnes hujus lapides sanctuarii! *Quis ut Deus?*

---

(1) *Nota.* Posterâ die, litteras congratulatorias scripsit D. Duburg ad Illustrissimum DD. Archiepiscopum, quarum tenor infrà inscribitur; die autem octavâ mensis augusti ejusdem anni, animam Deo reddidit venerabilis ille, et de Ecclesiâ benè meritus presbyter, annos natus sexaginta.

Nonne et vos, Illustrissimi ac Reverendissimi Patres, hanc pariter vocem emisistis, res cunctas quæ nostris diebus eveniunt, et hoc præcipuè spectaculum mirati quod vestris nunc temporis oculis subjicitur? *Quis* igitur *ut Deus*? scilicet, *quis* magnus, *quis* fortis, *quis* necessarius, *quis* sapiens, *quis* bonus *ut Deus?*

Quis magnus *ut Deus?* Ad hæc: Ego, respondit olim superbiens creatura; et hanc quidem audistis *dicentem in corde suo: Ascendam, similis ero Altissimo* (1). Cernitis ut se ipsa Deum declaret, sibi altaria ponat, *ità ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquàm sit Deus* (2)? Sed hìc sistere nefas; mox Deitas altera, prioris istius numinis filia vel soror, ipsi proxima assidet, cui nomen *Voluntas;* et, dùm antè aram liberioris *Rationis*, læto concentu, amœna mendacia cum fascetis miscentur blasphemiis, *in circuitu* throni illius, quæ jàm sedet regina, *Voluntatis, tempestas valida* (3) et horrificus cooritur seditionum, anarchiæ, mortisque ululatus. Trepidare omnes; utitur ratio verbis, brachiis voluntas; ludit ista, vagisque conceptibus pariundis insudat; hæc præceps volat ad actum, ruitque ad ultima. Et quidem, si Deus ipse jàm non sit Deus, ecquis Dei vices tenere præsumat? Everso Deo, quis stare possit? *Quis ut Deus?*

At quid ego de everso Deo? numquid non ipse Deus fortis est? Valebitne unquàm infirma hominum manus thronum labefactare summæ ipsius majestatis? En ex alto cœlo despiciens, aliquandiù quidem homines pro suo arbitrio agere sinit; at brevì sacrilegos suæ felicitatis gloriæque æmulos gravi premit dextrâ, operariorumque consilia eo momento confundit, quo fastigium ædificio imponere gloriabantur, operique nunquàm absolvendo nomen erit *Babel*. Eâ mulctatos pœnâ voluit Deus homines superbos qui paria Deo sentire præsumpserunt. Ad eos autem qui, voluptati audaciùs indulgentes, et propriis

(1) Is. XIV, 14.
(2) II. Thess. II, 4.
(3) Ps. XXXIX, 2.

elati artibus et industriâ, securi medias inter delicias volutabantur, quas sibi peperisse jactitabant, ità Dominus locutus est : *Ecce Ego ad te, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, et dicis : Meus est fluvius, et ego feci memetipsum;* comprehendam te et omnes qui sortem miserunt tecum, et *extraham te de medio fluminum tuorum; et universi pisces tui squamis tuis adhærebunt, et projiciam te in desertum et omnes pisces fluminis tui* (1). Hæc verissima et quasi spirans imago hominum voluptati inservientium, quorum finis ultimus deliciæ, quos foràs Dei brachium dejecit ex elemento in quo perpetuò vivere, frui perpetuò sibi gratulabantur; verè semineces pisces, qui in arenâ palpitant, mox extremum afflaturi spiritum, nisi ille, quem tamdiù lacessêre, Deus eos in vitâ restituat. *Quis* enim *ut Deus?*

Quis ut Deus, qui perditos salvet? Quod enim dixit propheta: *Salvator non est præter ipsum* (2), et nos dicere possumus, cùm et nos in posterùm prophetas fecerit magna illa humanæ vitæ magistra, experientia. Quàm pulchrum, Reverendissimi Patres et Fratres Carissimi, nostris hisce diebus quasi de novo prægnantem Religionem intueri, totque homines reditionem ad saniora vicinioraque saluti aggredientes! *In diebus illis*, ait Zacharias propheta, *apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, et apprehendent fimbriam viri Judæi, dicentes : Ibimus vobiscum, audivimus enim quoniam Deus vobiscum est* (3). Nonne nos hoc ipsum perspicimus, Fratres Carissimi? Nunc etiam videre est homines ex decem tribubus, ex decem linguis in unum conspirare; alios quidem artis politicæ, alios philosophiæ peritos; istum faventem potentatui, obsistentem illum; quosdam cautos rerum æstimatores et omnia computantes calculis, nonnullos è contrà novis rerum speciebus effingendis assiduos, exercitos studiis litterisque : alterum temporis acti et

(1) Ezech. XXIX, 3, 5.
(2) Oseæ XIII, 4.
(3) Zach. VIII, 23.

priscorum asseclam, alterum ulteriùs progrediendi cupidum et recentioris ævi abreptum æstu; qui omnes, eodem commoti periculo, experientiâque monente, si virum quem incurrant rectæ fidei doctrinæque tenacem, Sacerdotemve aut Pontificem Dei altissimi, hunc corripientes, fimbriâque apprehensum hisce compellant verbis : Deinceps vobiscum erimus et *ibimus vobiscum*; Deo enim nobis est opus; *audivimus enim quoniam Deus vobiscum est*, neque aliàs inveniri potest. Et hoc quidem est, Fratres Carissimi, temporis quo vivimus mirabile portentum. Intellexêre tandem omnes, aut jàm sunt intellecturi, non parvi nostrâ referre, si illo Ente qui necessarius est, careamus. Michaelis igitur vox præclara omnibus in corde est; utinàm in ore mox sit omnibus! *Quis ut Deus?*

Quis magnus, *quis* fortis, *quis* necessarius *ut Deus?* adjiciendum : *quis* sapiens, *quis* bonus etiam *ut Deus?* Simul ac in ruinam vergit regnum mendacii, Deus luminis ille auctor, suæ creaturæ pœnitenti, et erroris vinculis expeditæ, fit obvius. Quod quidem in promptu est. Cui enim aliquandò, Fratres Carissimi, in mentem venire potuit futurum ut, inter tantos rei publicæ tumultus et omnium rerum eversiones, Ecclesiæ iter ad Concilia tenderet, atque hoc in imperio, tàm penitùs concusso, Dei altissimi Sacerdotes solemnes illos suos, nullo prohibente, haberent consessus, ducentis ampliùs annis intermissos? *Quis ut Deus? Quis*, ut ad propositum finem perveniat, vias secutus humanæ investigabiles sapientiæ? Haud sanè grandia hoc in primo Concilio decernere aggressi sumus; non tamen despicienda quæ sumus peracturi. Graves catholicorum dogmatum veritates plano sermone enuntiatæ, præcipuique recentiorum temporum errores sedulò notati apertèque damnati; immunis Ecclesiæ auctoritas publicè asserta; Petri principatus infallibilis sic declaratus, ut omnes quæ, à præcedenti Concilio, hâc de gravi quæstione nubes coortæ sunt, penitùs et in perpetuum depellantur; jus commune plenissimè acceptatum; principium unitatis disciplinæ restitutum, præcipuè circà ea quæ precationem publicam, tradendaque in parochialibus Ecclesiis religionis documenta spectant; studia ecclesiastica amplificata auctaque, et zelus

sacerdotalis novo impulsu exstimulatus; monasticæ gentis multiplicatio ardentissimis expostulata votis, piaque instituta fervidis adhortationibus incitata: hæc sunt, inter multa, quæ absolvisse sibi gratulabuntur illius Concilii Patres, quibus datum est, medias inter hesternæ diei, et crastinæ forsan, (quod Deus avertat!) procellas, diebus aliquot tentorium ponere sub miti Aquitaniæ cœlo, in urbe religionis et hospitalitatis plenâ, quæ nos votis, reverentiâ et obsequiis omnimodis prosequitur, nobisque blando risu rependit quas inter eundum fundimus, vel frontibus infantium signamus, benedictiones. Urbs Burdigala, quicumque deinceps contingat rerum eventus, nova jàm tuis pagina addita est annalibus; non mediocre enim accedit Provinciæ ex Concilio celebrato decus: et quamquam tua hucusque comparatæ laudis ornamenta tibi sint in pretio, splendidior forsan hæc posterior gloria refulget, quæ, cœlo simul terræque inscripta, novo te fœdere æternæ jungit civitati. Cæterùm, non dubium est, Fratres Carissimi, quin magna Deus præparet: hujus seculi pars altera famosa apud historicos habebitur. Ne interrogaveritis quas civium partes victoria maneat; quas regnum et potestas: Christo, soli Jesu-Christo, in perpetuum victoria, regnum et imperium. Posteri autem, cùm compererint nostra hæcce Galliæ, imò Europæ totius Concilia in tàm singularibus temporum adjunctis habita fuisse, et quasi in ipso aditu hujus renascentis ævi posita, majori quàm nos admiratione exsultantes, eumdem nostrum clamorem tollent: *Quis ut Deus?*

Nobis autem, Reverendissimi Patres, inque Episcopatu et Sacerdotio Fratres, quò laborum nostrorum termino magis appropinquamus, nonne eò magis etiam liquet Deum nobiscum esse et in nostro habitare tabernaculo? Quando enim deliberationum nostrarum formam, conventuumque speciem cum his conferimus quæ de cæteris hominum conciliis narrantur, vos testes quàm grato animo, quocumque advesperascente die, oculos ad cœlum levantes, hanc vocem dictitamus: *Quis ut Deus? Quis ut Deus,* ut mentes et voluntates, ut corda et animos ita copulet? Eâ ætate, quâ tàm penitùs inter se dissentiunt homi-

nes, quàm bonum nos idem semper sentire, et in ejusdem fidei confessione, in unanimi caritatis sensu, convenire! Si gravet aliquando labor, at certè juvat recreatque animos, pro tàm magnâ, et verâ, et justâ causâ viribus exhauriri. Alii multi labore et vigiliis ut nos consumuntur; quid verò de labore eorum restat? Quod facimus, in vitam æternam resiliet. *Quis ut Deus?* quis alius magister talia solatia, talem spem suis servis largitur?

Dixi, Patres Reverendissimi. Nunc per vos liceat recentiori vestro in Episcopatu Fratri, et, vobis jubentibus, interpreti vestro, eo privilegio uti quod ad dispensatorem verbi divini pertinet, nempè ut benedicat, omnium vestrûm nomine, huic innumeræ fidelium multitudini, nostris perattentæ sermonibus, et in primis huic religiosæ parœciæ, cujus pietate sincerâ candidâque noster captus est animus, et quæ per vias salutis tàm sanctè directa incedit. Utinàm omnes hìc congregati Christiani secum hanc reportent vocem, quæ hujusce templi vexillo inscribitur! hanc habeant tesseram pugnæ; hanc, non fidelium tantùm, sed omnium bonorum coadunatricem: *Quis ut Deus?*

Post concionem, ad instantiam D. Vice-Promotoris, loco ipsius Promotoris gravi infirmitate detenti, altâ voce à Secretariis de suggestu lecta sunt, de mandato Illustrissimi Præsidis, varia Decretorum capita, scilicet: sub titulo secundo, caput secundum, *de diebus Dominicis et festis de præcepto, ac de eorum sanctificatione;* tertium, *de festis sive suppressis, sive translatis;* quartum, *de missâ parochiali et officiis divinis;* quintum, *de cantu ecclesiastico;* sextum, *de sacrâ suppellectili;* sub titulo tertio, caput primum, *de legitimâ sacramentorum administratione;* secundum, *de Baptismo;* tertium, *de Confirmatione;* sub titulo quarto, caput secundum, *de Metropolitano;* tertium, *de Episcopis;* quartum, *de Concilio Provinciali;* quintum, *de Synodo Diœcesanâ.*

Quæ omnia, cùm à Patribus fuerint probata, Deo gratiæ actæ sunt.

His absolutis, instante Vice-Promotore, ab Illustrissimo ac Reverendissimo Præside, de consensu Patrum, indictum est hanc tertiam Sessionem continuandam fore diebus sequentibus qui opportunè designabuntur.

Tandem Illustrissimus ac Reverendissimus Metropolitanus solemni benedictione hanc tertiæ Sessionis partem absolvit; omnesque processionaliter, concurrente et adstante eâdem piâ fidelium multitudine, *Te Deum* cantantes, ad aulam Seminarii redierunt.

CONGREGATIO GENERALIS XI^a^.

Die vigesimâ quintâ mensis Julii ejusdem anni, horâ quartâ pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis et Theologis, uno è Promotoribus, ob eamdem semper rationem, excepto. Huic Congregationi adfuerunt : Illustrissimus ac Reverendissimus DD. Bernardus BUISSAS, Episcopus Lemovicensis, et D. Prosper Brunet, dicti Rev. Episcopi Vicarius Generalis *ad honores*.

Post deprecationem assuetam *Adsumus*, ad instantiam D. Promotoris, de mandato Illustrissimi Præsidis, promissionem de quâ in Congregatione generali primâ, emiserunt, D. Descordes, Canonicus Engolismensis, qui, licèt jàm multis Congregationibus adfuisset, eâ de re non requisitus, nondùm eâ promissione sese obstrinxerat; et D. Brunet, qui ab Il-

lustrissimo Metropolitano in numerum Theologorum adscriptus est, et in Concilium admissus.

Deindè, lectis ab uno è Notariis, et à Patribus approbatis, instrumentis eorum quæ gesta fuerant in Congregatione generali nonâ et in Sessione tertiâ, lecta sunt à Secretariis sex capita : quinque scilicet, sub titulo secundo, quæ sic se habent : primum, *de Rubricis, Cœremoniis, ac de unitate liturgicâ;* secundum, *de Cultu externo SS. Sacramenti;* tertium, *de Cultu Sacratissimæ Crucis et de pio exercitio* Via Crucis *nuncupato;* quartum, *de Cultu Sanctorum et veneratione Sanctarum Reliquiarum et Imaginum;* quintum, *de exsequiis, cœmeteriis et sepulturis, ac precibus pro defunctis;* sextum caput fuit, sub titulo quarto, *de Vicariis Generalibus et Archidiaconis.*

De liturgiâ multa graviaque agitata sunt à pluribus Theologis. Circà titulum autem quartum, cùm non pauca, tùm ex parte Vicariorum Generalium, tùm ex parte Canonicorum, dicta fuissent et plura dicenda suppeterent, non finita est controversia, admonente Reverendissimo Præside, has quæstiones fusiùs et opportuniùs die crastinâ esse movendas, cùm caput *de Canonicis* legeretur; et finem habuit Congregatio, oratione assuetâ, *Sub tuum.*

CONGREGATIO GENERALIS XII^a.

Die vigesimâ sextâ mensis Julii ejusdem anni, horâ decimâ antè meridiem, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo et Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis et Theologis, uno è Promotoribus excepto, propter dictam jàm rationem.

Lecto ab uno è Notariis, approbatoque à Patribus, instrumento eorum quæ gesta fuerant in Congregatione generali undecimâ, lecta sunt à Secretariis de more quinque capita: unum, sub titulo quarto, fuit *de Parochis;* tria autem, sub titulo secundo, fuerunt : *de cultu B. Mariæ Virginis et de ipsius Conceptione Immaculatâ; de devotionibus superstitiosis aut non approbatis; de jejunio et abstinentiâ;* quintum denique, sub titulo quarto, fuit *de Canonicis.*

Super his, absoluta est Congregatio per orationem assuetam.

CONGREGATIO GENERALIS XIII^a^.

Die vigesimâ sextâ mensis Julii ejusdem anni, horâ quartâ pomeridianâ, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis ac Theologis, uno è Promotoribus excepto, ut jàm dictum est.

Lecto ab uno è Notariis, approbatoque à Patribus, instrumento eorum quæ gesta fuerunt in Congregatione duodecimâ, lecta sunt à Secretariis de more quinque capita: tria scilicet, sub titulo quarto; primum, *de Archipresbyteris et Decanis;* secundum, *de secundariis sacerdotibus, de Capellanis et de Presbyteris habituatis;* tertium *de Presbyteris infirmis aut senio confectis.* Duo ultima capita, sub titulo sexto, fuerunt *de Confraternitatibus, et de bonis operibus instituendis aut fovendis.*

Quibus omnibus maturè perpensis, præsertim iis quæ spectant ad sublevandos seniores de Clero, absoluta est Congregatio, per orationem *Sub tuum præsidium.*

CONTINUATIO SESSIONIS III^a.

Die vigesimâ septimâ mensis Julii, anno Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo, fuit continuatio Sessionis tertiæ. Horâ matutinâ sesquiseptimâ, convenerunt in ecclesiam Seminarii majoris Burdigalensis omnes Concilii Patres, amicti rochetto et mozettâ cum bireto, et Presbyteri adjutores, in habitu chorali, ordineque assueto. Sacrorum Evangeliorum Libro, juxtà crucem archiepiscopalem, super pulpitum posito, ad instantiam Vice-Promotoris, de mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Metropolitani Præsidis, intelligibili voce à Secretariis, de suggestu ad hoc parato, lecta sunt varia Decretorum capita, scilicet : sub titulo primo, caput tertium, *de pravis libris et diariis, et de hæreticorum libellis;* quartum, *de libris ab Episcopo approbandis;* quintum, *de prædicatione in missâ parochiali, et de Catechismo :* sub titulo tertio, caput quartum, *de Eucharistiâ;* quintum, *de Pœnitentiâ;* sextum, *de Extremâ-Unctione;* septimum, *de Ordine :* sub titulo quarto, caput sextum, *de Officialitate;* septimum, *de Vicariis Generalibus :* sub titulo quinto, caput primum, *de Seminariis in genere;* secundum, *de Seminariis minoribus;* tertium, *de Seminariis majoribus;* quartum, *de examine ordinandorum et juniorum Sacerdotum;* quintum, *de collationibus ecclesiasticis :* sub titulo sexto, caput quartum, *de Scholis secundariis;* quintum, *de Missionibus et prædicationibus extraordinariis.*

Quæ cùm fuerint à Patribus approbata, gratiæ Deo actæ sunt; et solemni benedictione datâ à Metropolitano, finem

habuit continuatio Sessionis tertiæ, per orationem *Sub tuum præsidium.*

CONGREGATIO GENERALIS XIVª.

Die vigesimà septimà mensis Julii ejusdem anni, horà quartà pomeridianà, in Congregatione generali consederunt, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, omnes Concilii Patres, præsentibus Canonicis ac Theologis, uno è Theologis excepto, ob jàm dictam rationem.

Lecto ab uno è Notariis, approbatoque à Patribus instrumento authentico eorum quæ gesta fuerant in Congregatione generali decimà secundà, lecta sunt à Secretariis duo capita : unum, sub titulo tertio, *de Matrimonio;* alterum, sub titulo sexto, *de Ordinibus et Congregationibus religiosis.*

Quibus accuratè consideratis et perpensis, absoluta est Congregatio more solito.

CONGREGATIO GENERALIS XVª.

Die vigesimà octavà mensis Julii ejusdem anni, horà matutinà octavà, prout indictum fuerat sub finem Congregationis præcedentis, habita est, in aulà Seminarii Burdigalensis, Congregatio generalis decima quinta, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, præsentibus om-

nibus Reverendissimis Concilii Patribus, et Concilii adjutoribus Presbyteris.

Post orationem *Adsumus*, de mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Præsidis, palàm edixit Concilii Vice-Promotor, D. Laurent, Seminarii Pictaviensis Œconomum, recens admissum, promissionem secreti, de quâ pluries diximus, emisisse. Statimque, lectâ ab uno è Notariis, probatâque à Patribus, relatione eorum quæ in præcedenti Congregatione generali acta fuerant, de more à Secretariis privatarum Congregationum lecta sunt duo capita Decretorum : primum scilicet, sub titulo quarto, *de Presbyterorum et Clericorum generatim moribus et conversatione;* secundum, sub titulo primo, *de sanâ et de perversâ doctrinâ;* cujus cùm decreti, ob circumstantiam diei Dominicæ, quâ typographus ab opere cessare debuit, non potuissent haberi transsumpta, singulis Patribus et Presbyteris adjutoribus necessaria, statuerunt Patres de hàc tàm gravi materiâ, crastinâ die, denuò esse disserendum. Primo autem decreto maturè perpenso, speciatimque auditis pluribus Theologis circà ea quæ spectant *habitum clericalem*, absoluta est Congregatio per orationem assuetam.

Antequàm tamen ab aulâ discederent Reverendissimi Concilii Patres, ab illis humiliter expostulavit D. Vice-Promotor, ut statuerent quid de variis foliis agendum quæ, durante Concilio, ad usum fuerant Theologorum et Canonistarum.

CONGREGATIO GENERALIS XVI^a.

Die vigesimâ octavâ mensis Julii ejusdem anni, horâ quartâ pomeridianâ, Præside Illustrissimo ac Reverendissimo Metropolitano, præsentibus omnibus Reverendissimis Concilii Patribus adjutoribusque Presbyteris, habita est Congregatio generalis decima sexta.

Post deprecationem *Adsumus*, juxtà petitum D. Vice-Promotoris, ut habetur in Congregatione præcedenti, statuerunt Patres, nemini Presbyterorum Concilii adjutorum licitum esse quidquam ex his foliis, quibus, durante Concilio, usi fuerant, sibi retinere et secum auferre; sed omnia prorsùs relinquenda, et apud unum ex Theologis deponenda, quem designavit Rev. Metropolitanus. Declaravit autem Ill. Archiepiscopus, antequàm Decreta Romam mitterentur, ab Apostolicâ Sede approbanda, unum saltem horum Decretorum exemplar ad singulos Concilii Patres esse dirigendum.

Deindè, lectâ ad uno è Notariis, approbatâque à Patribus, relatione eorum quæ in præcedenti Congregatione acta fuerant, de more à Secretariis privatarum Congregationum lecta sunt duo capita Decretorum : primum, scilicet, sub titulo quarto, *de exercitiis secessûs ecclesiastici;* secundum, sub titulo sexto, *de iis quæ præstari possent ut ad religionem adducerentur aut in eâ foverentur operarii et milites.*

Post hæc, absoluta est Congrégatio, more assueto.

SESSIO ULTIMA.

Die trigesimà mensis Julii, anno Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo, horà matutinà septimà, prout indictum fuerat, habita fuit, in Ecclesià Metropolitanà, Concilii Provincialis ultima Sessio, præsentibus omnibus Concilii Patribus atque Theologis et Canonistis Concilii adjutoribus.

Ad dictam Ecclesiam jàm convenerat Clerus immensus de civitate et Diœcesi Burdigalensi, et de finibus etiam provinciæ, cum præcipuis urbis regionisque magistratibus et innumerabili fidelium multitudine.

Omnibus Concilii Patribus, quibus sese adjunxerant Illustrissimi Episcopi Bellovacensis et Lemovicensis, et Presbyteris adjutoribus eo modo paratis, eoque ordine dispositis qui in primâ Sessione refertur, et omnibus Canonicis Ecclesiæ Metropolitanæ pluvialibus indutis, Illust. ac Rev. Metropolitanus horam Sacri Officii *tertiam* solemniter inchoavit. Quâ absolutâ, missam in Pontificalibus celebravit votivam *de Immaculatâ Conceptione Beatissimæ Virginis Mariæ;* et intrà missam, omnes tùm Episcopi, tùm Presbyteri

de Concilio sacram communionem receperunt de manu celebrantis.

Finità missà, Sacra Evangelia, ad crucem archiepiscopalem, in pulpito de more posita sunt, et Pontificum sedilia in circuitu Sacrorum Evangeliorum collocata sunt, ad altare spectantia; tùmque sedulò servatis omnibus quæ habentur in Pontificali, sermonem ad populum habuit Illustrissimus DD. Episcopus Rupellensis, verbis sequentibus :

Gavisi sunt super consolatione. Act. XV. 31

ILLUSTRISSIME PRÆSUL AC REVERENDISSIMI PATRES,

Sic nuntiat Sanctus Lucas exitum primi omnium Conciliorum. Nunquàm Ecclesia sanctiori spectaculo gavisa est. Præsedit huic Concilio Jerosolymis Sanctus Petrus, Apostolorum Princeps, cujus fidem contra omnium errorum tela oratio Christi confirmaverat; privilegium permansurum in cunctis Petri legitimis successoribus, ad quos, divino jure, pertinere debebat suprema potestas in universali Ecclesiâ, cum omnibus prærogativis illi Primatui honoris et jurisdictionis annexis.

Quando Christi Vicarius, ô Christiani, divinâ quâ pollet auctoritate, sanxerit quæ judicaverit sancienda in Actis Concilii ad quod convocati sumus ab Illustrissimo ejus Præside Metropolitano, omnes filii nostri spirituales, (nec nos dulcis illa spes deludet), intelligent animis nostris semper insedisse quæ ipsorum utilitati spirituali ac temporali maximè inservirent, dùm res Sanctæ Matris Ecclesiæ tractaremus, dùm stabilimento disciplinæ ecclesiasticæ collaboraremus : sicque, primitivorum fidelium exemplo, gaudebunt de felici nostrarum deliberationum exitu. Et quomodò incuria in nobis esse potuisset de his quæ ad felicitatem pertinent eorum pro quibus ad Episcopatum fuimus promoti, quosque indesinenter in cordibus nostris portare debemus?

« *Numquid obliviscì potest mater filios quos dedit illi Deus ?* » et, spectato religionis jure, nonne vos filii nostri estis, multumque strictiori titulo quàm qui naturâ confertur?

Non poteratis adesse nostris pacificis conventibus; ah! si vobis illi aperiri potuissent, (cur id reticeam?) admirationem et ædificationem in vobis commovissent, constanti quod præbebant pietatis, unitatis et charitatis spectaculo : imaginem namque fidelem offerebant sanctissimorum antiquitatis ecclesiasticæ cœtuum.

Sed si non licuit vos præsentes Congregationibus nostris adesse, gratus animus noster testari sibi complacet, vos cum piis omnibus fidelibus, actionum nostrarum participes fuisse, precibus quas ad cœlum pro nobis emisistis. Vires nostras fovebat ignita vestra pietas, dùm labores sustineremus, hos inexpertis vix cogitatos. Ut enim taceamus de tempore piis exercitiis immutabiliter destinato, deque deliberationibus diuturnis gravibusque, ultrà modum constans sollicitudo premebat corda nostra : hinc, ne quid omitteremus ad religionis bonum, ad Ecclesiæ sanctæ decorem, animarumque salutem conducens; indè, ne quo pia tendebant vota nostra assequi non valeremus.

Hodie, quod ad nos attinet, finem invenerunt Concilii labores : et quia humiliter postulantibus nunquàm auxilium lumenque denegat Spiritus Sanctus, cujus efflagitavimus opem, confidimus, saltem nos contra ipsius voluntatem non egisse, etsi in laboribus nostris aliquot vestigia infirmitatis humanæ remanserint.

Cur de his vestigiis doleremus? Grates semper divino flamini erunt à nobis rependendæ pro mensurâ qualiumque cœlestium donorum quæ nobis impertiri dignatum fuerit : humiliterque communi fidelium Parenti nostra subjiciemus Acta, ut supremâ qui divinitùs concessâ auctoritate, probet quæ probanda forent, reformet quæ exactiora esse deberent, mutet aut deleat quæ [illegible] suffragium non mererentur.

[illegible]benterque vobis loquemur, filii dilectissimi : nolumus [illegible] in gregibus nostris oviculam dociliorem ergà nos [illegible]m nos ipsos obtemperantes esse profitemur Vicario

Christi. Ipsi obediendo, ut in die consecrationis nostræ solemniter facturos nos juravimus, nos scimus obedituros Christo *auctori et consummatori fidei nostræ*. Nonne Christus ipse est qui, Pio IX immensi gregis curam ovium et agnorum committens, *confirmandi fratres* suos in fide sanâque doctrinâ onus et officium simul ipsi credidit? Ah! fides hæc charissima, doctrina hæc apostolica, tot defensores, si opus fuisset, quot Concilii fuerant consortes, habuisset.

Sed adductis ad finem conciliaribus nostris laboribus, Charissimi, finem propterea non habent ministerii nostri labores; quinimò, graviores illi deinceps erunt : diu enim noctuque invigilandum erit observationi sanctarum regularum quas nobis aliisque præscripsimus. Gregis custodes, vincula strinximus quæ huic nos conjungebant, et catenas quibus ovile cum Deo connectebatur fortiores firmioresque præstitimus.

In mediis subversionibus quæ infelicem patriam nostram successivè conturbârunt, omnia molitus est *inimicus homo, ut superseminare* posset *zizania in medio tritici*. Ipse commoverat animos, faciliorem indè reputans luctuosarum suarum doctrinarum propagationem. Nunc *circuit, ut leo rugiens, quærens quem deveret*. Nec dormire igitur, nec dormitare debemus. Quantùm in nobis est, sistendi sunt progressus erroris, qui sub variis formis serpere et insinuare se conatur; propugnanda est veritas, confirmandaque fides et pietas eorum qui verè Christiani sunt.

Apud populos Dei organa et legati sumus. *Labia* nostra *custodire* debent *scientiam* divinam. A nobis discere habent filii nostri spirituales quid ipsis sit agendum, *ut se filios quoque lucis comprobent, fructus lucis producant, non communicantes operibus infructuosis tenebrarum* (1). Cuique nostrûm dicit Apostolus : *Vide ministerium quod accepisti à Domino, ut illud impleas* (2) : Ecclesiæ siquidem non *dedit Deus pastores et doc-*

(1) Ephes. V, 11.
(2) Col. IV, 17.

tores, nisi ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi (1).

Nec satis nobis esse debet, regulis à nobis statutis, hujus ædificii spiritualis fundamenta posuisse; Deo adjuvante, prosequenda et perficienda est illa constructio : propterea *lac dandum est infirmis non esca*, perfectis verò solidus cibus (2); *omnia omnibus fieri* debemus, *ut omnes faciamus salvos* (3). Nec tantùm spinis ac tribulis purgandus est ager nobis commissus; sed sedulò ipsius culturæ nobis insistendum est : alioquìn mox in priorem rediret statum. Oraculum Domini est : *Ecce constitui te super gentes, et super regna* (4), inquit per Jeremiam, *ut evellas et destruas, et ædifices, et plantes* (5).

Omne privatum commodum nobis alienum esse debet : gloria, honores, voluptates, divitiæ, nihil horum ambitionem debet movere virorum *qui tantùm quæ Christi sunt inquirere habent*. Hujus solius gloria, nostra gloria est; hujus honor, noster honor; quæ ipsius oculis placent, sola nostra voluptas; gratiæ illius thesauri, solæ opes nostræ. Perfecta quies nobis permitti nequit, quamdiù in gregibus nostris remanebunt cæci, spirituales luce supernâ illuminandi; surdi, documentis salutaribus veritatis æternæ imbuendi, docilesque præstandi; claudi, ut firmo gradu currant viam mandatorum Dei et Ecclesiæ pedibus erigendi et consolidandi; leprosi, quasi peccatis involuti, maculis purgandi; mortui, Deo ressuscitandi; pauperes, evangelizandi.

Ut hunc animum, has dispositiones in nobis excitares, Illustrissime Antistes, nos vocâsti in hanc urbem Metropolitanam. Quàm dulce nobis erat pios sensus quibus cor tuum superefluebat, ex ore tuo percipere, dùm te circumcingeremus, in his

---

(1) Ephes. IV, 12.
(2) I Cor. III, 2.
(3) Hebr. V, 14.
(4) I Cor. IX, 22.
(5) Jerem. I, 10.

diuturnis sessionibus, quarum tàm peritè onus fallebas ac permulcebas!

Si hodie à te discessuri mœstitiâ afficimur, eam quâ possumus, imperfectâ licet, gratitudinis expressione solari conamur.

In eloquenti oratione quam habuisti ad hanc præclaram concionem, die apertionis Concilii provincialis, memores nos esse voluisti immortalis Pontificis quem universæ Ecclesiæ præfecit clementia divina; tanti Papæ memoriam nos quoque suscitare decet.

Ah! si mihi liceret ad thronum usque successoris Petri quosdam transmittere animi motus, humanæ linguæ ministerio rudiùs semper exprimendos, paternæ charitati quam ergà Galliam nostram Pius IX demonstravit, aliquid superaddere tentarem, signando quantùm nostra et omnium verè fidelium corda ipsi adhæreant; palàm profitendo doctrinas quæ ipsi displicuerunt nobis prorsùs alienas esse. Earum quandòque auctores ortu nostrates erant, aut in medio nostri vixerant; sed fronte serenâ negamus pertinere ad hanc Galliam Ecclesiæ primogenitam, quæ, omnibus antè actis sæculis, gloriata est zelo suo studioque in Sanctam Sedem impenso. Utinam errores in terrâ nostrâ exortos aut grassatos expiet cruor ille generosus quem, sub mænia sanctæ Civitatis, milites nostri fuderunt! Utinam hoc rore purpureo, sicut perpetuo fœdere, amor noster conglutinetur, fidesque nostra ergà Petri et successorum ejus Cathedram immutabiliter firmetur! Suscipiat obsequium istud Magnus ille Pontifex, in quo reviviscunt, Pii I fervida charitas, Pii II candor mirabilis, Pii III prudentia eminens, Pii IV zelus indefessus, Pii V sanctitas indubia, Pii VI exilium nobile, Pii VII virtus inconcussa, Pii VIII devotio religiosa.

Nos, Reverendissimi Patres, semper attendamus ad petram fundamentalem undè excisi sumus, et quoadusque cursum vitæ mortalis compleverimus, cavebimus ne degeneres unquàm simus præcelsæ originis undè processit Episcopatus noster.

Omnium nostrûm voluntatem suæ consentaneam voluntati cœlesti efficiat Pater! Provinciam istam suscipiat Filius, cujus

[illegible] cordi modo [illegible] Spiritus Sanctus, qui supernum auxilium [illegible] arduis nostris laboribus, comes nobis adesse [illegible] omnibus operibus quæ [illegible] zelum nostrum [illegible]

Tu quoque, Virgo incomparabilis, quam immaculatam in [illegible] gestientes invocamus, aurora semper fulgens ac [illegible] Mater misericordiæ, filios ne deseras coram te [illegible] dilectionem implorantes. Sequere nos; [illegible] in gaudiis, ut sancta sint; in ærumnis, [illegible] inter oviculas nostras, ut obedientes et fi- [illegible] Filium Dei unigenitum tuumque, in bra- [illegible] te reginam venerentur; te vitam, dulce- [illegible] hujus exsilio vitæ agnoscánt. O benigna [illegible] protectio ac fulcimentum; esto Epis- [illegible] defende hanc Metropolim; hanc sus- [illegible] ac virtutibus sui Præsulis, et ho- [illegible] et adjuvantis, necnon zelo, [illegible] clarificantis. Ora ut cons- [illegible] civitas, civilem ac militarem ad- [illegible] eam protegit, non absi- [illegible] ejus servent judiciorum [illegible] Cuncti cives ejus reli- [illegible] exhibeant. Juvenes ac [illegible] consocient. Re- [illegible] moderare; ad metam [illegible] refove; cœlestem [illegible] *ventris tui, nobis* [illegible] Patre et Spiritu Sancto, sit [illegible] sæcula sæculorum; Amen.

[illegible] instantibus Concilii Promotoribus, ad [illegible] Illustrissimi ac Reverendissimi Præsidis, à Se- [illegible] lecta sunt, è principali Ecclesiæ suggestu, varia [illegible] decretorum, ut sequitur : sub titulo quarto, *de* [illegible] *Pontifice*; sub titulo secundo, *de cultu B. M. Vir-*

ginis et de ipsius Immaculatâ Conceptione; sub titulo primo, *de sanâ et de perversâ doctrinâ;* sub titulo quinto, *de altioribus studiis theologicis et de gradibus obtinendis;* sub titulo sexto, *de bonis operibus instituendis aut fovendis, præsertim de societatibus dictis :* Propagatio Fidei, Sancti-Vincentii à Paulo, et Sancti-Francisci Regis; demùm *de iis quæ præstari possent ut ad religionem adducerentur aut in eâ foverentur operarii et milites.*

Quæ decreta cùm à Patribus fuerint probata, gratiæ Deo actæ sunt.

Tùm, ad instantiam Promotorum, designati sunt testes synodales, quo sequitur modo :

Pro Diœcesi Burdigalensi :

D. D. TAILLEFER, Canonicus;

DE LANGALERIE, Archipresbyter Ecclesiæ Sanctæ-Fidei.

Pro Diœcesi Rupellensi :

D. THIBAUD, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis.

Pro Diœcesi Petrocorensi :

D. MAZET, Superior Seminarii majoris.

Pro Diœcesi Aginnensi :

D. TRINCAUD, Canonicus.

Pro Diœcesi Engolismensi :

D. BRUNELIÈRE, Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis.

Pro Diœcesi Lucionensi :

D. SOYER, Canonicus.

Pro Diœcesi Pictaviensi :

D. DE LARNAY, Canonicus.

Deindè, ad instantiam Promotorum, de mandato Illustrissimi Præsidis, nominatim vocati sunt ab uno è Secretariis ii omnes qui Concilio adesse tenebantur; qui omnes reipsâ aderant.

Et statim, instantibus iterùm Promotoribus, mandavit Illustrissimus Præses ab uno è Secretariis altâ voce perlegi decretum *de Subscriptione*. Quo perlecto, de moreque à Patribus probato, subscripserunt ad altare Concilii Decretis singuli Patres.

Subscriptiones Episcoporum :

Nos Ferdinandus-Franciscus-Augustus DONNET, Archiepiscopus Burdigalensis, Comes Romanus, Solio Pontificio Assistens, hæc Decreta à nobis definita subscripsimus.

† FERDINANDUS, *Archiepiscopus Burdigalensis.*

Ego Clemens VILLECOURT, Episcopus Rupellensis, subscripsi.

† CLEMENS, *Episcopus Rupellensis.*

Ego Joannes-Baptista-Amedæus GEORGE, Episcopus Petrocorensis, subscripsi.

† JOANNES, *Episcopus Petrocorensis.*

Ego Joannes-Amatus DE LEVEZOU DE VESINS, Episcopus Aginnensis, subscripsi.

† JOANNES, *Episcopus Aginnensis.*

Ego Renatus-Franciscus RÉGNIER, Episcopus Engolismensis, ad Ecclesiam Metropolitanam Cameracensem nominatus, subscripsi.

† RENATUS-FRANCISCUS, *Episcopus Engolismensis.*

Ego JACOBUS-MARIA-JOSEPHUS BAILLÈS, Episcopus Luciionensis, subscripsi.

† JACOBUS-MARIA-JOSEPHUS, *Episcopus Luciionensis.*

Ego LUDOVICUS-FRANCISCUS-DESIDERATUS-EDUARDUS PIE, Episcopus Pictaviensis, subscripsi.

† LUDOVICUS-EDUARDUS, *Episcopus Pictaviensis.*

Ego ANTONIUS-ADOLPHUS DUPUCH, Episcopus olim Cæsarojuliensis, vocatus adfui et subscripsi.

† ANTONIUS-ADOLPHUS, *olim Episcopus Cæsarojuliensis.*

Præsentes etiam nomina dederunt :

† JOSEPHUS-ARMANDUS, *Episcopus Bellovacensis;*

† BERNARDUS, *Episcopus Lemovicensis;*

ANTONIUS-CAROLUS COUSSEAU, *presbyter Pictaviensis, nominatus ad Ecclesiam Episcopalem Engolismensem.*

Subscriptionibus absolutis, ad instantiam Promotorum, et de mandato Illustrissimi Præsidis, lectum fuit decretum *de Provinciâ Burdigalensi SS. Cordi Jesu consecrandâ,* ac alterum *de non typis mandandis Decretis,* deindè *de proximo Concilio provinciali habendo post tres annos,* et decretum *de fine Concilii;* quibus à Patribus probatis, Illustrissimus Præses Concilio finem jàm tùm factum esse decrevit, et Patres Concili omnesque adstantes sic est allocutus :

Nihil fortè, Fratres dilectissimi, nobis addendum esset sublimi eloquio Præsulis hujus provinciæ senatoris, cujus verba omnium animos commoverunt. Sed *charitas Christi urget nos,* ut liberè sensa pandamus quibus anima superabundat.

Ac primùm, solemnes gratiarum actiones Altissimo, *à quo des-*

nos in hac basilicâ personent, eas proferamus linguâ omnotâ.

clamationes ergò Ecclesiæ, supremæ opitulatrici societatum humanarum; Ecclesiæ semper impugnatæ, semperque in-e; Ecclesiæ, quam fastidia et injurias conviciatorum bene-is rependere juvat!

Acclamationes Pio Nono! Ejus sanctioni mox Decreta sunt sub-nda; conatibus nostris benignus arridebit. Laboribus vires ebat sola spes consolationis ipsi ex Synodo nostrâ orituræ.

Acclamationes, vobis omnibus, Concilii venerandi Præsules Presbyteri, scientiâ necnon virtutibus splendentes!

Acclamationes Galliæ Christianissimæ, tam præcelsæ, tamque bili!

Acclamationes tibi quoque, Burdigala, sensibus adeò gene-sis dotata, hospitalis civitas! Mænibus tuis, per aliquot dies, ltissimi legatos et mysteriorum Dei dispensatores obumbrâsti, liali obsequio ac lætitiâ prosequens. Vota suscipe quæ ad cœ-um emittunt hospites grati, gloriam et prosperitatem impre-cantes.

Acclamationes bellatoribus, administratoribus, operariis in-defessis civitatum et agrorum hìc præsentibus!

Vobis demùm, Dilectissimi Provinciæ nostræ Diœcesani, quos specialiter divina Providentia nostros effecit; vobis, vobis, ac-clamationes!

Post hæc, Illustrissimus Præses *Te Deum* inchoavit, choro alternis vocibus prosequente.

Hinc decantatæ sunt ab uno è Secretariis, choro respon-dente, acclamationes quæ sequuntur :

Soli Deo honor et gloria in sæcula sæculorum! ℟. Lau-damus te, Domine, qui, illuminans mirabiliter à montibus æternis, istud provinciale Concilium ad optatum exitum mirà benignitate perduxisti. Tibi laus, tibi potestas et im-perium in sæculum sæculi!

Beatissimo Pio Papæ et Domino nostro, et Sanctæ universalis Ecclesiæ Pontifici, anni permulti, ut cunctas gentes in obsequium Christi, pro suà pastorali sollicitudine, pertrahat! ℟. Impleat Dominus omnes petitiones Sanctissimi Patris, et ità omne consilium ipsius adversùs inimicos crucis Christi confirmet, ut ad nihilum deveniant, tanquàm aqua decurrens, et sicut deficit fumus, deficiant!

Reverendissimo Domino hujus Provinciæ Metropolitano, et Episcopis omnibus, quos Christus fecit regnum et sacerdotes Deo et Patri suo, accuratissima in creditos sibi populos vigilantia! ℟. Anticipent vigilias oculi eorum, et annos æternos in mente habeant; intendant ad visitandas omnes gentes, quas lavit Agnus in sanguine suo!

Patriæ nostræ, et omnibus qui in sublimitate sunt, ob zelum domûs Domini, et quoniam salvum fecerunt Christum ejus, perpetua et illibata felicitas! ℟. Deus primogenitos ponat illos excelsos præ Regibus terræ; in æternùm servet illis misericordiam suam, et dies super dies eorum, ad dissipanda consilia impiorum, adjiciat!

Fidelibus Provinciæ nostræ et populo christiano universo, pax Christi æterna! ℟. Vias tuas, Domine, demonstra illis; et dirige eos in veritate tuâ, ut non obliviscantur operum Altissimi, et mandata ejus exquirant!

Reverendissimis hujus Provinciæ Episcopis ad Ecclesias suas reditus, quum jàm hauserint aquas in gaudio de fontibus Salvatoris! ℟. Prosperum iter faciat eis Deus salutarium nostrorum, ut immolent ei sacrificium laudis, et benedicant populo suo in pace!

Nos, Domine, memores mandatorum tuorum et Decretorum hujus consessùs, ad faciendum ea in Sanctuario quod firmaverunt manus tuæ, corpore tibi pariter famulemus

et mente, intercedente Beatâ Virgine Mariâ, Sanctis Apostolis Petro et Paulo, et Andreâ, et omnibus Sanctis! R. Amen! Amen!

His peractis, omnes ad aulam Seminarii majoris ex Ecclesiâ Cathedrali, hymnum *Magnificat* alternis vocibus cantantes, processionaliter redierunt, equitum turmâ pandente iter, dùm longo ordine armatorum peditum copia progrediens, hinc et indè comitaretur. Pontifices autem, pluviali induti coopertique mitrâ, quibus præiverant variæ piarum Congregationum turbæ et multa totius Diœcesis frequentia, innumerabili populo benedicebant, qui undiquè confluxerat, et omnes vias et plateas, imò et domorum fenestras omniaque loca repleverat undè prospici poterat, omnibus genua vel caput flectentibus, laudantibusque Deum qui in Ecclesiâ suâ facit mirabilia.

APPENDICES.

—

LITTERÆ

D. DUBURG, parochi Ecclesiæ S^ti Michaëlis, ad Illustrissimum ac Reverendissimum Provincialis Synodi Præsidem, de quibus in relatione Actorum Sessionis III.

—

ILLUSTRISSIME AC REVERENDISSIME PRÆSUL,

Non possum quin vividissimos grati animi sensus, tùm meo, tùm dilectorum parochianorum nomine, coram Celsitudine Vestrâ depromam, pro insigni quo nos prævenire dignata est favore, cùm unam ex provincialis Synodi Sessionibus in ecclesiâ nostrâ haberi voluit.

Quemadmodùm Ipsa protulit; perindè etiam ac adeò luculenter edixit Illustrissimus Episcopus Pictaviensis, hæc dies, in nostræ parochiæ annalibus, inter cæteras elucebit insignior. Paternitatis Vestræ necnon circumcingentium clarorum Antistitum præsentia gregi meo fausta omnia certo certiùs prænuntiaverit. Quodquidem ad me spectat, nullum ærumnis uberius solamen poterat contingere.

Millies ergò milliesque Vestræ Celsitudini adstantibusque benedicat omnipotens Dominus!

Per Ipsam, Illustrissime ac Reverendissime Præsul, coram venerabilibus in Episcopatu Collegis, necnon Provincialis Concilii Patribus, eadem sensa pandere, ipsorumque denuò ac imprimis Vestræ Paternitatis benedictiones exposcere liceat, simulque me summà, quà par est, observantià profiteri,

Celsitudinis Vestræ,

Illustrissime ac Reverendissime Præsul,

humillimum ac devotissimum
servum uti filium :

DUBURG,
paroch. Sancti Michaëlis.

INSTRUMENTA

ad doctoratum Sancti Hilarii spectantia.

LITTERÆ

Patrum Synodi Burdigalensis ad SS. Dominum nostrum Pium PP. IX.

BEATISSIME PATER,

Provinciæ Burdigalensis Episcopis in Concilio sedentibus, inter multiplices curas, ea non fuit ultima, ut Romanæ li-

turgiæ unitas, centum ferè abhinc annis miserè abrupta, nunc tandem repararetur. Quod cùm Ecclesiæ utile et Sanctitati Vestræ gratum intelligeremus, nobis ideò sacrum esse communi decreto statuimus.

Nec obstitit quorumdam timor ne illorum sanctorum qui Ecclesias nostras ortu vel incolatu, morte aut miraculis nobilitârunt, minueretur honor et cultus, quo maximè continetur et fovetur populorum fides : in promptu enim erunt officia horum sanctorum propria, ex libris authenticis desumpta, et Sacræ Rituum Congregationis examini ac judicio subjicienda.

Unum tamen est, Beatissime Pater, (liberè coram Deo et Sanctitate Vestrâ confitemur), quod Aquitanorum nostrorum, imò Gallorum omnium animos offendit, eorum etiam quibus maximè placent officia romana, quique ea omnibus placere peroptarent, nempè in istis officiis summo illorum Patri ac Doctori Hilario, Pictavorum Episcopo, solitum honorem non esse reddendum, ejusque festum non jam ut de Doctore, sed ut de Confessore Pontifice fore celebrandum.

Moveat Sanctitatem Vestram, Beatissime Pater, hæc piorum hominum, et sanctorum sacerdotum religio. Quod de Petro Chrysologo, de Petrò Damiano, aliisque viris illustribus (si eo nomine ergà Sanctos uti fas est) præclarè statuerunt Romani Pontifices, de viro illustriore statuere dignetur Beatitudo Vestra, et Hilario Doctoris honores in universâ Ecclesià decernat.

Hic est enim ille Hilarius, inter mundi procellas magnus sustentator Ecclesiæ, sermonis latini tuba contra Arianos, qui, teste Hieronymo, et confessionis suæ merito, et vitæ industriâ, et eloquentiæ claritate, ubicumque Romanum no-

men est, prædicatur (1); cujus eloquentissimos libros inoffenso pede decurri posse (2) testatur idem Hieronymus, vel sine ullâ erroris suspicione, ut habet Breviarii Romani verissima lectio. Nec minor in Hilarii laudibus clarissimum illud Ecclesiæ lumen, Augustinus, qui ejus præcipuè doctrinâ Pelagianos hæreticos urget ac refellit; nec quidquàm tanti viri verbis addendum putans; Catholicus loquitur, ait; insignis Ecclesiarum Doctor loquitur; Hilarius loquitur (3).

Quid plura? Vix ullum à quarto sæculo reperire est Ecclesiæ Patrem, sive apud Latinos, sive etiam apud Græcos, in Latinorum laude parcissimos, qui Hilarii fidem, et doctrinam summis laudibus non extulerit. Hanc miram de eo Orientis atque Occidentis consensionem luculenter testatur sacrosancta et œcumenica Synodus Chalcedonensis; in quâ, audientibus et probantibus quingentis Episcopis et S. Leonis Papæ Legatis, pronuntiatum est benè fuisse fidem disceptatam et firmatam à Sanctis Patribus Athanasio, Cyrillo, Cælestino, Hilario (4).

Quæ cùm ita sint, hoc nostro Episcopatui solatium tribue, hoc fideli Galliarum Ecclesiæ decus, hunc Religioni triumphum, ut nostro ævo infelici, quo vetus Arianorum error reviviscit, et multorum animos spiritus timoris frangit, acerrimus divinitatis Christi defensor, quem nullus unquam humanæ potestatis timor vincere potuit, universæ Ecclesiæ Doctoris titulo insignitus ostendatur.

---

(1) S. Hieron. Epist. 141 ad Marcellam.
(2) Id. Epist. 107 ad Lætam.
(3) S. August. contra Julianum, lib II, cap. VIII, n. 28.
(4) Action. III.

Interim, affusi sacratis pedibus, multos et felices annos tanto Pontifici adprecamur.

Sanctitatis Vestræ,

Beatissime Pater,

Devotissimi atque obedientissimi filii :

FERDINANDUS, *Archiepiscopus Burdigalensis;*
CLEMENS, *Episcopus Rupellensis;*
JOANNES, *Episcopus Petrocorensis;*
JOANNES, *Episcopus Aginnensis;*
RENATUS-FRANCISCUS, *Episcopus Engolismensis, ad Archiepiscopatum Cameracensem nominatus;*
JACOBUS-MARIA-JOSEPHUS, *Episcopus Luciionensis;*
LUDOVICUS-EDUARDUS, *Episcopus Pictaviensis;*
ANTONIUS-ADOLPHUS, *olim Episcopus Cæsarojuliensis;*
ANTONIUS-CAROLUS COUSSEAU, *Presbyter Pictav., nominatus ad Ecclesiam Episcopalem Engolismensem.*

DECRETUM.

Quod potissimùm in votis erat fidelibus non minùs quàm universo Galliarum Clero, ac præcipuè Aquitaniæ Provinciæ, ut summo nimirum illorum Patri, Sancto Hilario, Pictavorum Episcopo, debitus honor, sicuti et cæteris ejusdem meriti ac dignitatis, demum decerneretur ab hac Sanctâ Apostolicâ Sede, quo laude ac titulo Doctoris, sicuti apud quasdam

peculiares Ecclesias jamdudum gaudet, in universâ Ecclesiâ coli queat cum officio et missâ ritu duplici; illud ipsum statuendum humiliter postulârunt Patres novissimæ Synodi Burdigalensis, eo modo quo, non multis ab hinc annis, Summi Pontifices de S. Petro Chrysologo, Petro Damiano, Episcopis, ac Bernardo Abbate præclarè statuerunt. Sanctus nempe Hilarius, inter mundi procellas, magnus fuit Ecclesiæ sustentator, occidentalis tuba contra Arianos, ac, teste Hieronymo, confessionis suæ merito ac vitæ industriâ et eloquentiæ claritate ubique prædicatur, ejusque libros eloquentissimos inoffenso pede decurri ac legi posse sine ullâ erroris suspicione : qui pariter à clarissimo Ecclesiæ lumine, S. Augustino, in libro contra Julianum, summis laudibus extollitur : cujus demum fides ac doctrina à cæteris Patribus latinis et græcis magno in honore habetur. Sanctissimus Dominus Noster PIUS PAPA IX, enixis hisce precibus attentis, ac volens hoc solatium Episcopatui reddere, ac peculiare decus fideli Galliarum Ecclesiæ tribuere, hoc potissimùm ævo, quo vetus Arianorum error reviviscit, negotium de more Sacrorum Rituum Congregationi librandum commisit. Quæ, in ordinariis comitiis, apud Vaticanas ædes, subscriptâ die coadunata, referente Eminentissimo ac Reverendissimo Domino Cardinali Ludovico Altieri, visis objectis per R. P. D. Andream Mariam Frattini, Sanctæ Fidei Promotorem, oppositis in animadversionibus in medium prolatis, iisque omnibus per Defensores solutis, re maturius perpensâ et examinatâ, ea fuit unanimis Eminentissimorum ac Reverendissimorum Patrum sententia, ut scilicet rescriberetur : « pro gratiâ confirmationis Tituli Doctoris, et extensionis ejusdem Tituli cum officio et missâ ritu duplici ad universam Ecclesiam, in honorem S. Hilarii, Epis-

copi Pictavorum, si Sanctissimo placuerit. » Die 29 Mense Martio Anno 1854.

Horum omnium et singulorum factâ postmodùm eidem Sanctissimo Domino Nostro PIO PAPÆ IX, per me subscriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua Sacræ Congregationis rescriptum in omnibus adprobavit et confirmavit, ac desuper Apostolicas Litteras in formâ Brevis expediri jussit. Die 4 Mense Aprili Anno eodem.

A. CARD. LAMBRUSCHINI S. R. C. PRÆF.

Loco † Signi

J. G. FATATI S. R. C. SECRETARIUS.

PIUS PP. IX.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Si, ad ipsis surgentis Ecclesiæ temporibus, haud destitit inimicus homo in agro Domini superseminare zizania, nimirum ope hæreticorum falsas propagare doctrinas, providentissimus tamen Deus, qui Ecclesiæ usque ad consummationem sæculi se promisit adfuturum, insignes excitavit viros, qui sanctitatis doctrinæque validissimis quasi telis hæresum pervagantium monstra confoderent, ac latè diffusas errorum tenebras veritatis luce dissiparent. Sanè, ubi Ariana erupit hæresis, quâ nulla horribilior in perniciem animarum grassata est pestis, præter Athanasium, aliosque invictos heroes, Hilarius, Pictaviensis Antistes, contra hæresim illam exacuit stylum, scriptisque editis sapientissimis, divinitatem Christi ab Arii blasphemiis vindicavit. Ipse in Gallia tanquam arx

exstitit catholicæ fidei, quæ furori obstaret Arianorum; ipse Saturninum, Arelatensem Episcopum, impiæ doctrinæ sectatorem, necnon antesignanos hæreticorum, Ursacium et Valentem, anathemate confixit : quorum potissimùm operà pulsus in exsilium, nihil de studio atque alacritate remisit asserendæ catholicæ veritatis; quippe relegatus in Phrygiam, minimè fractus ærumnis exsilii, egregios protulit libros de Synodis ac de Trinitate. Exindè, quum Seleuciæ Orientalium Episcoporum Synodo interfuisset, ubi integritatem fidei defendit Antistitum Occidentalium, Constantinopolim, quò Ariani Episcopi convenerant, commigravit, ut eamdem fidem coram Constantio propugnaret. Quinimò, fortis atque animosus, veniam ab Imperatore postulavit cum Saturnino Arelatensi publicè disceptandi; qui tamen, cum suis gregalibus sanctissimi Antistitis doctrinam veritus, unà cum ipsis, turbarum prætextu quas per Orientem Hilarii causà excitari dicerent, suasit Imperatori ut ipsum in Diœcesim suam remitteret. Tunc Hilarium, de hæreticorum certamine revertentem, Galliarum Ecclesia complexa est, suoque gregi redditus, catholicæ doctrinæ propugnator studiosè id egit atque assequutus est, ut Saturninus Arelatensis et Fortunatus Petrocorensis deponerentur; quibus loco motis dejectisque, Gallia universa Arianum virus evomuit. Quum tot ac tanta pro catholicà fide Hilarius præstiterit, haud mirum est si ab ipsis Patrum doctissimis laudum præconia fuerit promeritus. Enim verò ipsum, « confessionis suæ merito et vitæ industriâ, et eloquentiæ claritate ubicùmque prædicari, ejusque libros inoffenso pede decurri posse », testatur Hieronymus; ipsum « Ecclesiæ Catholicæ adversùs hæreticos acerrimum defensorem » appellat Augustinus : quinimò Hilarii doctrinà Pelagianos refellens, hæc ait : « Catholicus loquitur,

Ecclesiarum Doctor loquitur, Hilarius loquitur. » Pari laude Hilarii fidem doctrinamque probârunt Græci Patres; quam quidem Græcorum Latinorumque Patrum consensionem testatur luculenter Œcumenica Synodus Chalcedonensis, quippe in eâ Catholica fides firmata est, « juxta expositiones SS. Patrum Gregorii, Basilii, Athanasii, Hilarii, Ambrosii, et Cyrilli. » Quæ cùm ita sint, ut præstantissimo ac sanctissimo Antistiti, cujus doctrina veluti fax enituit ad fugandas errorum tenebras, Doctoris titulus, quo jampridem gaudet apud nonnullas Galliarum Ecclesias, Auctoritate Sanctæ hujus Sedis confirmetur, utque idem titulus illius honori, cum Officio ac Missâ ritûs duplicis, per universam extendatur Ecclesiam, à Nobis postremæ Synodi Burdigalensis Patres enixis precibus postulârunt. Quâ super re antequàm aliquid statueremus, illam judicio remisimus VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium, legitimis ritibus tuendis præpositorum, qui, ordinariis habitis in Vaticanis ædibus comitiis, die XXIX Martii anni vertentis, visisque objectis per Promotorem Fidei in medium prolatis, iisque omnibus per defensores solutis, re maturè perpensâ, libratisque rationibus, concordi suffragio rescribendum censuerunt : « Pro gratiâ confirmationis tituli Doctoris, et extensionis ejusdem tituli, cum Officio et Missâ ritûs duplicis, ad universam Ecclesiam, in honorem S. Hilarii, Episcopi Pictavorum, si Sanctissimo placuerit. » Nos igitur votis precibusque Patrum nuperrimæ Synodi Burdigalensis obsecundare volentes, debitumque præstare honorem sanctissimo Antistiti, qui scriptis suis catholicam doctrinam illustravit, de consilio prædictorum Cardinalium, certâ scientiâ, ac maturâ deliberatione Nostrâ, deque Apostolicæ Auctoritatis plenitudine, Sancto Hilario, Pictaviensi Episcopo, titulum Doctoris, quo gaudet apud

peculiares Ecclesias, ratum habemus atque confirmamus, eumque sanctum Antistitem eodem Doctoris titulo ac dignitate, cum Officio ac Missâ ritûs duplicis, ab universâ in posterùm Ecclesiâ coli volumus ac mandamus : decernentes has præsentes Litteras firmas, validas et efficaces esse, et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri ac obtinere, et ad titulum Doctoris S. Hilario Pictavorum Episcopo ab universâ Ecclesia tribuendum plenissimè suffragari, sicque per quoscumque Judices Ordinarios et Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, judicari ac definiri debere, irritumque et inane quidquid secùs super his à quoquam, quâvis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Non obstantibus Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ, apud S. Petrum, sub Annulo Piscatoris, die XIII Maii Anno MDCCCLI, Pontificatûs Nostri Anno Quinto.

A CARD. LAMBRUSCHINI.

DIE IV JANUARII.

IN FESTO SANCTI HILARII,

Episcopi Confessoris Doctoris, duplex.

—

ADDITIO AD VI LECTIONEM.

Eum, à multis Patribus et Conciliis insignem Ecclesiæ Doctorem nuncupatum, atque uti talem in aliquot diœcesibus

cultum, tandem, instante Synodo Burdigalensi, Pius IX, Pontifex Maximus, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, universæ Ecclesiæ Doctorem declaravit et confirmavit, ac ipsius festo die Missam et Officium de Doctoribus ab omnibus recitari jussit.

URBIS ET ORBIS.

Postquàm, superiori anno 1851, Sanctus Hilarius, Episcopus Confessor, formiter declaratus confirmatusque fuit universalis Ecclesiæ Doctor, locus factus est adprobationi additionis ad sextam lectionem, quam in ordinariis Sacrorum Rituum Congregationis comitiis, ad Vaticanum hodiernâ die habitis, referente Eminentissimo et Reverendissimo Domino Cardinali Ludovico Altieri, hujus causæ Relatore, ad instantiam Reverendissimi Pictaviensis Episcopi, Sacra eadem Congregatio adprobandam censuit, prævia revisione. Quâ tandem expletâ, per eumdem Eminentissimum D. Card. Relatorem, unà cum R. P. D. Andreâ-Mariâ Frattini, Sanctæ Fidei Promotore, Sacra Rituum Congregatio adprobavit, memoratæque sextæ lectioni addendam concessit, declarans quòd deinceps, in festo S. Hilarii, à Clero universalis Ecclesiæ, Officium cum Missâ persolvi debeat de communi Doctorum, et cum Lectionibus primi nocturni de Scripturâ occurrente. Die 10 Januari 1852.

A CARD. LAMBRUSCHINI, S. R. C. PRÆFECTUS.

Loco ✝ Signi

Dominicus Gigli, S. R. C. Pro-Secretarius.

ERRATA.

—

Paginâ	3, lineâ 25,	*loco*	inturbetur.....	*lege*	interturbetur.
—	4, lineâ 1,	—	nihil.....	—	nil.
—	7, lineâ 12,	—	iterari.....	—	reiterari.
—	18, lineâ 21,	—	seipsis.....	—	se ipsis.
—	27, lineâ 11,	—	« ita ut, per totam Galliam, posthac,	—	ita ut, per totam Galliam, « posthac.
—	36. not. 2,	—	Later.....	—	Rom.
—	38, lineâ 3,	—	obserantur.....	—	obserentur.
—	53, l. ultimâ,	—	domum.....	—	domi.
—	57, lineâ 12,	—	Alphonsius.....	—	Alphonsus.
—	59. not. 1,	—	XXVIII.....	—	XXV.
—	60, n. ultimâ,	—	XVIII.....	—	VIII.
—	61, not. 1,	—	XVIII, cap. VII...	—	VIII, cap. VI.
—	72, in notâ,	—	Catelerium.....	—	Cotelerium.
—	73, not. 2,	—	*Sess. IX*.....	—	*Sess. VI.*
—	96, lineâ 16,	—	contractos.....	—	contractas.
—	98, lineâ 24,	—	*post verbum* Porrò	—	*adde* scientiâ.
—	117, lineâ 18,	—	quò.....	—	quo.
—	119, lineâ 9,	—	*post verbum*, inducent,		*adde* ?

INDEX RERUM.

Publicatio Concilii Burdigalensis..... I
Litteræ ad R. R. D. D. Episcopos de Concilio Provinciali convocando..... XI
Edictum de Concilio..... XIV
Litteræ quibus Concilii Decreta Summi Pontificis revisioni approbationique subjiciuntur..... XVI
Sanctitatis Suæ Pii PP. IX Litteræ super Actis Concilii Provinciæ Burdigalensis..... XXII
Em. Cardinalis Maii Litteræ super approbatione Decretorum Concilii Provinciæ Burdigalensis..... XXIV

Decreta Concilii Provinciæ Burdigalensis.

TITULUS PRÆVIUS.

CAPUT I. Decretum de aperiendâ Synodo..... 1
CAPUT II. Decretum de modo vivendi in Concilio..... 2
CAPUT III. Decretum de Professione fidei..... 5

TITULUS I. — *De Fide et doctrinâ Ecclesiæ.* 9

CAPUT I. De auctoritate Ecclesiæ in docendo et regendo..... 10
CAPUT II. De sanâ et de perversâ doctrinâ..... 12
CAPUT III. De pravis libris ac diariis; de hæreticorum libellis ac proselytismo..... 20
CAPUT IV. De libris ab Episcopo approbandis, et prudentiâ ad id necessariâ..... 22
CAPUT V. De prædicatione in Missâ parochiali, et de Catechismo..... 23

TITULUS II.— *De Cultu divino.*

CAPUT I. De Ecclesiis; de earum munditie et ornatu, ac bonis ritè gerendis..... 28
CAPUT II. De diebus Dominicis et Festis de præcepto, ac de eorum sanctificatione..... 30
CAPUT III. De Festis sive suppressis sive translatis..... 33
CAPUT IV. De Missâ et Officiis divinis dignè celebrandis, ubi præcipuè de Missâ parochiali, et de binâ celebratione in eodem die..... 34
CAPUT V. De Cantu ecclesiastico; de Musicâ in Ecclesiis..... 36
CAPUT VI. De sacrâ supellectili, et præcipuè de vasis sacris, de vasis Oleorum Sanctorum; de paramentis et linteaminibus Ecclesiæ..... 37
CAPUT VII. De sacrâ Liturgiâ..... 38
CAPUT VIII. De cultu externo SS. Sacramenti..... 40
CAPUT IX. De cultu sanctissimæ Crucis, et de pio exercitio Viæ Crucis..... 42
CAPUT X. De cultu Beatæ Mariæ Virginis, et de ipsius Conceptione Immaculatâ..... 43
CAPUT XI. De cultu Sanctorum et veneratione Sanctarum Reliquiarum et Imaginum..... 44
CAPUT XII. De Exsequiis, Cœmeteriis et Sepulturis, ac precibus pro defunctis..... 45
CAPUT XIII. De devotionibus superstitiosis aut non approbatis... 46
CAPUT XIV. De Jejunio et Abstinentiâ..... 47

TITULUS III. — *De Sacramentis.*

CAPUT I. De legitimâ, dignâ et piâ Sacramentorum administratione..... 48
CAPUT II. De Baptismo..... *id.*
CAPUT III. De Confirmatione..... 50
CAPUT IV. De Eucharistiâ..... 51
CAPUT V. De Pœnitentiâ..... 55
CAPUT VI. De Extremâ-Unctione..... 60
CAPUT VII. De Sacramento Ordinis..... 61
CAPUT VIII. De Matrimonio..... 63

TITULUS IV. — *De Hierarchiâ.*

CAPUT I. De Summo Pontifice..... 66
CAPUT II. De Metropolitano..... 70
CAPUT III. De Episcopis..... 71
CAPUT IV. De Concilio Provinciali..... 76
CAPUT V. De Synodo Diœcesanâ..... 77
CAPUT VI. De Foro Episcopali seu de Officialitate..... 78
CAPUT VII. De Vicariis Generalibus Episcopi..... 80
CAPUT VIII. De Canonicis..... *id.*
CAPUT IX. De Archipresbyteris et Decanis..... 83
CAPUT X. De Parochis..... 84
CAPUT XI. De Vicariis Parochorum; de Capellanis et Presbyteris habituatis..... 89
CAPUT XII. De Presbyterorum et Clericorum generatim moribus et conversatione..... 90
CAPUT XIII. De Presbyteris infirmis aut senio confectis..... 95
CAPUT XIV. De exercitiis secessûs ecclesiastici..... *id.*

TITULUS V. — *De Seminariis et Studiis ecclesiasticis.*

CAPUT I. De Seminariis in genere, et de eorum Moderatoribus. 97
CAPUT II. De Seminariis Minoribus, et studiis quæ congruunt hujusmodi Institutis..... 100
CAPUT III. De Seminariis Majoribus; de studiorum materiâ, methodo ac tempore..... 104
CAPUT IV. De examine Ordinandorum et juniorum sacerdotum. 108
CAPUT V. De Collationibus ecclesiasticis..... 109
CAPUT VI. De altioribus studiis theologicis, et de gradibus obtinendis..... 110

TITULUS VI. — *De mediis fovendæ Religionis.*

CAPUT I. De Christianâ infantiæ et juventutis educatione..... 113
CAPUT II. De domibus lactentium et parvulorum, vulgò dictis *Crèches* et *Salles d'asile*..... 114
CAPUT III. De Scholis Primariis..... 115
CAPUT IV. De Scholis Secundariis..... 118

CAPUT V. De Missionibus et prædicationibus extraordinariis... 120
CAPUT VI. De Ordinibus et Congregationibus religiosis..... 122
CAPUT VII. De piis Confraternitatibus..... 125
CAPUT VIII. De bonis operibus instituendis aut fovendis..... 126
CAPUT IX. De iis quæ præstari possent, ut ad religionem adducerentur, aut in eâ foverentur operarii et milites.. 130

TITULUS ULTIMUS.

CAPUT I. De consecratione totius provinciæ Burdigalensis sacratissimo Cordi D. N. Jesu-Christi..... 132
CAPUT II. De promulgatione Decretorum Concilii Provincialis.. 133
CAPUT III. De Indictione futuri Concilii Provincialis..... 134
Subscriptiones Episcoporum..... *id.*
Acta Concilii Provinciæ Burdigalensis..... 137

APPENDICES.

Litteræ D. Duburg, Parochi Ecclesiæ Sancti Michaëlis..... 201
Instrumenta ad Doctoratum Sancti Hilarii spectantia..... 202
Errata..... 212